4

5

1. *Loggiile pavilionului A văzute din interiorul cvartalului*
2. *Plan de situație al soluției definitive — A. Bloc pentru căsătoriți (proiectat inițial pentru necăsătoriți) — B. Bloc pentru necăsătoriți — C-D. Blocuri pentru căsătoriți*
3-4-5. *Vederi din interiorul cvartalului*
6. *Detaliul porticului de legătură între blocurile A-D și B-D — Fațadă*

6

BLOCUL I.T.B. DE PE BD. MAGHERU - BUCUREȘTI

Autor, arh. CAROL CRIȘAN
Colaboratori: arh. CONSTANTIN GHERGHICEANU, arh. ANA IUPCEANU, ing. ARNOLD SERPER, ing. WILHELM ISSEL, ing. VALENTIN DRĂGĂNESCU, tehnician NICOLAE TEODORESCU
Institutul Proiect-București

1. Etapa I-a — 2. Etapa viitoare — 3. Construcții existente ce se păstrează

În cadrul acțiunii de sistematizare și înfrumusețare a Capitalei, completarea fronturilor bulevardului Magheru, pe cele două laturi ale sale, prin crearea de spații de locuit, constituie una dintre sarcinile importante, atît ale Sfatului popular al Capitalei, cît și ale Secțiunii de arhitectură și sistematizare.

La întretăierea b-dului Magheru cu str. Pictor Verona, o nouă « plombă » vine să acopere terenul ocupat pînă acum de bufetul « Garofița » și chioșcul cu « țuică fiartă ». În locul unor dărăpănături insalubre și a unor barăci ce dădeau un aspect detestabil acestui colț important, pe b-dul Magheru s-a început construirea unui bloc de locuințe pentru 92 de familii.

Încrucișarea dintre b-dul Magheru și str. Pictor Verona capătă prin schița planului general de sistematizare a Capitalei o importanță deosebită din următoarele motive:

1. Strada Pictor Verona urmează să fie lărgită, creîndu-se un bulevard de degajare (inelul 1).

2. Studiile atelierului de sistematizare al Institutului Proiect-București prevăd printre amplasamentele posibile pentru Teatrul Național și pe cel de pe latura stîngă a b-dului Magheru, colț cu str. Pictor Verona, avînd un scuar important în față, sau pe cel de pe str. Pictor Verona (viitorul inel), din dreptul Grădinii Icoanei.

În acest din urmă caz se prevedea pentru bulevardul creat prin lărgirea străzii Pictor Verona o lățime de 50 m. Cum lărgirea acestui bulevard peste lățimea magistralei dominante nord-sud (b-dul Magheru), care în acest punct are 42 m, ar fi produs o confuzie din punct de vedere urbanistic (lăsînd la o parte faptul că blocul ar fi avut pe b-dul Magheru o fațadă de numai 18 m),s-a stabilit lățimea străzii Pictor Verona la 42 m.

Discuțiile de principiu au fost purtate în legătură cu aspectul plastic al viitoarei construcții și cu distribuția în plan a apartamentelor, și anume:

1. Dat fiind că noul bloc este amplasat la intersecția a două artere de mare importanță pentru Capitală și în viitor s-ar putea ca el să se afle în vecinătatea Teatrului Național, au fost necesare numeroase studii, care au provocat ample discuții în cadrul forurilor de avizare. O dificultate serioasă în calea rezolvării problemei consta și în faptul că noul bloc se află la intrarea în str. Pictor Verona, față în față cu blocul Patria, cu arhitectura sa în care domină orizontala, și este totodată lipit de blocul Teatrului Armatei, cu o arhitectură ce iese din scara blocurilor de locuințe de pe b-dul Magheru.

Concluziile trase din aceste discuții s-ar putea rezuma astfel:

a. să se facă o arhitectură în care să domine verticala, prin întrebuințarea în fațade a ușilor-ferestre;

b. să se suprime loggiile spre bulevarde, ele neîmplinind scopul pentru care sînt create, majoritatea fiind transformate în depozite pentru diferite lucruri, fapt ce dă un aspect deplorabil; se vor face în schimb terase spre curtea interioară;

c. să se păstreze înălțimea soclului, cornișa principală și nivelurile ferestrelor ca la construcția Teatrului Armatei, menținîndu-se arcele la vitrinele parterului.

Fațadele întocmite încearcă să concretizeze cît mai bine concluziile de mai sus. Arcele parterului au înălțimea arcelor vecine. Interaxul nu a putut fi păstrat, el fiind cu totul nepotrivit cu interaxele construcțiilor cu apartamente de locuit (are 4,35 m) și apoi ar fi dat la parter niște arce turtite și grele.

Soclul va fi placat cu travertin și va cuprinde parterul și etajul I.

La camerele de zi, în fațade, au fost prevăzute goluri mari (uși-ferestre) cu ancadramente din travertin. Ancadramentele, tot din travertin, de la celelalte ferestre ale fațadelor principale, au un panou sub fereastră (din același material), retras față de zidul fațadei și care lungește vizual golurile.

2. În ceea ce privește felul apartamentelor, mărimea camerelor și a dependințelor, s-a născut problema dacă e bine ca pe marile bulevarde să facem apartamente minimale. De asemenea, cît de minimal trebuie să fie un apartament de 2, 3, 4 etc. persoane.

Față de nevoia de a se construi cît mai multe apartamente, s-a tras concluzia ca spațiul locuibil să fie cît mai aproape de norma prevăzută pe cap de locatar (8 m²), iar dependințele proporționale cu acest spațiu locuibil.

Construcția va fi executată din schelet de beton armat monolit, cu zidărie de umplutură și despărțitoare din cărămidă găurită; a fost calculată să reziste unui cutremur de gradul 7 ½ (conform hărții de microraionare seismică).

Blocul are subsol, subsol II parțial, parter, 7 etaje și terasă circulabilă.

El se compune din 2 tronsoane despărțite printr-un rost de dilatație.

— tronsonul de colț cu 9 apartamente la o scară și 2 ascensoare pentru 4 persoane;

— tronsonul liniar, cu 4 apartamente la o scară și 1 ascensor pentru 4 persoane.

Acest tronson urmează a fi repetat pe frontul străzii Pictor Verona.

În conformitate cu programul cerut de beneficiar (Întreprinderea de transporturi București), proiectul cuprinde:

La parter: pe b-dul Magheru, o cafenea cu o capacitate de 150 de persoane, avînd oficiu de distribuire și încăperi pentru preparate: ceai, cafea, înghețată, păstrarea la rece a băuturilor, spălarea vaselor etc.

La nivelul inferior: (spre spate, curtea este coborîtă) laboratorul de cofetărie, camerele frigorifere, depozite, birou de primire, vestiare, dușuri, grupuri sanitare pentru personal.

Aprovizionarea se face prin curtea interioară, iar deservirea oficiului prin monte-charge.

Atît cofetăria, cît și dependințele sînt prevăzute cu instalație de ventilație. A fost prevăzută, de asemenea, o instalație frigorifică centrală pentru camerele frigorifere și pentru vitrinele de expunere din magazin.

Tot la parter a fost amplasată locuința mecanicului blocului (beneficiarul va avea portari de zi cu ore fixe și fără locuință în bloc).

Pe strada Pictor Verona vor fi birourile I.T.B.

Pentru parter a fost prevăzută o finisare deosebită.

Cele 7 etaje cuprind un număr total de 91 de apartamente (cu parterul, 92 de apartamente), și anume:

7 apartamente cu 3 camere și dependințe,
42 de apartamente cu 2 camere și dependințe,
21 de apartamente cu 1 cameră + nișă dormitor și dependințe,
22 de apartamente cu 1 cameră și dependințe.

Pe etaj curent sînt 13 apartamente, și anume:

1 apartament cu 3 camere, vestibul, baie, oficiu, bucătărie, cămară, w.c.,
6 apartamente cu 2 camere (din care 5 apartamente sînt tip), avînd cameră de zi, cameră de dormit cu dulap înzidit, vestibul, baie, oficiu, bucătărie, cămară;
3 apartamente cu 1 cameră + nișă de dormit, vestibul, baie, bucătărie, cămară;
3 apartamente cu 1 cameră, vestibul, baie, bucătărie, cămară.

Toate apartamentele au bucătăriile luminate direct, iar cămările, băile și oficiile sînt aerisite prin ghene de ventilație naturală. La peretele dintre băi și bucătării, un panou de luxfer va permite luminarea de zi a băilor.

Peste etajul 7 a fost prevăzută o terasă circulabilă pentru locatari, avînd o parte acoperită și o pergolă pusă pe coșurile de ventilație. Au fost amenajate dușuri și locuri cu nisip pentru jocul copiilor.

Cîteva date:

Suprafața construită desfășurată	7063 m²
Suprafața medie construită:	
Apartament cu 1 cameră	43,50 m²
Apartament cu 2 camere	68,30 m²
Apartament cu 3 camere	89,60 m²
Suprafața medie locuibilă:	
Apartament cu 1 cameră	19,80 m²
Apartament cu 2 camere	30,92 m²
Apartament cu 3 camere	47,62 m²

Arh. Carol Crișan

1

2

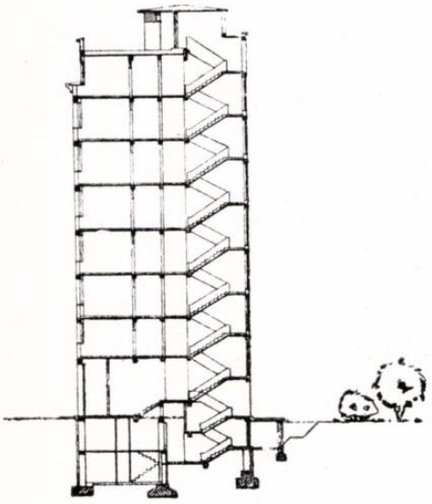

3

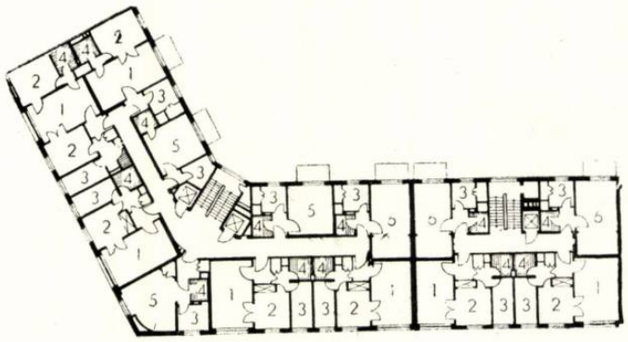

4

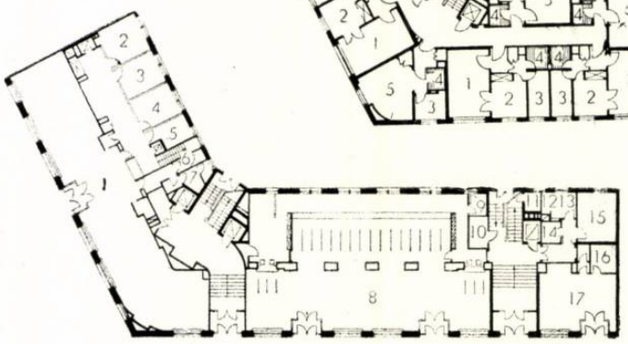

5

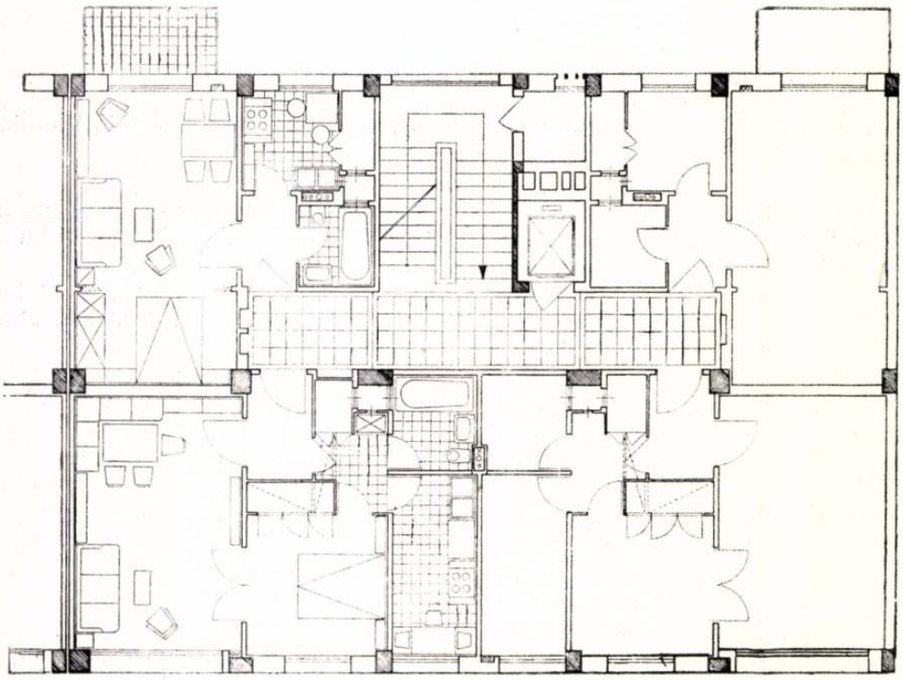

6

1. *Fațada spre b-dul Magheru*
2. *Variantă de fațadă spre b-dul Magheru*
3. *Secțiune transversală*
4. *Plan etaj curent*
   1. Cameră de zi — 2. Dormitor — 3. Bucătărie — 4. Baie 5. Cameră — 6. Cameră cu nișă de dormit
5. *Plan parter*
   1. Cofetărie — 2. Preparare înghețată — 3. Spălător veselă — 4. Cafegerie — 5. Bar 6. W.C. femei — 7. W.C. bărbați — 8. Sala de ghișee pentru abonamente I. T. B. 9. W.C. — 10. Depozit cărucioare — 11. Tub pentru gunoi — 12. Cămară 13. Bucătărie — 14. Baie 15. Cameră — 16. Depozit obiecte găsite — 17. Predare obiecte găsite
6. *Detaliu de tronson*

STUDII PENTRU UN BLOC DE LOCUINȚE

Autori, arh. ALEXANDRU IOSIF, arh. VIRGIL NIȚULESCU
Institutul Proiect-București

Tema de proiectare pentru blocul de locuințe din b-dul N. Bălcescu nr. 36 a fost precizată astfel:

— un număr cît mai mare de apartamente (cu 2 camere);

— un număr cît mai mare de locatari adăpostiți în condiții optime;

— soluționarea planului și a circulațiilor verticale astfel ca să se poată organiza, la parter, un singur magazin pe o suprafață cît mai mare;

— prin rezolvarea plasticii fațadelor, blocul să intre armonios în cadrul arhitectonic alăturat al bulevardului.

În studiul oricărei probleme arhitectonice, soluția nu este bună decît în măsura în care rezolvă cît mai bine necesitățile normale ale omului. Pornind la analiza necesităților complexe pe care le pune locuința, studiul și rezolvarea științifică a acestor probleme nu se pot face decît seriind necesitățile după funcțiuni și apoi legîndu-le organic, asigurînd omului cele mai bune condiții de viață, în funcție de cerințele sale materiale și culturale.

În studiul blocului de față, autorii proiectului (arhitecții Al. Iosif și V. Nițulescu) analizînd problema sub aspectele multiple pe care le prezintă — și prin rezolvarea paralelă a problemelor de urbanism și satisfacerea tuturor punctelor temei-program, analizarea situației concrete a terenului, a întregului cvartal și a locului pe care blocul îl ocupă în decorul urban local — au căutat să aducă rezolvări proprii și specifice acestei clădiri cu locuințe.

Cvartalul, prezentînd aspecte dintre cele mai haotice din București, lipsit de spații verzi, cu o densitate depășind 80%, cu construcții înalte executate în ultimele decenii, nu poate fi restructurat. Organizarea terenului pe care se construiește blocul, între b-dul Bălcescu și str. Vasile Conta, nu aduce decît o corectare neesențială acestei situații. Deoarece acoperirea calcanelor cu construcții, în vederea organizării în acest loc a unei curți închise, compuse arhitectonic, ducea la rezolvari complicate și scumpe, proiectanții au creat în această curte o ordine prin neutralizarea dezordinei curților de lumină cu un trafor de beton armat, calcanele fiind tratate ca suprafețe m ri, pline, care își găsesc un loc precis în cadența acestui spațiu închis.

Curtea — singurul spațiu liber plantat din cvartal — este rezervată copiilor pentru jocuri și parțial unei terase-grădină pentru cafeneaua de la parter.

Unele foruri de avizare au sugerat construirea în acest spațiu a unui cinematograf, eventual posibil de executat și în viitor prin rezolvarea dată de proiectanți parterului.

Folosirea optimă a terenului, destul de adînc, dar cu o fațadă relativ mică, a dus la rezolvarea blocului în formă de bară, cu o lățime maximă de 19,40 m. Spre str. Vasile Conta se prevede o construcție joasă, cu un portic pe întreaga suprafață a parterului care deschide curtea spre această stradă.

Rezolvarea generală a blocului, astfel ca la parter să se poată organiza un magazin mare, într-un spațiu unic, a obligat pe proiectanți să amplaseze scările în cele două extremități ale construcției și, în continuare, să proiecteze apartamentele de o parte și de alta a unui coridor central.

Orientarea fațadelor est-vest permite această soluție, toate apartamentele fiind bine orientate.

În continuare, proiectanții au trecut la studiul celulei, studiu care a determinat și soluția definitivă a organizării blocului.

Lățimea mare a construcției (19,40 m) a dus la rezolvarea apartamentelor în adîncime, iar fațada de 38,80 m a făcut obligatorie folosirea unei travee mici. Colectivul a încercat în același timp o rezolvare concretă, nu numai teoretică, de cazare a patru persoane pe o suprafață de 34,80 m², locuibilă, organizînd-o astfel ca viața locatarilor să se poată desfășura fără a se deranja unii pe alții. S-a putut astfel ieși din dilema pe care o pun în general multe dintre soluțiile curente: o cameră mare de zi în care dorm copiii și care obligă pe părinti—atunci cînd copiii dorm sau învață — să se restrîngă

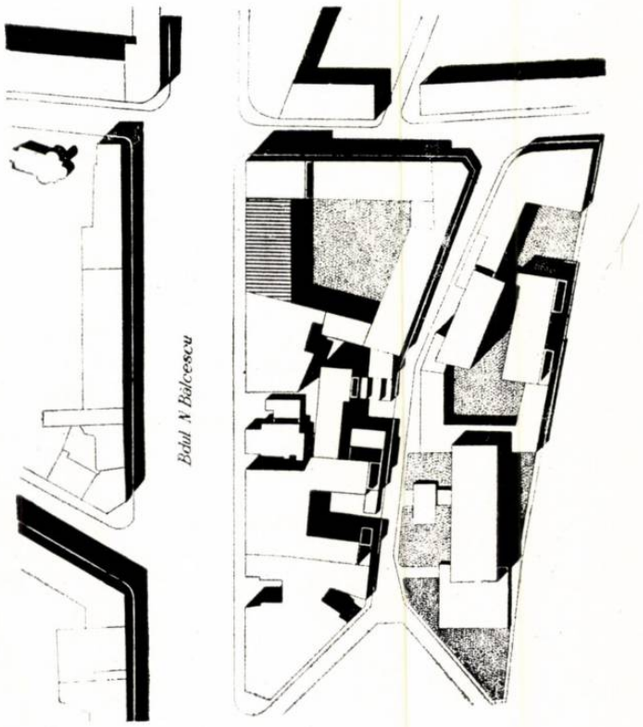

Plan de situație

Macheta soluției adoptate

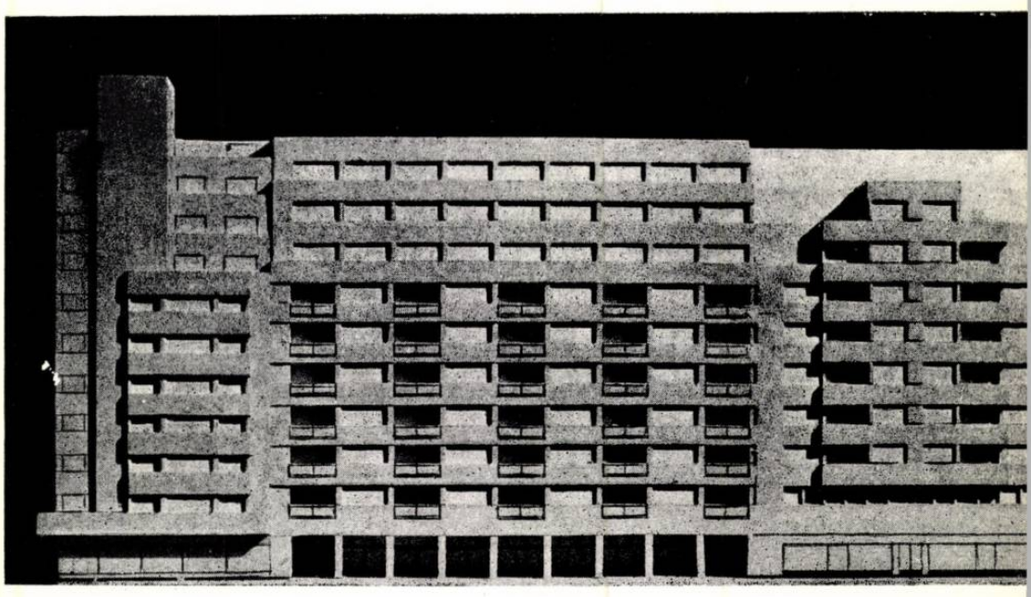

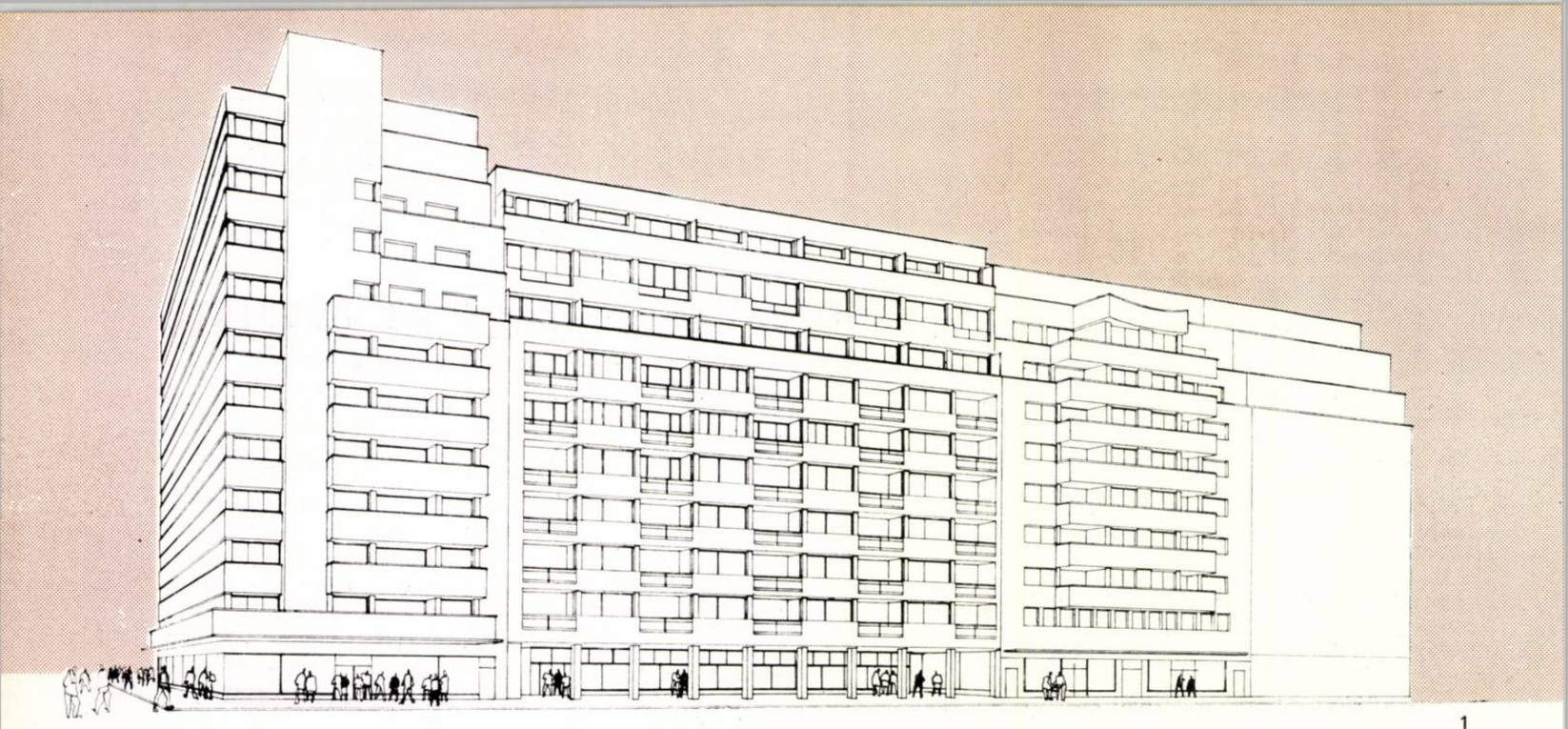

1

SOLUȚIA ADOPTATĂ

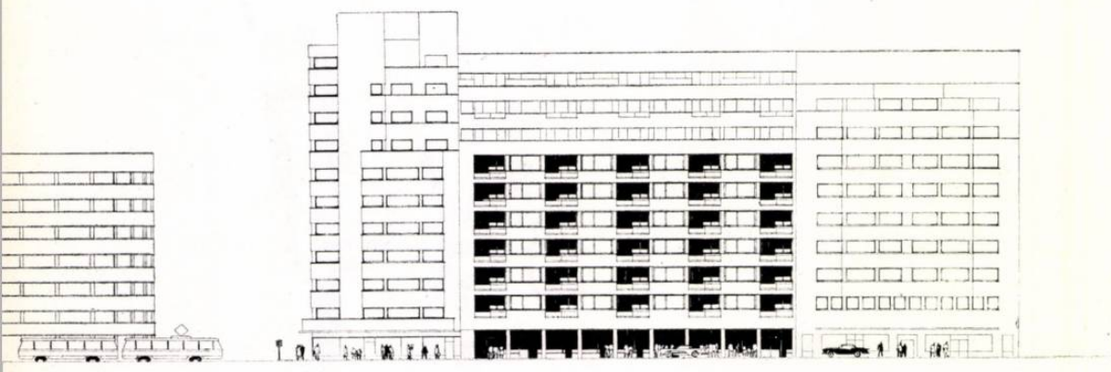

2

3

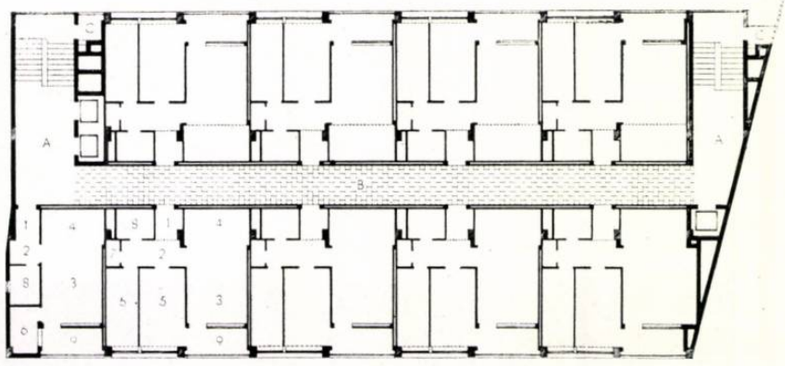

4

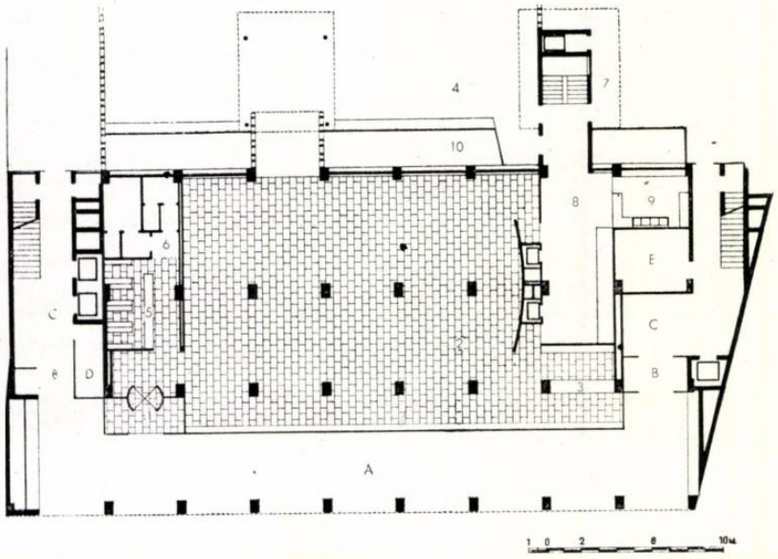

1. *Perspectivă*

2. *Fațada*

3. **Plan etaj curent**
   A. Hol de acces (scară-lift)
   B. Coridor
   C. Evacuare gunoaie
   1. *Antevestibul* — 2. *Vestibul* — 3. *Cameră de zi* 4. *Nișa de dormit pentru părinți* — 5. *Camera copiilor* 6. *Bucătărie* — 7. *Cămară* 8. *Baie* — 9. *Loggie*

4. **Plan parter**
   A. Portic
   B. Intrare la locuințe
   C. Hol
   D. Portar-administrație
   E. Depozit de biciclete și cărucioare
   1. *Intrare cafenea* — 2. *Cafenea-braserie* — 3. *Cafenea espresso* — 4. *Grădina braseriei* — 5. *Garderoba* 6. *Grup sanitar* — 7. *Intrare și curte de serviciu* 8. *Oficiu* — 9. *Spălător de vase* — 10. *Curte engleză*

SOLUȚII PROPUSE

într-un spațiu prea mic: sau o cameră de zi în care dorm părinții, cu un pat dublu, care nu permite o mobilare convenabilă, alterînd ambiența pe care trebuie s-o aibă o cameră de zi.

Autorii proiectului consideră că problema locuinței trebuie rezolvată, nu numai după criterii mecanice, al prețului de cost sau al unui indice *K* — desigur obligatorii pentru controlul investiției — ci și după considerentul că stăpînirea spațiului este o condiție esențială a satifacerii nevoilor materiale și culturale ale locatarilor, condiție de care proiectanții trebuie să țină seama.

Apartamentul actual, cu o cameră de zi, scena vieții familiale în timpul zilei, destul de spațioasă, cu o suprafață în raport cu numărul membrilor familiei, cameră de zi care trebuie să permită, nu numai teoretic, posibilitatea de a dormi două persoane, și a doua cameră pentru alte două persoane, proiectate într-un spațiu limitat, face obligatorie utilizarea ingenioasă a fiecărui spațiu în parte. În acest fel, proiectarea apartamentului trebuie să țină seama de mobilier, pentru a obține o utilizare rațională, grație căreia spațiile nu vor mai fi sufocate de mobilier, care de cele mai multe ori îi este străin. Concluzia, imediată și logică: mobilele trebuie să devină imobile, adică să facă parte integrantă din arhitectură.

Pe o schemă clasică, simplificînd funcțiunile și legăturile între aceste funcțiuni, suprimînd toate spațiile inutile, într-o concepție nouă, colectivul a proiectat un apartament tip cu camerele decomandate: o cameră mică pentru copii, o cameră mare cu nișă pentru dormit; acest apartament permite organizarea unei camere de zi independente, pe un spațiu destul de mare (cca. 22,60 m²) în care familia să poată duce o viață de interior. Această cameră, deschisă spre exterior printr-o loggie amplă, permite organizarea spațiului în două zone: camera de zi de cca. 15 m² și nișa pentru patul părinților de cca. 8 m². Aceste zone pot crea o singură ambiență într-un singur spațiu amplu sau se pot separa cu o draperie, în funcție

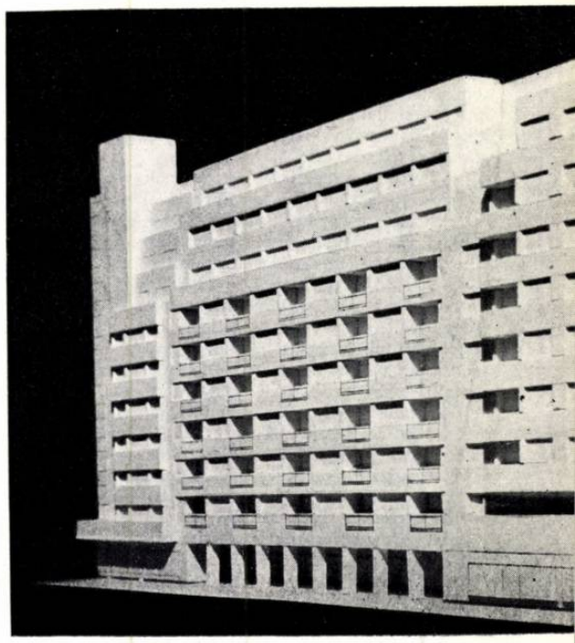

5

6

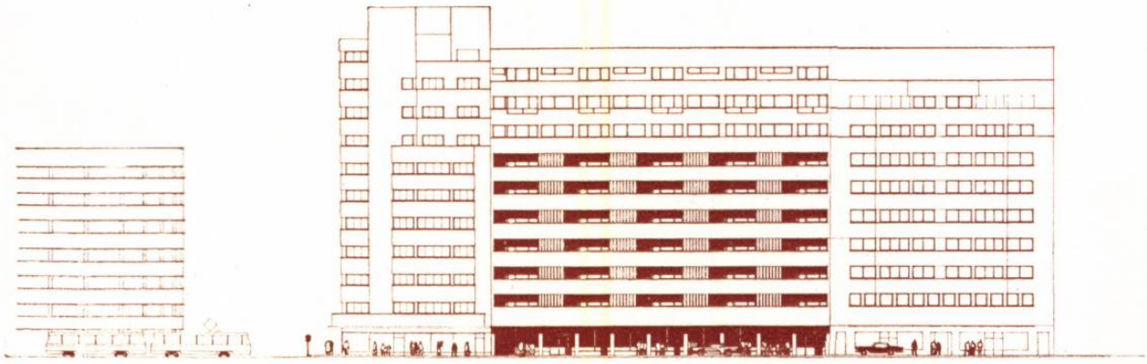

7

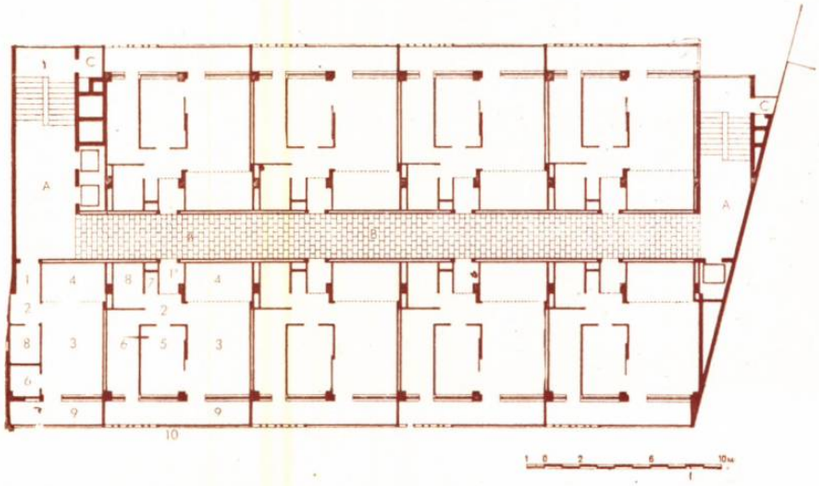

8

5. *Macheta soluției adoptate*
6. *Fațada soluției inițiale*
7. *Fațada soluției propuse*
8. *Soluția inițială — Plan etaj curent*
A. Hol de acces (scară-lift)
B. Coridor
C. Evacuare gunoaie
1. *Antevestibul* — 2. *Vestibul* — 3. *Cameră de zi* 4. *Nișa de dormit pentru părinți* — 5. *Camera copiilor*—6. *Bucătărie* — 7. *Cămară* — 8. *Baie* — 9. *Loggie* 10. *Trafor*

de utilizarea lor. Obiecția care a apărut pe parcursul proiectării și avizărilor, că adîncimea acestor camere nu va permite o iluminare naturală optimă, nu este considerată de proiectanți întru totul justificată. Verificînd la construcții existente, cu aceeași orientare (est-vest), camere la fel de adînci, s-a constatat că iluminarea naturală este suficientă în cea mai mare parte a zilei.

În studiul întocmit apare un spațiu de circulație mai larg, proiectat independent de vestibul; experiența a arătat că dimensionarea mai largă a acestor spații îmbogățește apartamentele, dîndu-le un caracter deschis și primitor.

În prima variantă proiectată se prevăzuse o loggie de-a lungul întregii fațade. În acest fel se creau posibilități de odihnă în aer liber, chiar și pentru copii (fără supraveghere specială), pe lîngă faptul că se mărea confortul apartamentului și se atenuau inconvenientele pe care le reprezintă în București orientarea vest. Prin proiectarea unei terase cu traforuri în dreptul bucătăriilor se preconiza montarea unui paravan transparent în fața bucătăriilor pentru a le îndepărta de fațadă și a crea un spațiu organizat pe care locatarii să-l poată folosi pentru nevoi gospodărești.

Avizările care au intervenit pe parcurs (sarcina de proiectare a fost predată la 1 ianuarie 1957 și în momentul scrierii acestui articol, sfîrșitul lui septembrie, nu au fost primite încă toate avizele necesare trecerii la faza următoare de proiectare), au făcut unele recomandări care au fost adoptate de proiectanți și care au permis eliminarea unor lipsuri economice și funcționale ale studiului inițial. A fost întocmită o nouă variantă, care face obiectul acestei prezentări. Noul studiu care stă la baza proiectului tehnic, nu a schimbat soluția în esența sa, și a adus unele îmbunătățiri de ordin economic: micșorarea adîncimii camerei de zi, mărirea camerei copiilor, micșorarea suprafeței construite; prin suprimarea loggiei aferente bucătăriei, bucătăriile au fost aduse la fațadă.

Organizarea verticală a blocului prevede la subsol I și II: boxe, centrala termică și de condiționare a aerului, spălătorii și uscătorii, crematorii de gunoaie și anexele cafenelei (laboratoare, bucătării, oficii, depozite, grup sanitar personal).

La parter s-a proiectat o mare cafenea-braserie, complet vitrată, atît spre fațada dinspre bulevard, cît și spre grădina-terasă din curtea blocului. Pentru a izola cafeneaua de vecinătatea imediată a circulației de pe bulevard s-a proiectat de-a lungul întregii fațade un portic, care creează o ambianță primitoare, un spațiu de calm arhitectural de trecere de la ritmul viu exterior al circulației urbane la altul de o pulsație mai lentă, odihnitoare, al locuinței.

A fost prevăzută o cameră pentru portar și depozite pentru biciclete și cărucioare.

La etajele de locuințe — 1 și 8 — sînt proiectate cîte 8 apartamente de 2 camere și unul de 1 cameră pe fiecare palier. La etajul 9, în fațada spre bulevard, din cauza retragerii mai acuzate din gabarit, sînt proiectate 5 garsoniere, concepute după aceleași principii de organizare a spațiului (zonă de zi și nișă pentru dormit) ca și apartamentele. Pe fațada est, fără retrageri în gabarit, construcția include același număr de apartamente ca etajele curente.

La etajul 10 s-a prevăzut o terasă, camere de serviciu, un solariu cu dușuri și spații amenajate pentru uscătorii în aer liber.

În ansamblu, blocul conține 81 de apartamente, dintre care 68 de 2 camere cu o suprafață locuibilă de 34,80 m² fiecare și 13 de o cameră cu suprafață locuibilă medie de 24,30 m², putînd caza cca. 300 de persoane.

Sistemul constructiv: schelet de beton armat monolit cu zidărie de cărămidă. Blocul este prevăzut cu încălzire centrală; circulația verticală se face prin două scări și trei ascensoare; gunoaiele sînt colectate în tuburi amplasate lîngă scări și sînt arse în crematorii.

★

Problema integrării blocului în cadrul urban local a constituit una dintre preocupările principale ale autorilor proiectului și obiectul unor studii multiple; soluțiile propuse au fost obiectul unor discuții animate, atît între proiectanți, cît, mai ales, cu forurile de avizare.

Proiectanții au apreciat că imaginea arhitecturală a unei case de locuit trebuie să fie simplă și laconică, că numărul mare de apartamente identice, cu caracter celular, trebuie să-și găsească o expresie liberă și accentuată, că apartamentul — componenta principală a casei de locuit — este baza compoziției, că într-o măsură mai mare sau mai mică, apartamentul devine măsura modulară a blocului de locuit și determină în mod organic scara imaginii arhitectonice a blocului.

Alături de ritmul și formele arhitecturale majore sugerate de compoziția generală a bulevardului, trebuie să apară și o modulare suplimentară «de locuit» a apartamentului. Ambele ritmuri trebuie, nu numai să se completeze, ci să se sublinieze unul pe altul, să dea expresivitate blocului proiectat.

Proiectanții au considerat că în haosul și dezordinea generală a desfășurării bulevardului N. Bălcescu, expresivitatea arhitecturii blocului proiectat, prin scoaterea în evidență a spațiului conținut, folosit ca mijloc artistic, ar produce o impresie mult mai puternică și mai vie decît orice fel de forme decorative fanteziste, nelegate de volumul și imaginile arhitectonice ale blocurilor vecine.

În acest sens au fost studiate fațadele variantelor blocului din b-dul N. Bălcescu nr. 36.

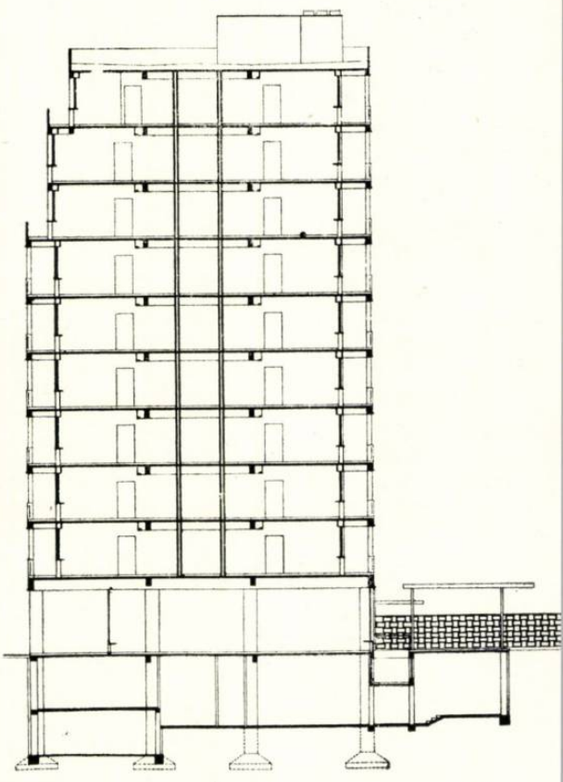

Secțiune transversală

A. *Soluția inițială — Detaliu de apartament*
1. *Antevestibul* — 2. *Vestibul* — 3. *Cameră de zi* 4. *Nișă de dormit pentru părinți* — 5. *Camera copiilor* — 6. *Bucătărie* — 7. *Cămară* — 8. *Baie* 9. *Loggie* — 10. *Trafor*

B. *Soluția adoptată — Detaliu de apartament*
1. *Antevestibul* — 2. *Vestibul* — 3. *Cameră de zi* 4. *Nișa de dormit pentru părinți* — 5. *Camera copiilor* — 6. *Bucătărie* — 7. *Cămară* — 8. *Baie* 9. *Loggie*

Blocul de locuințe executat

BLOC DE LOCUINȚE PE BULEVARDUL ILIE PINTILIE

Arh. NICOLAE SULESCU, ing. ION ARDELEAN

Programul blocului de locuințe din b-dul Ilie Pintilie a rezultat din înscrierea unui număr de apartamente într-un volum dictat de sistematizarea cvartalului. Terenul este cuprins între b-dul Ilie Pintilie, str. Finlanda și str. Braziliei și are cca. 60 m fațadă.

Blocul are parter și șase etaje, cu o singură retragere la etajul șase.

Soluția de arhitectură a trebuit să țină seama de existența unei construcții importante în imediata vecinătate (colț cu str. Finlanda), ceea ce a impus, atît respectarea înălțimii blocului, cît și respectarea înălțimii cornișei.

Traveea utilizată este de 3,85 m.

Au rezultat în total 58 de apartamente dotate cu dependințe și confortul necesar, precum și 22 de camere avînd lavoare în fiecare cameră, iar dușurile și w.c.-urile comune.

Suprafața locuibilă este:

la apartamentele cu 1 cameră, 18,85 m²
la apartamentele cu 2 camere, 33,55 m²
la apartamentele cu 3 camere, 48,25 m²

Apartamentele cu o cameră se compun din vestibul, cameră, bucătărie, cămară, baie și w.c. cele cu două camere, din: vestibul, 2 camere, oficiu, bucătărie, cămară, baie și w.c., iar cele cu trei camere, din: vestibul, hol, 3 camere, oficiu, bucătărie, cămară, baie, w.c., debara.

Apartamentele au fost distribuite astfel ca cele mai multe să fie amplasate în fațada principală, beneficiind de o însorire optimă, terenul avînd latura lungă paralelă cu b-dul Ilie Pintilie și fiind orientat spre sud, iar fațada posterioară spre nord.

În fațada posterioară, orientată spre nord, sînt numai cîte două apartamente cu o cameră pe fiecare palier, iar apartamentele de colț au orientare E și V la cîte o cameră.

Orientarea nefavorabilă pentru fațada posterioară nu a putut fi evitată, dată fiind orientarea terenului; această orientare o au toate clădirile de pe această arteră.

Soluția de arhitectură prevede gruparea a 5 apartamente la o scară pentru etaj curent.

Pentru legătura dintre cele două scări ale blocului s-a prevăzut la etajul 6 un coridor de circulație, recomandat și de avizul P.C.I.

În ceea ce privește plastica, s-a căutat o armonizare cu clădirea vecină.

Pe cele două fațade longitudinale sînt balcoane care în fațada principală vor fi prevăzute cu jardiniere.

Soluția constructivă. Clădirea, avînd subsol, parter și 6 etaje (8 niveluri), C.S.A.C. a recomandat, prin avizul său, schelet din beton armat monolit și planșee prefabricate din beton armat formate din fîșii cu nervuri și beton spumos.

Elementele de planșeu prefabricate, în greutate de cca. 2000 kg, au fost montate cu ajutorul unei macarale turn.

Zidăria exterioară este dintr-o cărămidă și jumătate, iar pereții interiori dintr-o jumătate de cărămidă (cărămidă găurită).

Instalații. S-au prevăzut instalații electrice, apă și canal, gaze la toate bucătăriile, încălzire centrală.

La subsol sînt două grupuri de spălătorii de rufe cu uscătorii mecanice și două crematorii pentru gunoi.

Toate apartamentele au boxe la subsol.

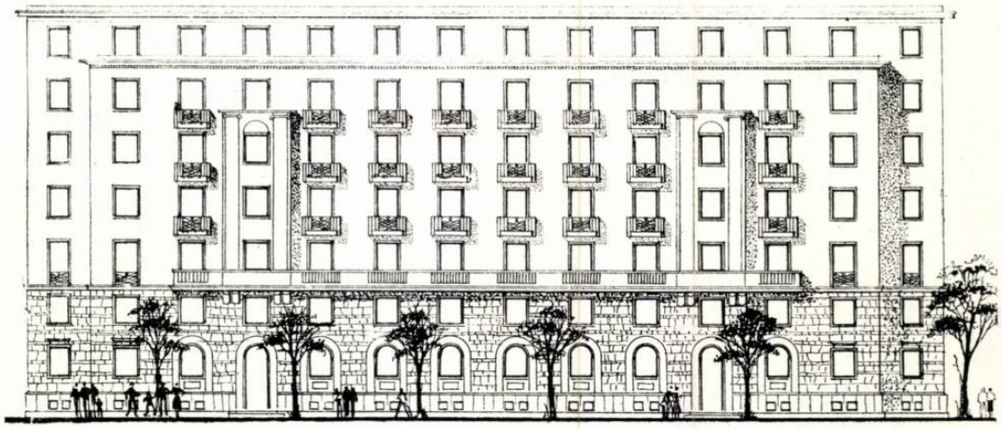

Fațada principală

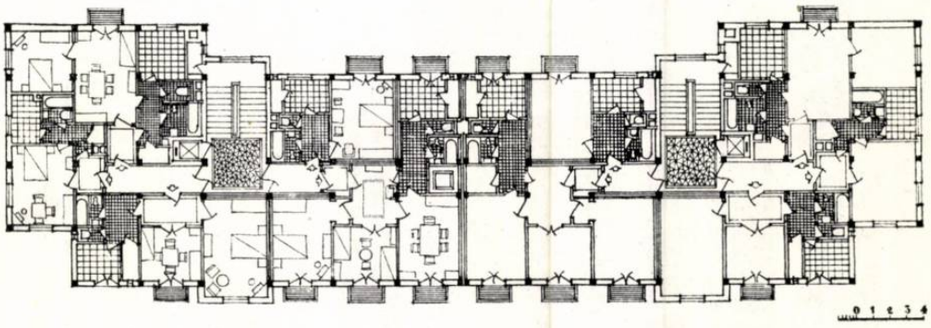

Plan etaj curent

Plan parter

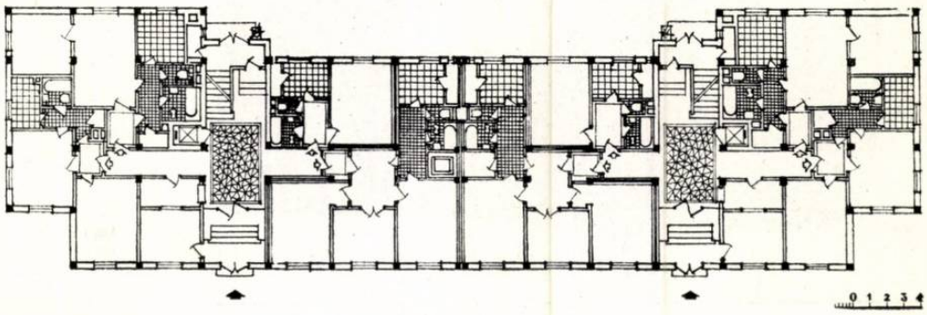

BLOC DE LOCUINȚE PE BULEVARDUL MAGHERU

Autor, arh. DINU IGNĂTESCU
Institutul Proiect-București

Caracteristici generale. Amplasat pe b-dul Magheru colț cu str. Biserica Amzei, imobilul care se construiește în momentul de față este menit să completeze unul dintre golurile rămase atît timp neconstruite, contribuind astfel la înfrumusețarea arterei principale, magistrala N-S a Capitalei.

Poziția imobilului a necesitat studii preliminare de ansamblu, atît în vederea încadrării sale în frontul de clădiri existente pe bulevard, cît și pentru amenajarea întregului spațiu dintre bulevard, str. Biserica Amzei și str. Mendeleev, în scopul asigurării unei unități de front pe cele trei străzi și a racordărilor necesare pentru închiderea cvartalului.

Str. Biserica Amzei formează cu b-dul Magheru un unghi de 94°. Alinierea acestui bloc de locuințe a corectat acest unghi la 90°, atît pentru simplificarea execuției, cît și în vederea rectificării frînturii existente a străzii Biserica Amzei la întretăierea ei cu str. Mendeleev.

Clădirea cuprinde apartamente de locuit (beneficiar, Institutul de fizică atomică).

Planul. Proiectantul s-a preocupat în mod deosebit de planul clădirii, considerînd buna funcționare a acestuia ca un element esențial al rezolvării judicioase a locuinței.

Plan de situație
1. În execuție — 2. Extindere (etapa II-a) — 3. Construcții existente

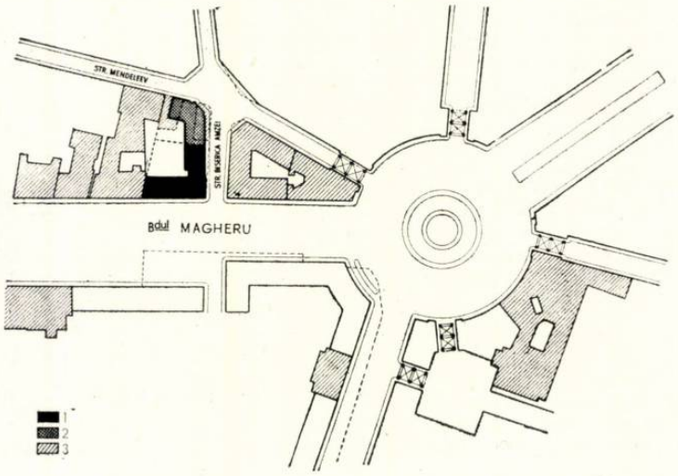

Diferența de regim a construcțiilor din b-dul Magheru, cu înălțimea obligatorie de 26,60 m la cornișă, față de cele din str. Biserica Amzei, cu înălțimea de 18 m, și racordarea la imobilul adiacent a determinat compoziția planului pe două aripi distincte, fiecare cu intrare separată, complet separate printr-un rost de tasare.

Singurul nivel care leagă ambele aripi este subsolul.

Tema, deși dificilă prin numărul și tipurile de apartamente cerute — 5 tipuri diferite — a fost realizată în întregime. Au rezultat în total 48 de apartamente, și anume: 9 cu 1 cameră, 19 cu 2 camere, 16 cu 3 camere și 4 cu 4 camere de locuit.

Aripa dinspre b-dul Magheru cuprinde: subsol cu centrala termică, crematoriu și boxe individuale pentru apartamente; parter, în care s-au amenajat 2 magazine spațioase; 8 niveluri cu apartamente — cîte 4 sau 5 pe palier — și un etaj retras cu 6 m de la fațadă, cuprinzînd 10 camere pentru personalul de serviciu afectat apartamentelor.

Aripa dinspre str. Biserica Amzei conține: subsol cu spălătorii, uscătorii și boxe; parter supraînălțat și 4 niveluri cu apartamente de locuit, cîte două pe palier.

În distribuția interioară a apartamentelor s-a căutat să se realizeze un înalt nivel de confort. S-au evitat camerele comandate. Apartamentele de 3 și 4 camere sînt dispuse în așa fel, încît camera de zi de cca. 20 m² servește drept hol central, din care dormitoarele sînt accesibile printr-un degajament intermediar la care sînt legate baia și w.c.-ul. Tot la aceste apartamente s-a amenajat un oficiu — cu loc pentru răcitor — ca piesă de distribuție între bucătărie, cămară, vestibul și camera de zi.

În limita spațiului disponibil, la majoritatea apartamentelor s-au amenajat dulapuri înzidite.

Majoritatea apartamentelor au dublă orientare, permițînd astfel o bună ventilație naturală și sînt înzestrate cu balcoane și loggii. Acestea, ca și ușile-ferestre largi care asigură o bogată iluminare naturală, constituie în același timp elemente de valoare plastică pentru fațade.

Deasupra construcției, de pe terase puse la dispoziția locatarilor și care vor putea fi amenajate în grădină, avînd o copertină-umbrar, banchete și puncte de apă pentru stropit florile, se descoperă o frumoasă panoramă a orașului.

Sistemul de construcție: fundații de beton armat formînd tălpi continue; schelet de beton armat monolit — calculat pentru o seismicitate de gradul 8 — zidărie de cărămidă găurită drept umplutură, acoperiș în terase.

Instalații. Centrală termică pentru încălzire cu apă caldă (combustibil, gaze naturale), dublată de o instalație de ardere cu păcură cu o capacitate redusă, pentru cazuri excepționale.

Centrala a fost dimensionată și amenajată ca să permită o extindere în vederea satisfacerii construcției vecine, care urmează a se proiecta și care va închide cvartalul pe străzile Biserica Amzei și Mendeleev.

Pentru a înlătura aspectul cu totul inestetic al conductelor aparente pe paliere, coloanele montante pentru gaze trec direct prin bucătăriile apartamentelor pe care le alimentează.

Toate bucătăriile și parte din băi și cămări sînt luminate direct. Cele care nu au ferestre au ventilația asigurată prin canale verticale, înzestrate cu ventilatoare electrice montate pe terasa ultimului nivel.

Spălătoriile și uscătoriile sînt legate la o instalație de ventilație forțată separată.

Evacuarea gunoiului se face prin tuburi de cădere din tablă galvanizată, montate în încăperile ce au acces de pe podestele intermediare ale scărilor. La subsol, punctele de cădere pentru gunoi sînt legate între ele și cu crematoriul printr-un coridor colector, complet izolat de restul circulației din subsol.

Fiecare apartament are instalate prize speciale pentru radio, telefon și televiziune, cu antenă comună, fixă, montată pe terasa nivelului IX.

Corpul înalt este deservit de două ascensoare, iar cel scund, de unul singur.

Izolări. Terasele sînt de tip închis, acoperite cu dale de mozaic prefabricate; izolarea hidrofugă din două pînze și un carton asfaltat; izolarea termică cu un strat de plută de 5 cm. Izolarea fonică între apartamente constă din ziduri despărțitoare duble, cu gol de aer între ele. Planșeele sînt izolate fonic prin fîșii de plută de 2 cm grosime, montate sub grinzișoarele dușumelei oarbe.

Pentru evitarea trasmiterii zgomotului de la motoarele ascensoarelor, acestea au fost montate la subsol.

Pardoseli. La magazine, mozaic venețian; la intrări, marmură; la scări și paliere, mozaic de marmură turnat; la camerele de locuit, parchet; la vestibule și dependințe, gresie.

Tîmplărie. Uși din molift, contraplacate și vopsite, ferestre duble din stejar, vitrine și portaluri de intrare, metalice.

Mobilier. Toate bucătăriile sînt dotate cu mobilier fix, adaptat pentru fiecare tip în parte.

Fațade. La parter și la primul nivel din fațadele dinspre stradă, placaj din travertin; tencuielile din praf de piatră, iar profilele din similipiatră; ancadramentele ferestrelor din travertin; balustradele de la ferestre și loggii din fier profilat.

Plastica. Fațadele liniștite, pe un singur plan, cu accente de umbre puternice (prin loggii, retrase cu 1,75 m din planul fațadei), îmbracă volume simple, fără rezalituri sau ornamente.

Datorită înălțimii mari a construcției, precum și faptului că fațada principală se înscrie aproape într-un pătrat, s-a simțit nevoia de a se corecta acest aspect prin separarea unui registru inferior, care cuprinde parterul și primul nivel; acesta va fi acuzat printr-o diferențiere netă a materialului de finisaj, fiind prevăzut a fi îmbrăcat în travertin de Deva, care va asigura un aspect plastic agreabil.

Șantierul s-a deschis în a doua jumătate a lunii ianuarie 1957, construcția urmînd a fi predată la sfîrșitul anului 1957.

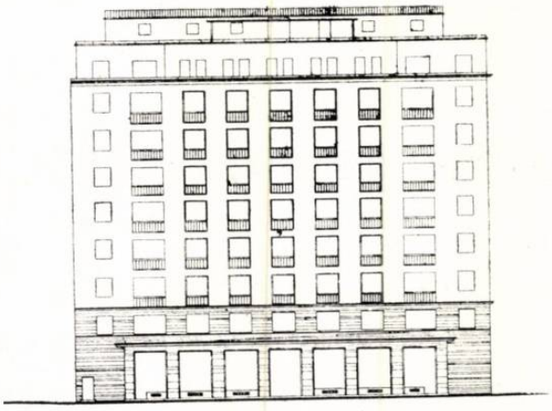

Fațada spre bul. Magheru

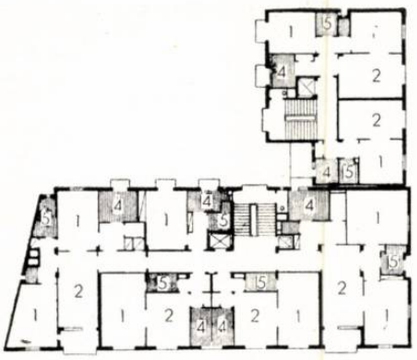

1. *Dormitor*
2. *Cameră de zi*
3. *Cameră de lucru*
4. *Bucătărie*
5. *Baie*

Etaj curent

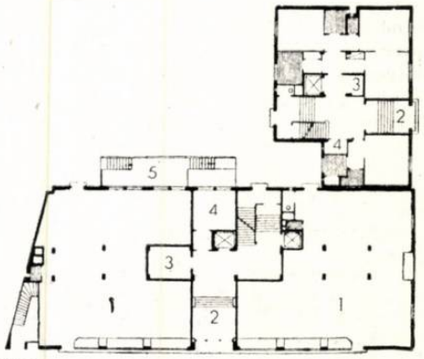

1. *Magazine*
2. *Intrare*
3. *Depozit cărucioare*
4. *Portar*
5. *Curte de lumină*

Parter

Detaliu de apartamente

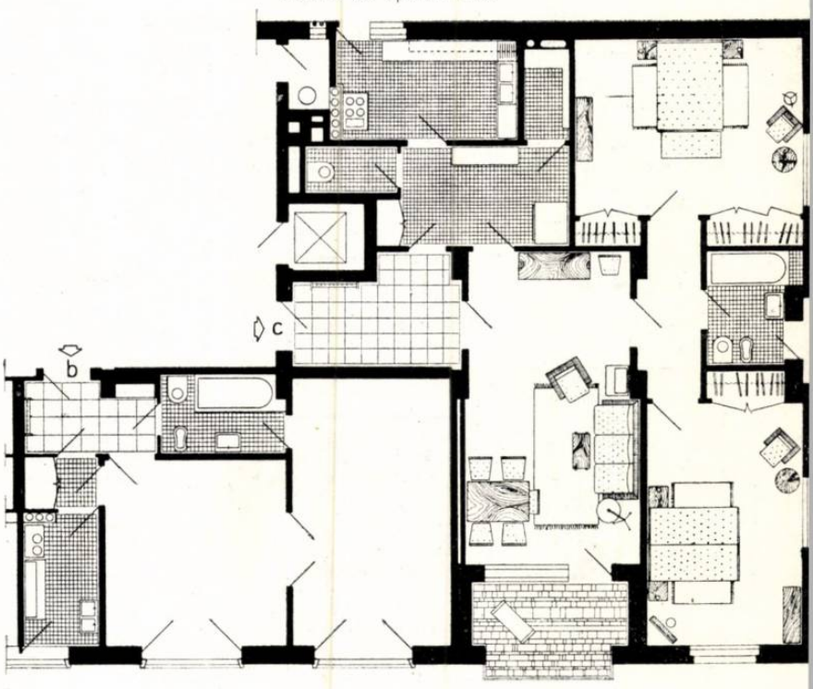

NOI STUDII DE APARTAMENTE TIP

Autori, arhitecţii NICOLAE PRUNCU şi MIHAI BUCURESCU
Şef de atelier, arh. DORIAN HARDT
Institutul I.P.C.T.

Problema locuinţei cu caracter de masă, a locuinţei de serie menită să acopere cît mai urgent deficitul de suprafaţă locuibilă existent în majoritatea lumii, este desigur cea mai importantă problemă care frămîntă pe arhitecţi.

Se întreprind cercetări în nenumărate direcţii în vederea realizării dezideratelor legate de economicitatea şi confortul minim al locuinţelor cu caracter de masă. O parte a acestor cercetări se orientează spre găsirea unor structuri de apartament care să satisfacă diferitele feluri de viaţă tradiţionale, fiind prevăzute însă, în limitele unei severe economii, cu un confort la nivelul cerinţelor actuale. Din aceste cercetări au rezultat soluţii în care se realizează importante economii, iar rezultatele concrete sînt de natură să intereseze pe toţi arhitecţii. Vom cita studiile realizate în această direcţie în U.R.S.S., unde, în urma unui concurs, s-a realizat un cartier experimental la Moscova, cu blocuri alcătuite din apartamente de structuri diferite. De asemenea, vom cita studiile maghiare prezentate la Conferinţa internaţională asupra proiectării tip de la Berlin (1957), studiile efectuate în Italia şi consemnate în « Architettura Cantiere », cartierul experimental Hansavierthel etc. Acestea constituie doar o mică parte a documentaţiei existente pînă acum la îndemîna arhitecţilor.

Se impune ca o concluzie generală, că apartamentul de structură unică, indiferent care se consideră structura optimă, nu mai este susţinut, ci se adoptă tipuri diferite de apartament din care să poată fi ales, în fiecare caz în parte, cel mai potrivit necesităţilor concrete.

Pleciind de la această premisă, în cadrul I.P.C.T. s-au întreprins studii care au avut drept scop să tipizeze un sortiment de apartamente cu structuri diferite.

Una dintre soluţiile analizate pleacă de la ideea creării unui spaţiu de zi al familiei în care să se şi poată lua masa, dar în care dorm unul sau doi membri ai familiei. Această încăpere este denumită în practica proiectării « cameră de zi », spre deosebire de « living room »-ul obişnuit, pe care îl găsim în documentaţia străină şi în care nu se acceptă locul de dormit. Cum apartamentele cu « living room », deşi nu se înscriu în norma de 8 m²/locatar, rezolvă perfect funcţiunile locuinţei, structura de apartament cu cameră de zi a fost un timp preferată celorlalte structuri, pentru faptul că la prima vedere se aseamănă ca distribuţie interioară cu primul.

Anchetarea condiţiilor concrete în care sînt exploatate aceste apartamente a arătat însă că ele au importante dezavantaje, care duc la scăderea sub limita admisibilă a confortului. Astfel, camera de zi cu două locuri de dormit poate fi pe o lungă perioadă indisponibilă ca spaţiu comun şi, ceea ce este şi mai grav, ca loc de luat masa; nu numai atît, dar, în anumite cazuri, ea este improprie pentru locuit, chiar în ipoteza în care este folosită de o familie de 3 persoane (atunci cînd persoana care doarme în camera de zi este bolnavă). Dacă aceste funcţiuni normale nu sînt satisfăcute în toate cazurile, nici nu se mai poate vorbi de felul cum funcţionează apartamentul în unele situaţii speciale: decalaj la orele de prînz sau de dejun, o persoană care lucrează mai mult seara etc.

Pentru a ameliora structura acestui apartament a fost studiat şi tipizat un apartament cu loc de luat masa în bucătărie, care degajează camera de zi de una dintre funcţiunile pe care le cumula şi care prezintă deci un confort superior tipului anterior.

De asemenea, s-a concretizat sub forma unei serii de proiecte tip ideea apartamentului cu tindă sau cu « wohnküche », care dă foarte bune rezultate în cîteva regiuni ale ţării.

Studiul pe care îl prezentăm porneşte de la o structură de apartament diferită de cele trei enumerate mai înainte. El este axat pe ideea creării unui hol cu loc pentru luat masa. Piesa nouă care intervine în această structură preia deci rolul camerei de zi, pe de o parte, de a degaja dormitoarele către servicii şi către ieşirea din apartament, şi, pe de altă parte, de a servi ca sufragerie, dînd un confort superior celui realizat în cazul cînd locul de luat masa este prevăzut în bucătărie.

Această structură prezintă toate avantajele apartamentului cu « living room », dar are în plus calitatea că se înscrie în normele de suprafeţe, locuibile şi construite, existente.

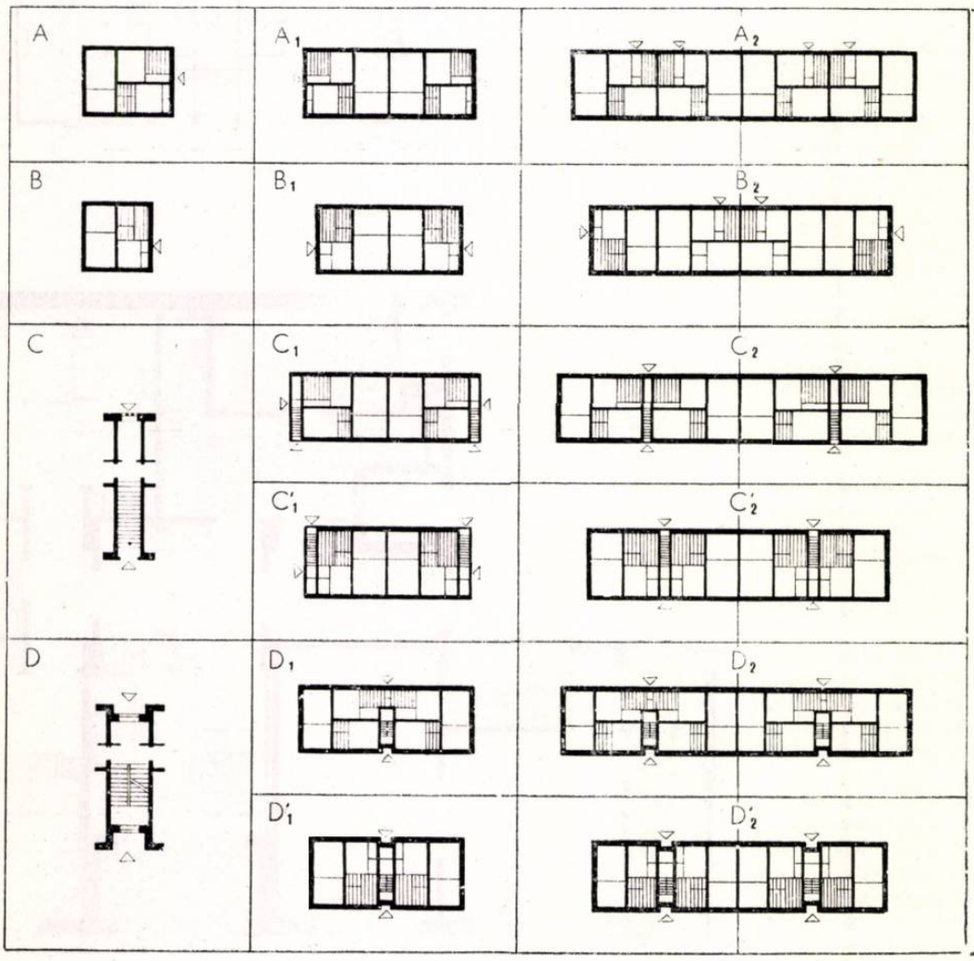

Locuinţe individuale, tip A izolate, cuplate şi înşiruite. Apartamente cu 3 camere şi hol-sufragerie, pentru 6 persoane.

Locuinţe individuale, tip B izolate, cuplate şi înşiruite. Apartamente cu 2 camere şi hol-sufragerie, pentru 4 persoane.

Blocuri P+1, tip C cu intrări separate sau cu 2 apartamente la scară, înşiruite sau cuplate.
$C_1 - C_2$ — apartamente cu 3 camere şi hol-sufragerie, pentru 6 persoane.
$C'_1 - C'_2$ — apartamente cu 2 camere şi hol-sufragerie, pentru 4 persoane.

Blocuri P+2, tip D. Apartamente cu 3 camere (D_1) şi cu 2 camere (D'_1) cu hol-sufragerie, pentru 6 şi 4 persoane.

Fără a părăsi ideea camerei de zi, ca o încăpere cu o suprafață în jurul a 17—18 m², în care dorm două persoane, dar care, o parte a zilei, este folosită de toată familia, holul-sufragerie, legat de camera de zi, poate completa spațiul ei sau poate funcționa separat, cînd din diferite motive camera de zi este indisponibilă ca spațiu comun. În acest scop, holul-sufragerie trebuie să fie luminat direct și să aibă legătură cu terasa sau curtea. Se admite ca în camera de zi să doarmă două persoane, deoarece decomandarea dormitoarelor se face prin holul-sufragerie. El poate fi folosit și ca așteptare, pentru un cabinet sau un birou. Apartamentele pe care le prezentăm sînt compuse pe această schemă funcțională.

Să analizăm acum structura din punct de vedere al distribuției suprafețelor.

Într-un apartament de 4 persoane se pot repartiza cca. 10 m² pentru un dormitor matrimonial, cca. 17 m² pentru camera de zi și rămîn disponibili cca. 5 m², care se cumulează cu suprafața de degajare a dormitorului și permit realizarea holului-sufragerie.

Trebuie subliniat că la apartamentul minimal pentru 4 persoane se poate conta pe o suprafață de cca. 15 m² pentru camera de zi și, în acest caz, întreaga suprafață de degajare poate fi eliminată din construcție, micșorînd suprafața construită. Proiectul 511 *a* și *b* ilustrează tocmai aceste 2 forme ale apartamentului. Este preferabilă soluția 511 *a* cu cameră de zi de 17 m², cu toate că are suprafață locuibilă mare.

Ar trebui să mai răspundem de ce această structură de apartament este mai eficace din punct de vedere al distribuției suprafețelor ca cea cu « living room » sau ca cea cu « cameră de zi ».

Pentru a putea realiza « living room »-ul, apartamentul de 4 persoane trebuie să aibă 2 dormitoare de minimum 10 m², deci mai rămîn disponibili numai 12 m². Aceasta însă creează un apartament cu trei camere mici, care nu este recomandabil.

Acceptînd soluția a doua, putem, fie să decomandăm dormitorul prin camera de zi și atunci capacitatea de cazare rămîne de 3 persoane, fie să-l decomandăm prin degajamente, realizînd 4 persoane cazate. Și într-un caz, și în celălalt, soluția obținută are o suprafață construită/locatar mult mai mare decît cea a structurii pe hol-sufragerie.

La apartamentul cu 3 camere pentru 6 persoane se poate realiza, în cadrul normei de 8 m²/persoană, structura cu hol-sufragerie, contînd de la început pe eliminarea completă a suprafețelor de degajare din suprafața construită.

Astfel, dacă se consideră că pentru cele 2 dormitoare se însumează 22 m² și pentru camera de zi cca. 18 m², rămîn disponibili cca. 8 m², aproape cît este necesar pentru holul-sufragerie. În practică, se ajunge la o suprafață construită de cca. 14 m²/locatar, adică la o soluție foarte economică pentru un apartament de 6 persoane.

În acest caz, superioritatea noii structuri față de soluția cu « living room », realizabilă și ea în cadrul normei de 8 m², rezidă în faptul că holul-sufragerie poate fi folosit și ca un spațiu de așteptare pentru un birou sau cabinet etc., fără a face indisponibilă încăperea de zi a familiei.

*

Proiectele 510 și 511, pe care le prezentăm, au fost realizate în atelierul condus de arh. Dorian Hardt din I.P.C.T., de arhitecții Nicolae Pruncu și Mihai Bucurescu. Ele pleacă de la tema expusă mai sus și soluționează un apartament pentru fiecare din ipotezele enumerate (cu două și cu trei camere) și care se cuplează diferit.

Se obțin astfel locuințe individuale cuplate, izolate și înșiruite, blocuri p + 1 cu intrări separate, sau cu 2 apartamente la scară, înșiruite sau cuplate, și în fine, blocuri p + 2; se realizează astfel, așa cum se poate vedea în tabelul de cuplare, o serie completă de locuințe de masă. Ea poate fi folosită cu sau fără subsol, iar încălzirea se poate face cu sobe.

Ca sistem constructiv se utilizează, atît grinda prefabricată de 4 m (planurile fiind modulate pe 60 cm), cît și metode tradiționale. Construcțiile pot fi învelite cu azbociment ondulat, cu olane sau cu țiglă.

Pentru a completa studiul prezentat, am comparat fiecare cuplaj cu proiectele asemănătoare, omologate ca proiecte tip, ținînd seama ca această comparație să fie făcută pe baze comune.

Se poate ușor constata că tipul propus are, în fiecare caz în parte, reale avantaje.

*

Ca încheiere, subliniem că nu trebuie considerat că acest tip de apartament, cu toate avantajele pe care le-am enumerat mai sus, poate constitui o soluție aplicabilă în orice situație. Nu numai atît, dar el poate prezenta chiar dezavantaje, atunci cînd alegerea lui nu corespunde unei analize judicioase a felului de viață al familiilor pentru care urmează să se construiască. Considerăm, însă, că alături de celelalte structuri de apartament, acesta completează gama necesară de proiecte tip pentru locuințe de masă.

Arh. Nicolae Pruncu

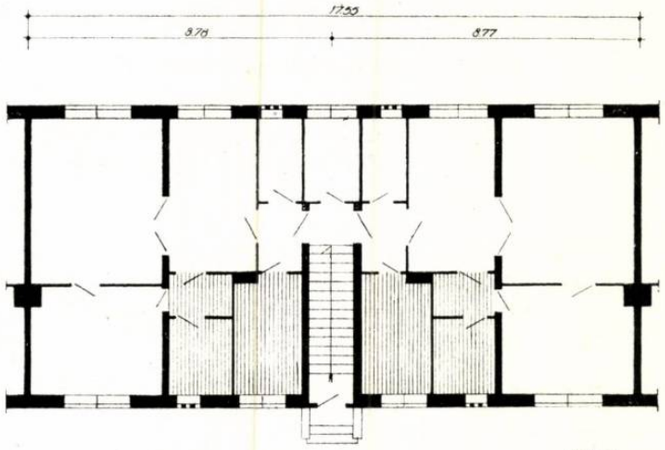

C' 2

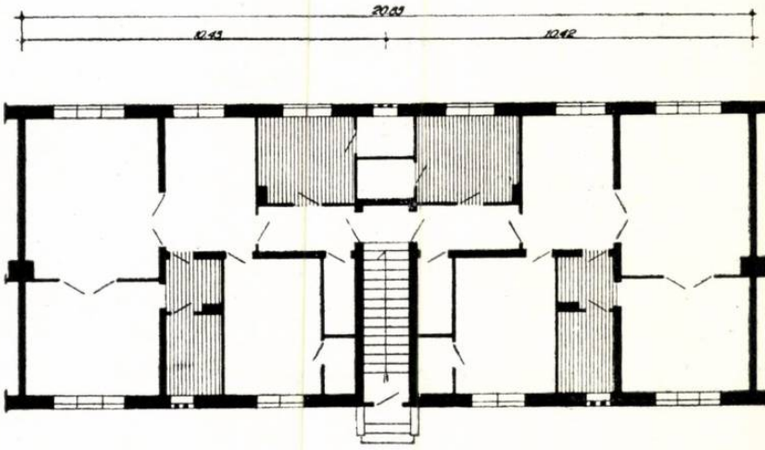

C 2

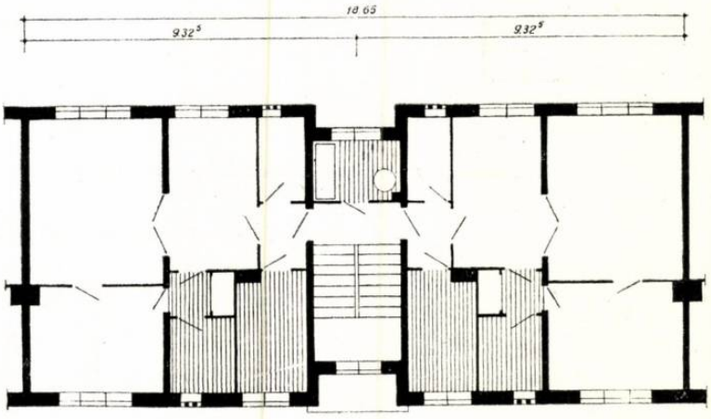

D' 1

D 1

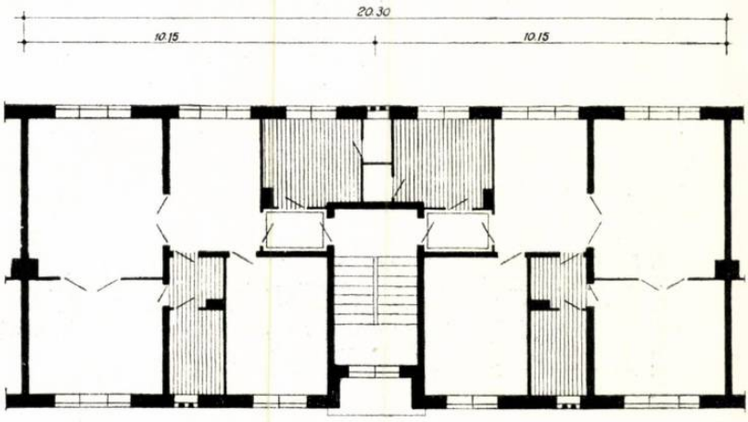

A. TABELE COMPARATIVE PENTRU LOCUINȚE DE 2 CAMERE

1. Locuințe individuale pe parter, cuplate

	Suprafață construită m²	Suprafață construită / Nr. locatari m²	Suprafață locuibilă m²	Suprafață locuibilă / Nr. locatari m²	
Locuință 73 c tip × Apartament pentru 4 persoane	76,00	19,00	33,80	8,40	locuință pe structură de cameră de zi
Locuință 25 c tip ×1 Apartament pentru 4 persoane	78,45	19,50	32,26	8,00	
Pr. 511 a	70,50	17,60	39,20	9,70	pe structură hol-sufragerie
Pr. 511 b pe structură hol-sufragerie	66,00	16,50	35,40	8,80	

2. Locuință P + 1 cu intrări separate

	Suprafață construită	Suprafață construită / Nr. locatari	Suprafață locuibilă	Suprafață locuibilă / Nr. locatari
Pr. 202 c Apartament pentru 4 persoane	77,00	19,20	30,50	7,65
Pr. 511 b Apartament pentru 4 persoane	76,00	19,00	35,40	8,80

3. Locuințe P + 1 cu 2 apartamente la scară

	Suprafață construită	Suprafață construită / Nr. locatari	Suprafață locuibilă	Suprafață locuibilă / Nr. locatari
Pr. 16 c Bloc M 1 a Apartament pentru 4 persoane	73,50	18,40	33,75	8,40
Pr. 511 b Apartament pentru 4 persoane	73,50	18,40	35,40	8,80

4. Locuințe P + 2 (cu 2 apartamente la scară)

	Suprafață construită	Suprafață construită / Nr. locatari	Suprafață locuibilă	Suprafață locuibilă / Nr. locatari
Pr. 216 Bloc D a cu 3 apartamente la scară. Apartament pentru 3 și 4 persoane	75,60	18,00	31,12	8,48
Pr. 511 b cu 2 apartamente la scară. Apartament pentru 4 persoane	71,25	17,80	35,40	8,80

Notă: Nu au fost cuprinse în calculul de suprafață spălătoria și uscătoria.

B. TABELE COMPARATIVE ALE APARTAMENTULUI CU 3 CAMERE

Compararea apartamentului de 3 camere pe structură hol-sufragerie cu altele asemănătoare este mai greu de făcut, deoarece acesta cazează 6 persoane, pe cînd celelalte numai 5 persoane.

Din tabele se poate vedea că suprafața construită nu crește nici măcar cu 8 m², așa cum ar părea normal la prima vedere, deși persoana cazată în plus are asigurată norma de suprafață locuibilă. Aceasta înseamnă că sînt recuperate suprafețe de circulație existente în celelalte structuri.

1. Locuințe individuale parter, cuplate

	Suprafață construită	Suprafață construită / Nr. locatari	Suprafață locuibilă	Suprafață locuibilă / Nr. locatari
Pr. 74 c Apartament pentru 5 persoane	86,00	17,30	42,27	8,45
Pr. 510 Apartament pentru 6 persoane	84,00	14,04	50,80	8,50

2. Locuințe P + 1 cu intrări separate

	Suprafață construită	Suprafață construită / Nr. locatari	Suprafață locuibilă	Suprafață locuibilă / Nr. locatari
Pr. 202 c Apartament pentru 5 persoane	92,00	18,40	43,50	8,70
Pr. 510 Apartament pentru 6 persoane	95,80	16,00	50,80	8,50

3. Locuință P + 1 cu 2 apartamente la scară

	Suprafață construită	Suprafață construită / Nr. locatari	Suprafață locuibilă	Suprafață locuibilă / Nr. locatari
Pr. 16 c Blocul M 2 Apartament pentru 5 persoane	90,00	15,00	44,75	7,50
Pr. 510 Apartament pentru 6 persoane	94,00	15,70	50,80	8,50

5

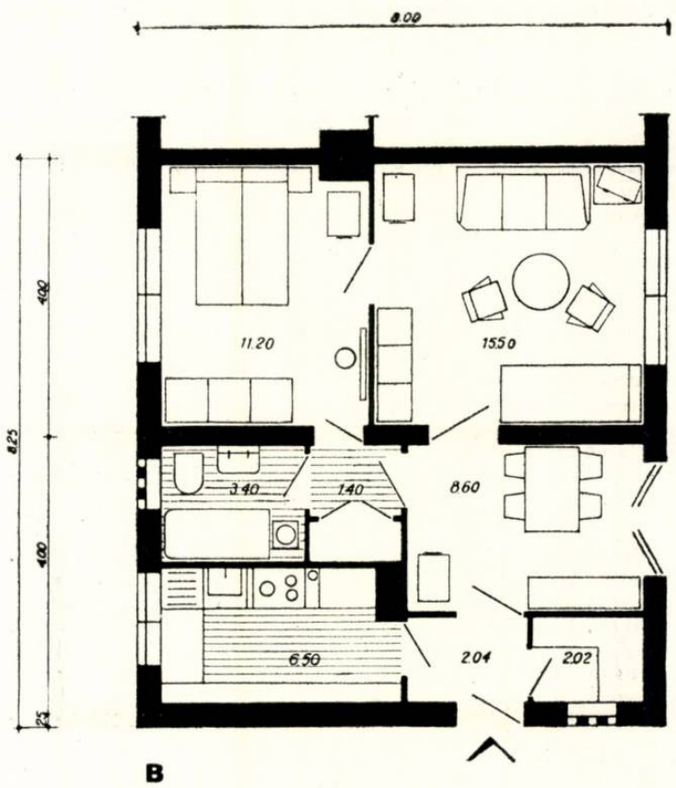

B

1. *Locuință individuală parter, cu 2 camere — Fațade*
2. *Locuință individuală parter, cu 3 camere — Fațade*
3. *Blocuri parter și un etaj cu apartamente de 2—3 camere — Fațade*
4. *Bloc parter și două etaje cu apartamente de 3 camere — Fațadă principală*
5. *Apartament minimal cu 2 camere*
6. *Apartament cu 2 camere*
7. *Apartament cu 3 camere*

1

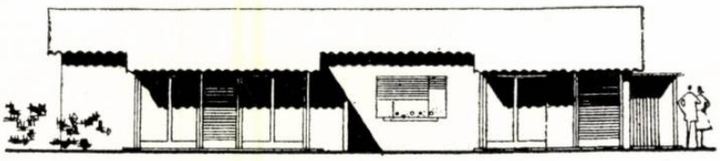

2

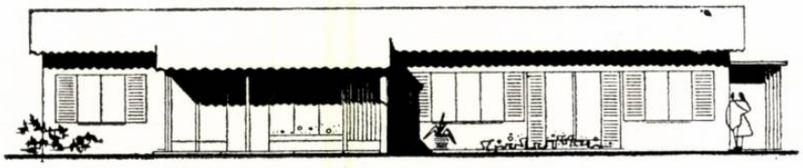

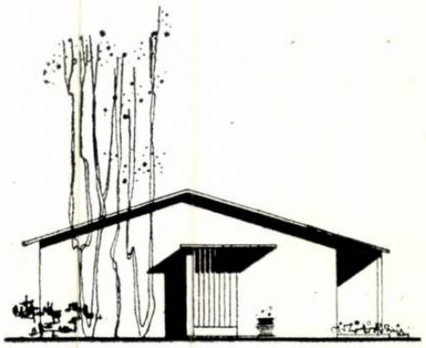

3

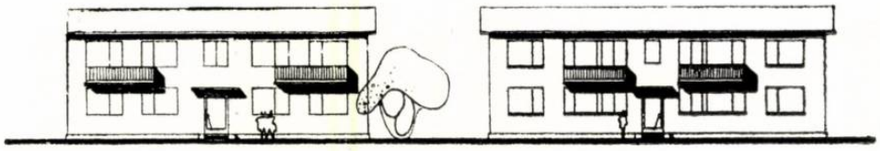

4

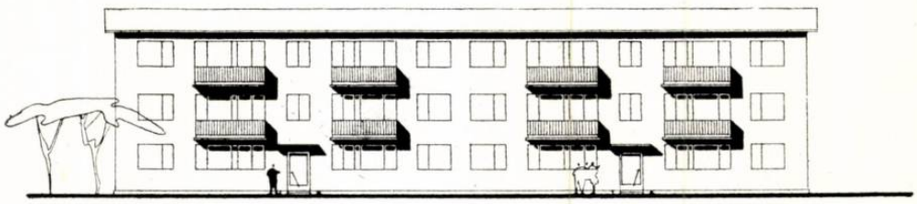

6

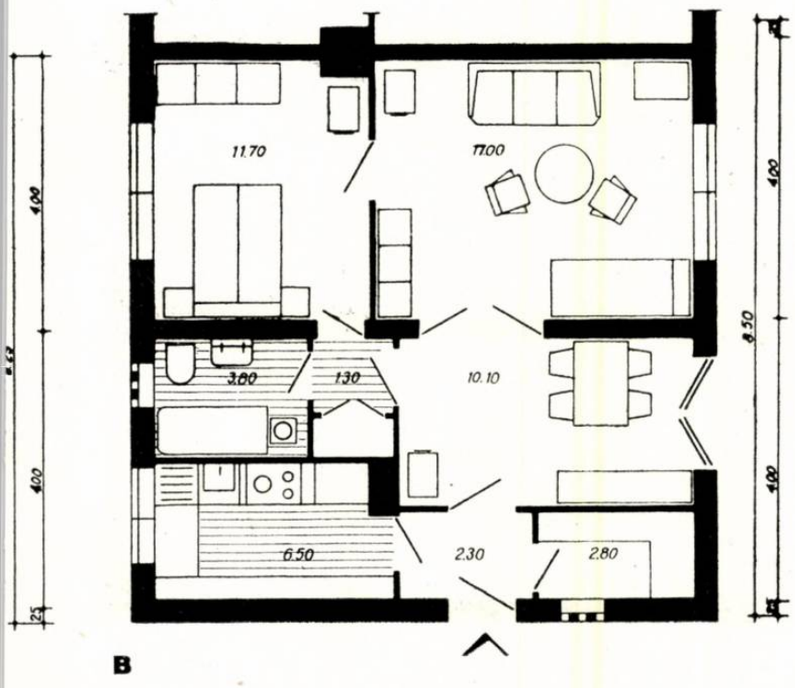
11.70
17.00
3.80
1.30
10.10
6.50
2.30
2.80
4.00
4.00
8.50
4.00
4.00

B

7

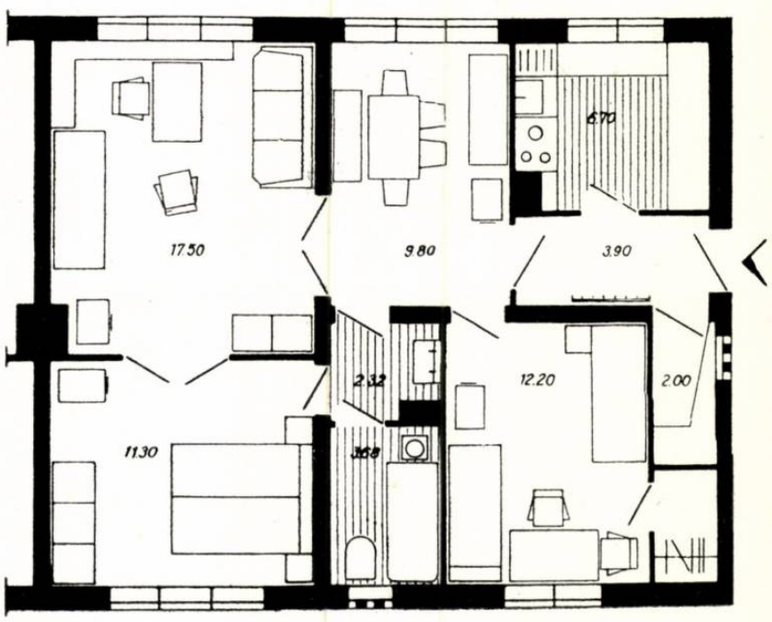
9.90
4.00
5.65
6.70
17.50
9.80
3.90
2.32
12.20
2.00
11.30
3.68

A

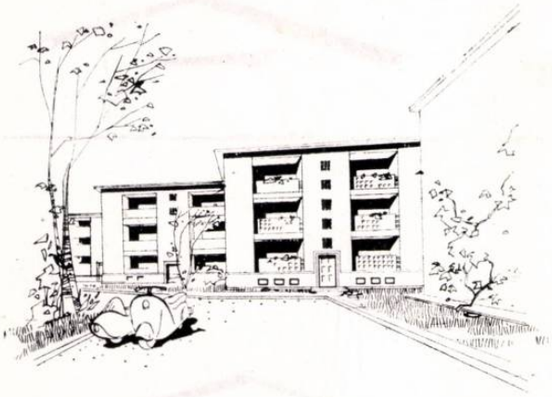

1

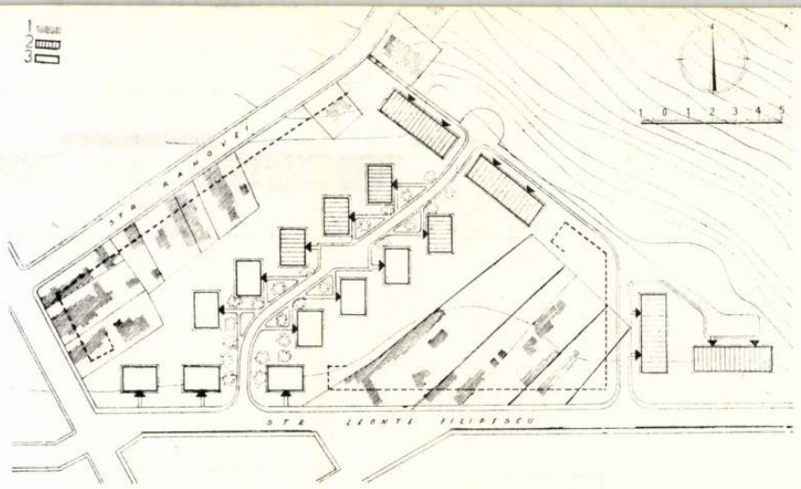

2

Arh. A. SILVAN, arh. N. FLORESCU

NOI BLOCURI DE LOCUINȚE ÎN ORAȘUL PITEȘTI

Institutul central pentru proiectarea și sistematizarea orașelor și regiunilor (I.C.S.O.R.)

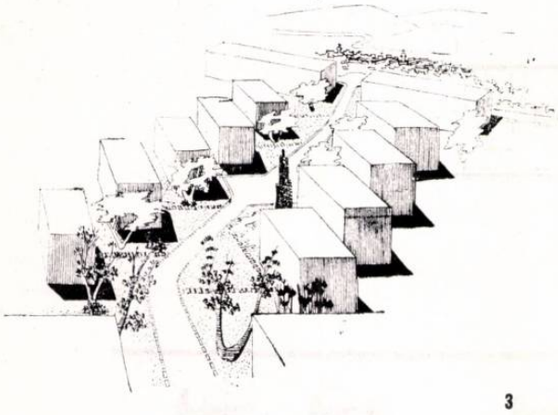

3

1. *Perspectiva de pe strada proiectată*
2. *Plan de situație:*
   1. Clădiri existente — 2. Clădiri în construcție — 3. Clădiri ce se vor construi în etapa 1957 — 1958
3. *Perspectiva schematică a ansamblului*
4. *Planul etajului curent*

4

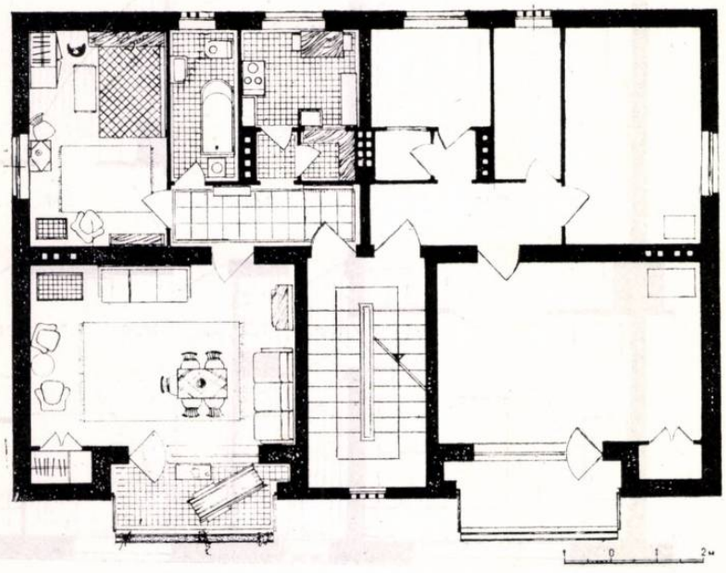

Necesitatea sporirii spațiului locativ a determinat Sfatul popular al orașului Pitești să depisteze, în cadrul orașului, terenurile pe care s-ar putea construi un număr cît mai mare de apartamente. Dintre acestea, Sfatul popular s-a oprit asupra fostului teren de sport Dinamo.

Amplasamentul, bine ales, se încadrează în prevederile planului de sistematizare a orașului, beneficiind în același timp de condiții locale deosebit de favorabile. Într-adevăr, situat într-o zonă rezervată pentru locuințe, la cîteva minute de centrul orașului, bine deservit de căi de acces, terenul prezintă condiții bune de fundare și posibilitatea de racordare la rețelele edilitare: apă, canal, lumină, gaze.

În afară de aceste avantaje, poziția sa, la marginea unei terase care domină cu cca. 20 — 25 m centrul orașului, îi deschide spre nord o largă perspectivă, ce se întinde departe, dincolo de meandrele Argeșului, pînă la dealurile care închid orizontul. În celelalte direcții însă, situația este mai puțin favorabilă, terenul fiind limitat de spatele proprietăților de pe străzile Leonte Filipescu și Rahovei.

Poziția terenului în cadrul cvartalului existent a determinat, atît soluția de ansamblu, cît și forma și dimensiunile tipului de bloc utilizat.

De la început a fost vădit că soluția amplasării blocurilor de-a lungul perimetrului cvartalului nu este avantajoasă.

Ocuparea porțiunilor de stradă neconstruite, astăzi destul de reduse, nu ar fi permis decît amplasarea unui număr **mic** de apartamente, lăsînd miezul terenului, singurul disponibil, neutilizat. În afară de aceasta, plombarea golurilor din perimetrul cvartalului nu ar fi reușit să închege un ansamblu, fără sacrificii (exproprieri și demolări).

Mult mai realistă s-a dovedit soluția care prevedea deschiderea unei noi artere prin mijlocul terenului, arteră care să grupeze de-a lungul ei noile apartamente și să le lege de blocurile în curs de finisare de pe marginea terasei, proiectate în 1954 — 1955 de Secția de arhitectură și sistematizare Pitești.

Avantajele soluției sînt multiple: utilizarea integrală a terenului, evitarea oricărei exproprieri sau demolări, crearea unui ansamblu chiar din prima etapă, deschiderea accesului la marginea terasei pentru noile apartamente etc.

O dată decisă deschiderea noii străzi, forma si dimensiunile blocurilor de locuințe au fost destul de strîns determinate. Adîncimea terenului rămasă disponibilă între strada nou creată și spatele proprietăților vecine nu permitea amplasarea unor clădiri de dimensiuni mai mari decît de-a lungul străzii. Ținînd însă seama de traseul străzii, de orientarea optimă, de aspectul arhitectonic al ansamblului, înșiruirea clădirilor de-a lungul străzii apărea ca dezavantajoasă. În schimb, orientînd clădirile pe direcția N—S, orientare optimă în cazul de față, se imprima un aspect variat străzii, se obținea o degajare maximă a clădirilor între ele și o utilizare mai rațională a terenului. Această soluție a determinat însă utilizarea unui bloc cu dimensiuni reduse.

În afara condițiilor impuse de soluția de ansamblu, tema lucrării și recomandările forurilor de avizare au determinat alegerea tipului de tronson cu două apartamente la scară, cu băi și bucătării luminate direct.

Deoarece nu s-a putut găsi un proiect tip corespunzător condițiilor locale, proiectarea blocurilor s-a făcut pe baza tronsonului din proiectul I.P.C.T. tip M 5 — 16 c. Blocurile proiectate cu demisol, parter și două etaje au cîte două apartamente la scară, fiecare apartament fiind compus din două camere, baie, bucătărie, cămară, balcon. La demisol se găsesc două apartamente cu cîte o singură cameră, spălătoria, uscătoria și boxele. Ca sistem constructiv, zidăria este de cărămidă, planșeele din elemente prefabricate, iar acoperișul în terasă.

Pentru evitarea monotoniei, tratarea fațadelor variază de la un bloc la altul: ferestre sau uși-ferestre la fațadele laterale, parapetele balcoanelor din materiale diferite, culori diferite de la un bloc la altul.

Pentru a se crea străzii un aspect variat, s-a dat o mare atenție amenajării terenului din fața blocurilor, prin plantații, pavaje etc. În fața blocurilor de pe cornișă, strada nou deschisă este tratată ca loc de promenadă, fiind prevăzută cu dagajamentele necesare; plantații joase vor lăsa deschisă vederea asupra orașului.

Prin realizarea acestui ansamblu se obțin 96 de apartamente pentru cca. 300 de locatari.

Construcția a patru dintre blocurile prevăzute a fost începută în aprilie 1957, începîndu-se concomitent și execuția lucrărilor edilitare: canalizarea, alimentarea cu apă, conducta de gaze.

HOTELUL «LIDO»—BUCUREȘTI

Autor, arh. ROBERT VOLL. Colaboratori, arh. GRETA DEUTSCH; pentru rezistență, ing. MIHAIL HODOVANU
Institutul Proiect-București

Blocul Lido, amplasat pe bulevardul Magheru colț cu strada Franklin, a fost transformat din imobil cu birouri în hotel pentru turiști.

Clădirea are 6 etaje, parter și subsol. La etaje s-au amenajat 113 camere a cîte două paturi, cu vestibul și baie și 5 apartamente cu dormitor, salon, vestibul și baie.

Camerele sînt dotate cu telefon, radio, televiziune, radioficare, semnalizatoare optice și acustice pentru servicii și deșteptătoare automate. Amenajarea interiorului e confortabilă, încăperile sînt pardosite cu mochetă în culoarea nisipului, pereții sînt în calcio mărunt, culoare gălbuie, plafonul alb. Draperiile din velur, perdelele de etamină și perdelele de soare sînt montate într-o nișă a profilului plafonului. Mobilierul, în linii clasice, executat din lemn de nuc lustruit, e compus din 2 paturi, 2 noptiere, dulap dublu, toaletă, birou, masă rotundă cu două fotolii, două scaune și un port-bagaj, în camere, și o garnitură confortabilă tot din lemn de nuc, cu fileu de bux, compusă dintr-o canapea cu două fotolii, o măsuță și birou, în apartamente. Corpurile de iluminat și lămpile, de noptieră sînt din sticlă galbenă (gen Murano).

La fiecare etaj în fața scării, există un salon deschis pentru primirea vizitatorilor.

De asemenea, la fiecare etaj funcționează un oficiu dotat cu frigider cu apă caldă-rece, reșou de aragaz, masă de lucru și dulap cu veselă legat de bucătăria din subsol printr-un monte-charge. Alături de aceasta se află o cameră de serviciu dotată cu toate aparatele și ustensilele necesare întreținerii curățeniei camerelor. Ambele încăperi sînt prevăzute cu tablouri de semnalizat — optice și acustice — legate de comenzile din camere. Lîngă camera de serviciu e instalat un depozit de lenjerie.

La etajele I și II funcționează cîte un birou pentru deservirea turiștilor.

Coridoarele și scara — pardosite cu marmură și acoperite cu mochetă roșie — cu pereții în calcio mărunt și plafonul alb, profilat și cu corpuri de iluminat din sticlă gălbuie, se integrează armonios în ansamblul hotelului.

Parterul cuprinde partea de primire a hotelului, și anume: un vestibul decorat cu oglinzi, avînd alături garderoba, holul principal amenajat cu lambriuri și pardoseală de marmură (căprior), în care motivul central îl formează o hartă-vitrou lucrat în geam sablat, reprezentînd harta lumii, sub care e amplasată o garnitură confortabilă tot din lemn de nuc cu fileuri de bux, tapisată în velur roșu. În dreapta și în stînga holului se găsesc cele două ghișeuri pentru portar, pașapoarte-valută și poștă.

Holul e legat prin arce deschise de salon, mobilat în același spirit, dar în nuanțe gălbui și pardosit cu mochetă în culoarea nisipului, aceste încăperi formînd partea de recepție a hotelului.

Pentru degajarea intrării principale — în cazul sosirii sau plecării grupurilor de turiști — s-a amenajat o a doua intrare compusă dintr-un vestibul, salon și un hol de degajare a bagajelor, legate direct cu holul principal și cu scara, prin arce deschise.

Motivul central al acestui salon îl formează un ceas special «Weltzeituhr», care indică în același timp ora în toate metropolele lumii; ceasuri de masă asemănătoare sînt amplasate, atît pe tejgheaua portarului, cît și în saloanele etajelor.

Tot cu holul principal comunică și restaurantul hotelului, care poate adăposti 120 de vizitatori. Amenajarea interioară e în armonie cu celelalte încăperi de primire; pereții sînt împărțiți în panouri vopsite în culori calde, care se armonizează cu mocheta roșie a pardoselii și cu draperiile. Între

Plan de situație
1. Vestibul — 2. Hol — 3. Salon — 4. Restaurant — 5. Bufet «Express» 6. Bufet — 7. Bar — 8. Spălător — 9. Cafegerie — 10. Frizerie — 11. Coafură 12. Birou — 13. Intrare în hotel — 14. Intrare la strand — 15. Intrare la terasă — 16. Intrare la bucătărie — 17. Intrare de serviciu — 18. Dușuri 19. Bazin — 20. Bazin pentru copii — 21. Ecran rulant — 22. Crematoriu 23. Loc de joc pentru copii

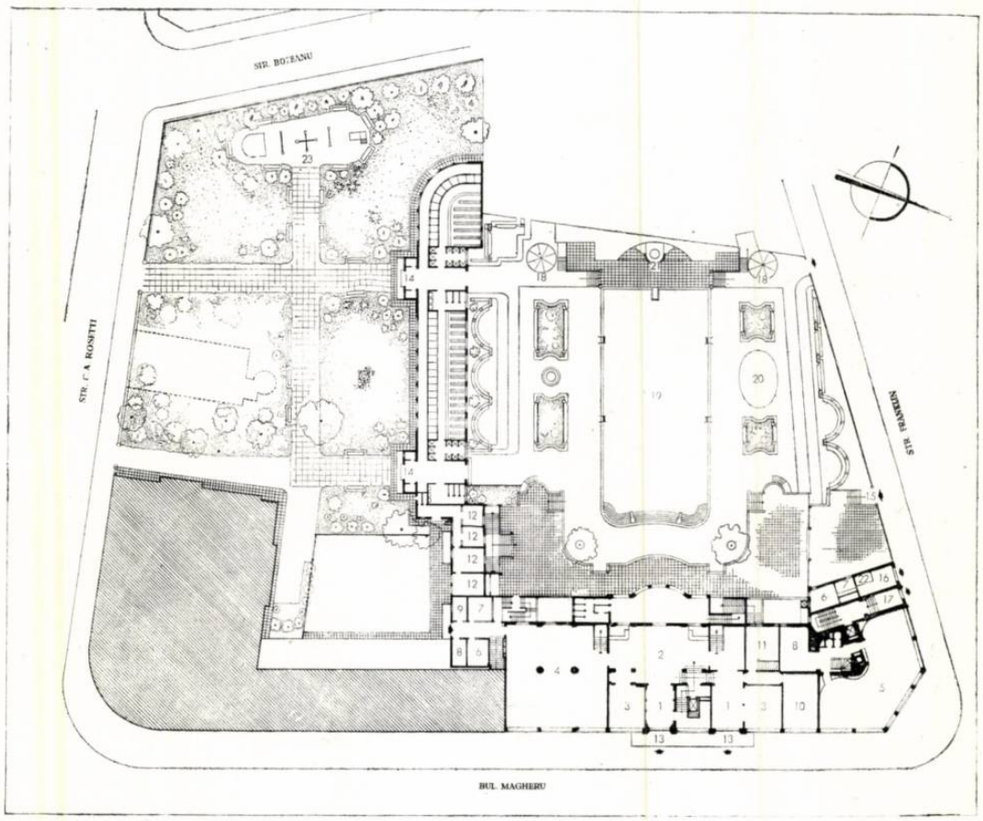

1

1. *Perspectivă interioară din holul hotelului*
2. *Vederea interioară a holului de la parter*
3-6. *Vederea interioară a saloanelor de la parter*
4. *Detaliu de lustru*
5. *Planul părții centrale*

2

3

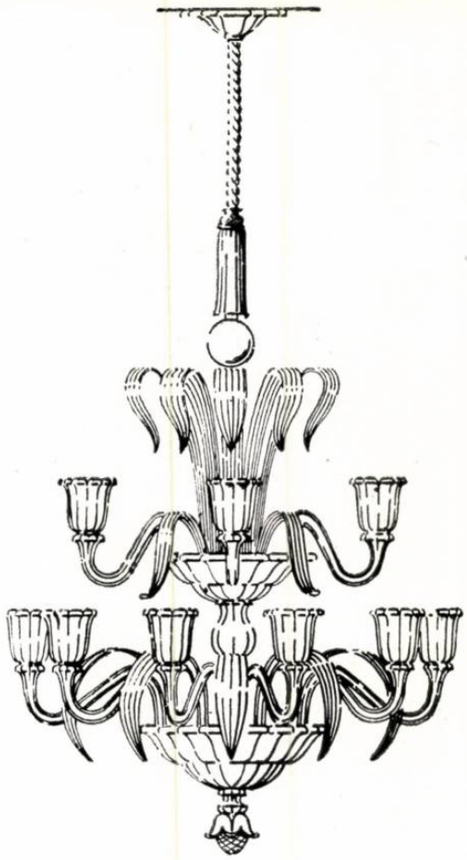

4

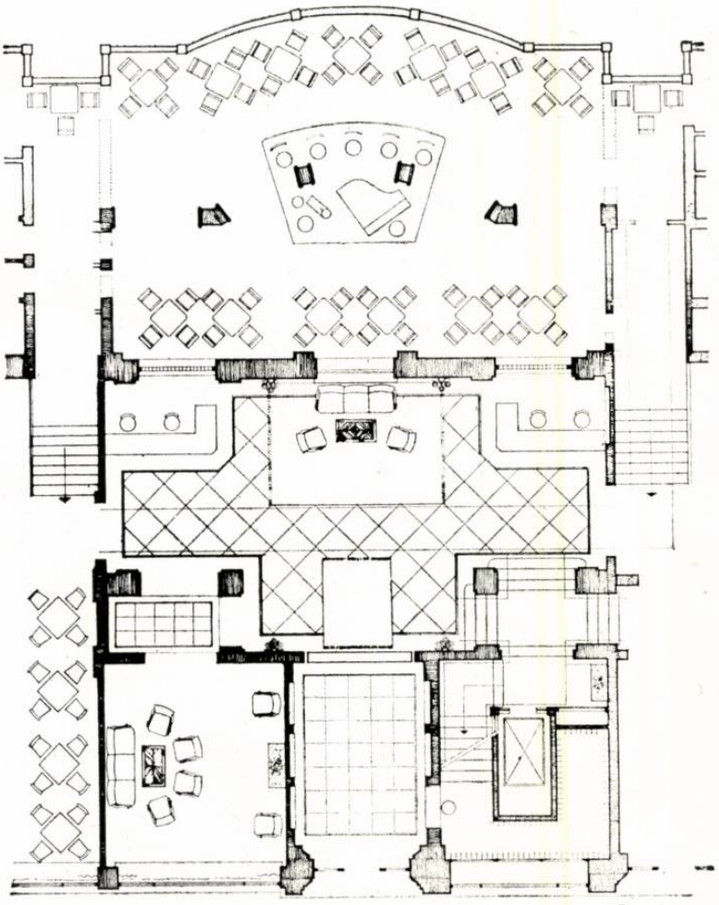

5

6

1

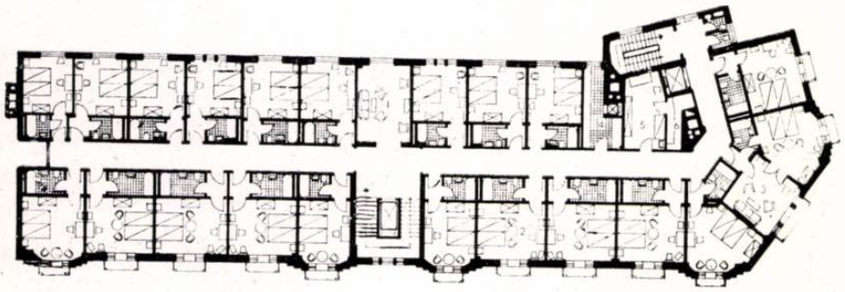

2

3

aceste panouri sînt intercalaţi pilaştri din oglindă şi tot în oglindă sînt îmbrăcaţi şi cei doi stîlpi de beton din centrul restaurantului. Mobilierul e din lemn de nuc tapisat cu velur roşu. Lustrele şi aplicele întregului parter sînt din aceeaşi sticlă gălbuie lucrată gen «Murano».

Din restaurant, coborînd opt trepte de marmură, dai într-un mic bar, în stil rustic romînesc, cu tavanul în grinzi de lemn, pardoseala de cărămidă şi mobilierul rustic tapisat cu catrinţe. Barul are 35 de locuri şi e deservit de un mic oficiu dotat cu toate cele necesare.

Din holul de degajare, coborînd tot opt trepte, se ajunge la grupul de cabine şi duşuri afectate bazinului, care deservesc numai pe locatarii hotelului.

În porţiunea de colţ a hotelului s-a reamenajat bufetul «Express» pentru deservirea a cca. 100 de persoane.

Din holul anexă şi direct din stradă se comunică cu grupul de frizerie-coafură-cosmetică-pedicură, cu pardoseală şi lambriuri de marmură, cu panouri de oglinzi şi dotat cu mobilier, aparate, instalaţii şi serviciu de tipul cel mai modern.

În subsol sînt amenajate două bucătării cu dependinţele şi anexele respective; una deserveşte restaurantul hotelului şi terasa superioară, iar cea de a doua, bufetul «Express» şi terasa bazinului. Toate anexele, cele 5 camere frigorifice şi dependinţele bucătăriilor, sînt prevăzute cu toate instalaţiile termice, de ventilaţie şi electrice indispensabile unei bune funcţionări. Două monte-charge-uri deservesc etajele hotelului şi terasa.

Tot în subsol funcţionează o spălătorie cu uscătorie, călcătorie şi croitorie.

În spatele hotelului — între bazin şi terenul ce răspunde în str. Boteanu — s-a creat o clădire numai cu parter şi cu terasă deasupra, pe o lungime de 70 m, a cărei faţadă, atît spre bazin, cît şi spre grădină, e compusă dintr-o serie de mari traforuri în piatră artificială, care adăpostesc intrările publicului spre bazin şi terasă, precum şi casele de bilete, cabinele de dezbrăcare pentru public, duşurile, w.c.-urile şi birourile administrative. Terenul din faţa clădirii a fost amenajat cu un scuar public cu o plantaţie adecvată, cu bănci şi un loc de joc pentru copii.

Pe terasa acestei clădiri s-a amenajat un solar pentru degajarea ştrandului, care, de la ora 6 seara, se transformă în restaurant pentru 700 de locuri. Terasa va fi amenajată în acest scop cu fotolii şi mese pliante, create special, din lemn vopsit în culoare vernil şi cu perne de creton imprimat.

Bazinul are o suprafaţă de 500 m² şi a fost căptuşit cu gresie albastră şi albă. Maşina pentru produs valuri, cît şi toate instalaţiile bazinului, au fost recondiţionate şi îmbunătăţite. Apa bazinului se schimbă la 2 zile, iar în acest interval trece printr-un circuit continuu, fiind încălzită, filtrată, curăţită şi dezinfectată.

În curtea bazinului s-a amenajat o terasă, atît pentru deservirea consumatorilor din afară, cît şi pentru vizitatorii ştrandului. În incinta bazinului funcţionează o frizerie, coafură, pedicură şi un magazin pentru vînzarea articolelor de ştrand. Un post sanitar asigură buna funcţionare a ştrandului.

Fundalul ştrandului a fost amenajat pentru proiecţie prin instalarea unui ecran rulant; camera operatorului funcţionează la etajul I al hotelului.

De la ora 6 seara, ştrandul şi terasa funcţionează ca terasă restaurant, folosind acelaşi mobilier. Aici, ca şi în restaurant, au fost amenajate un podium pentru muzică şi un parchet de dans.

Bazinul, prevăzut cu declanşarea periodică a valurilor şi iluminat cu reflectoare submarine, creează o ambianţă răcoroasă şi plăcută, foarte apreciată în serile calde de vară.

Confortul şi buna funcţionare a hotelului şi anexelor lui sînt asigurate prin instalaţii termice, de ventilaţie şi electrice de cel mai modern tip.

Exteriorul hotelului a fost reamenajat, iar faţada parterului a fost placată cu marmură, creîndu-se un motiv special de intrare.

Arh. Robert Voll

1. *Strandul Lido — Vedere*
2. *Plan etaj curent — 1. Salon deschis—2. Dormitor curent 3. Apartament — 4. Oficiu 5. Personal de serviciu 6. Depozit de lenjerie*
3. *Terasa-restaurant*
4. *Vederea interioară a barului*
5. *Vederea interioară a restaurantului*

4

5

Salonul de frizerie

Salonul de coafură

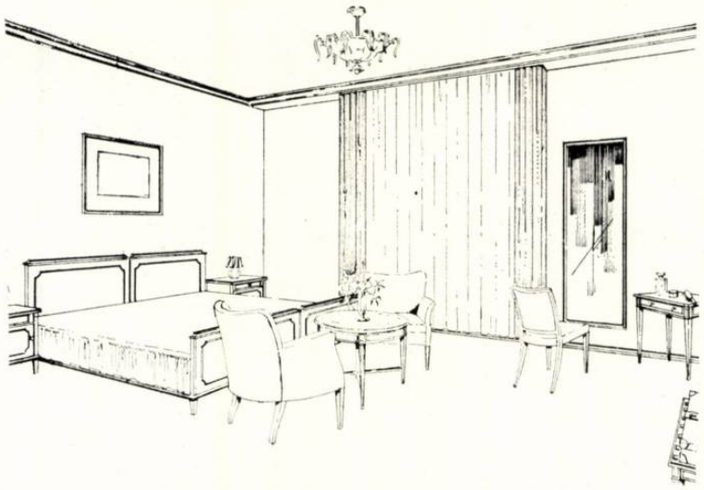

Perspectiva unei camere şi planul apartamentului

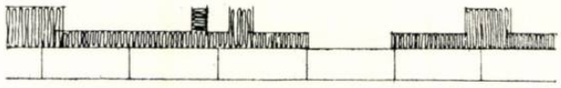

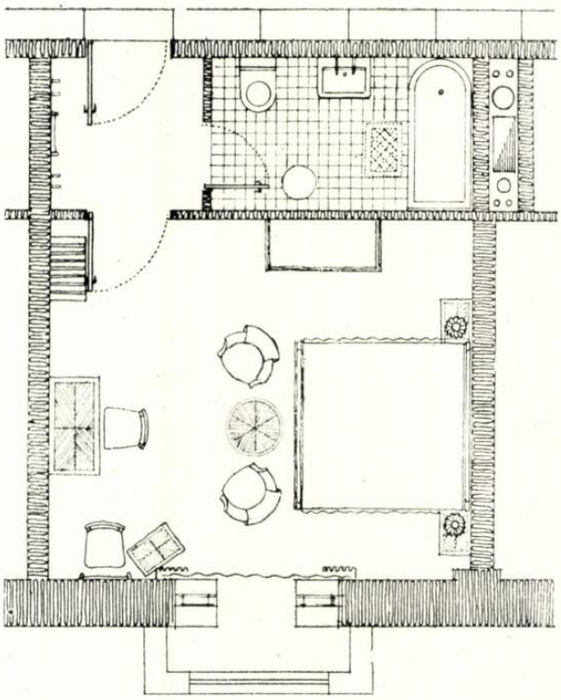

Vederea interioară a unui salon de etaj

Vederea interioară a unei camere de dormit

Vederea interioară a unei încăperi de bae

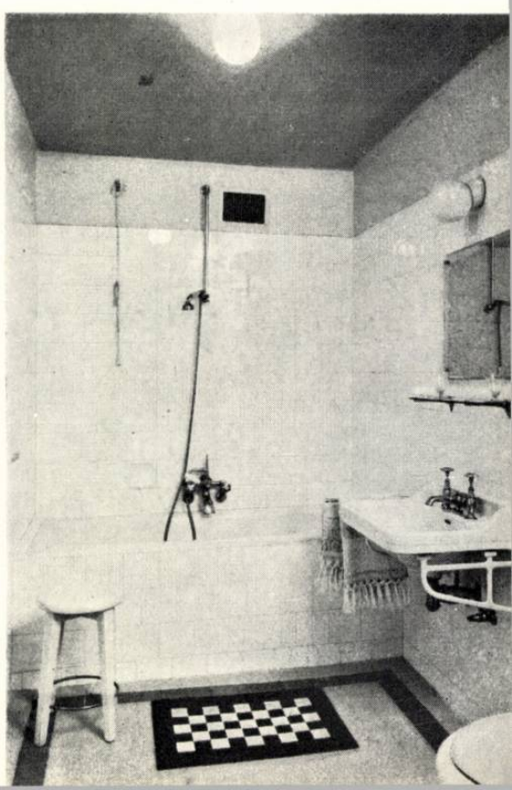

CASĂ DE ODIHNĂ LA PREDEAL

Autor, arh. ALFRED VIŞAN; colaboratori, arh. NONA FLORESCU, ing. BEDROS BEDROSIAN;
Şef de sector, arh. LUDWIG STAADECKER
Institutul central pentru proiectarea şi sistematizarea oraşelor şi regiunilor (ICSOR)

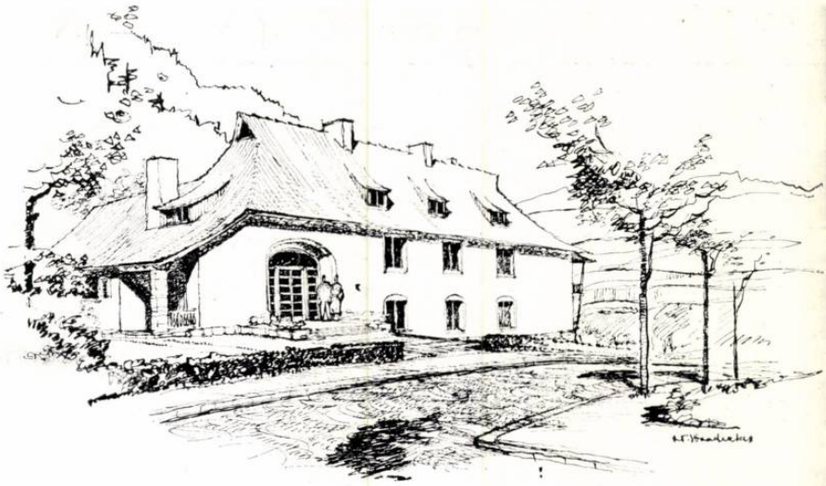

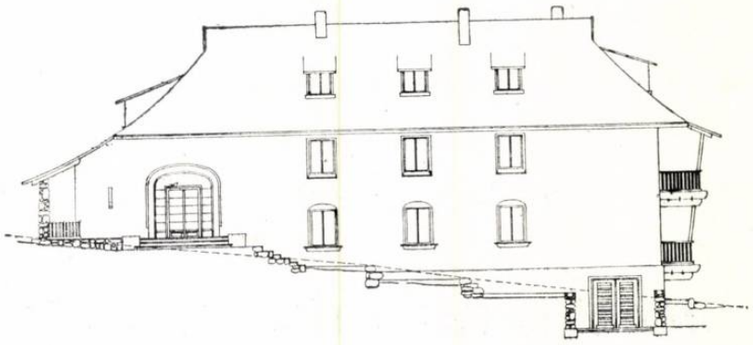

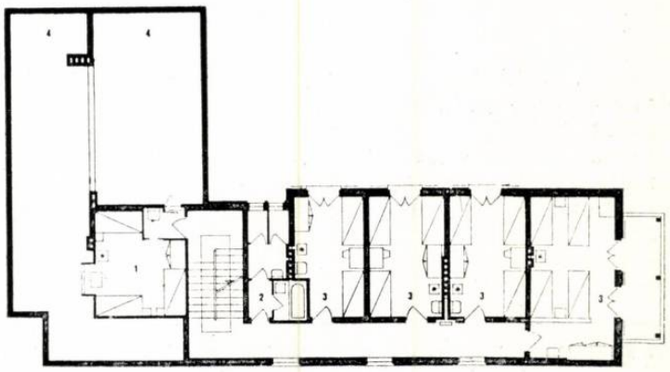

Plan etaj
1. *Cameră mansardată* — 2. *Grup sanitar* — 3. *Camere* — 4. *Pod*
Plan parter
1. *Vestibul* — 2. *Cameră pentru schi* — 3. *Hol — Sală de mese* — 5. *W. C.* 6. *Bucătărie* — 7. *Oficiu* — 8. *Cămară* — 9. *Administrație* — 10. *Depozit* 11. *Grup sanitar* — 12. *Cameră*

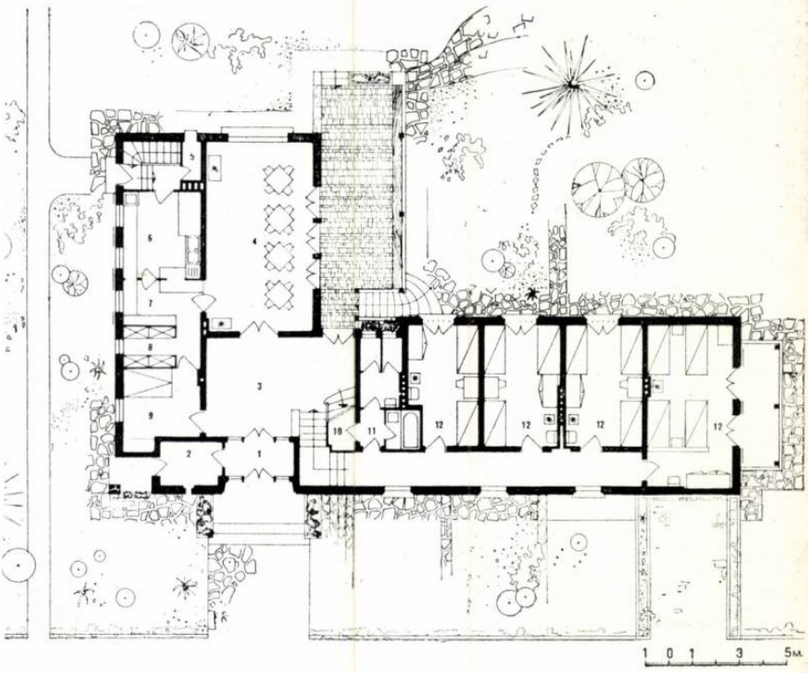

În dorința de a îmbunătăți nivelul de trai al salariaților săi, Intreprinderea de stat pentru imprimate și publicații din București a hotărît să construiască din fondul întreprinderii o casă de odihnă cu cca. 30 de paturi.

Parcela afectată acestui scop este situată pe masivul Cioplea, într-un cartier de vile, majoritatea cu caracter asemănător temei propuse.

Soluția planului a fost determinată de tema de proiectare și de caracteristicile terenului.

Din punct de vedere subiectiv, tema de proiectare a impus crearea a două corpuri de clădire: unul cuprinzînd partea de cazare, iar celălalt sala de mese cu anexele respective, ambele avînd ca punct comun de legătură elementele primirii.

Caracterul subordonat al corpului sălii de mese, care este proiectat numai pe parter și ale cărui anexe au o înălțime mică, a determinat evitarea plasării lui la stradă. După cum rezultă din planul parterului, acest din urmă corp este plasat pe o latură mai puțin importantă a terenului, și anume pe cea din amonte.

Corpul de cazare, dominant ca volum și funcțiune, este conceput pe trei niveluri, și anume: parter, etaj și mansardă și este plasat pe latura dinspre stradă.

Unghiul drept format de cele două corpuri de clădire creează un colț de grădină cu caracter mai intim.

Din punct de vedere obiectiv, orientarea terenului (nordul la stradă) a determinat plasarea camerelor pe o singură latură, cu lumina, în majoritate, de la sud.

Pentru economia soluției, primul nivel al corpului de cazare a fost coborît cu 1,50 m față de nivelul $\pm$ 0 al holului și sălii de mese, realizîndu-se în modul acesta o decalare de niveluri cu paliere intermediare.

Economia constă în faptul că a fost recuperată diferența de nivel rezultată din declivitatea de peste 10% a terenului, a cărui linie de cea mai mare pantă coincide cu axa longitudinală a corpului de cazare.

Soluția constructivă. Clădirea va fi executată din ziduri portante de cărămidă pe fundații de beton ciclopeean, planșee și grinzi de beton armat monolit. Invelitoarea va fi din țiglă solzi pe șarpantă de lemn. Scheletul pereților și plafonului mansardei vor fi alcătuite din lemnăria șarpantei, iar tavanul mansardei din plăci de stabilit.

Încălzirea se va face cu gaze naturale în sobe de teracotă.

Au fost prevăzute lavoare în toate camerele.

Nodurile sanitare de la parter și etaj vor fi dotate cu băi, iar cel de la mansardă, cu duș.

Camerele de la parter și etaj au uși-ferestre.

Sala de mese este prelungită pe latura mare cu o terasă largă, acoperită în polată. Această terasă, care leagă cele două corpuri de clădire, va putea îndeplini o serie întreagă de funcțiuni, în special pe timp ploios.

Îndepărtarea apelor menajere se va face prin mijlocirea unor puțuri absorbante. Apele de infiltrație, avînd în vedere natura terenului (argilă nisipoasă), vor fi îndepărtate prin crearea unui șanț de gard, legat cu șanțul străzii printr-un dren vizitabil.

Indicii tehnico-economici realizați. Avînd în vedere o serie de condiții speciale dr teren și de aprovizionare cu materiale (suprafața terenului aproximativ 1900 m², iae baza de prețuri a regiunii cu aproximativ 21 % mai mare decît prețurile convenționale, coeficientul de localizare fiind 1,21), s-a considerat, pentru justețea indicilor, numai valoarea construcției propriu-zise, excluzînd din calcule cheltuielile privind amenajările exterioare, organizarea lucrărilor, dotările, diverse și neprevăzute etc.

Ca atare, considerînd:

Valoarea construcției = 513 317 lei

Aria palierelor = 641 m²

Numărul unităților de folosință = 36 (nr. de paturi)

Se realizează:

$$\frac{\text{Valoarea construcției}}{\text{Aria palierelor}} = 801 \text{ lei/m}^2$$

$$\frac{\text{Valoarea construcției}}{\text{Numărul unităților de folosință}} = 14\,258 \text{ lei/u.}$$

$$\frac{\text{Aria palierelor}}{\text{Numărul unităților de folosință}} = 18{,}36 \text{ m}^2\text{/u.}$$

Arh. Alfred Vișan

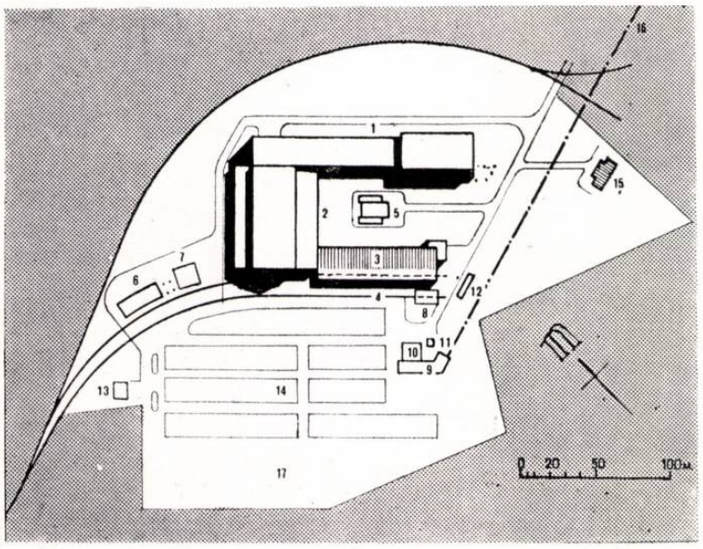

1

FABRICĂ DE PLĂCI AGLOMERATE LA BRĂILA

Autori, arh. EMIL DROCAN, ingineri: GUSTAV VIANU, GHEORGHE MUNTEANU, MIHAI IONESCU, SMARANDA CRISTESCU
Şef atelier construcţii, ing. LADISLAU LAKATOŞ
Inginer tehnolog, ION MÎRZEA
Institutul de proiectări pentru industria lemnului (I.P.R.O.I.L.)

Directivele Congresului al II-lea al Partidului Muncitoresc Romîn cu privire la cel de-al doilea plan cincinal de dezvoltare a economiei naţionale pe anii 1956—1960, prevăd pentru industrializarea lemnului, pentru folosirea lui raţională şi pentru reducerea pierderilor din exploatare, printre altele, şi înfiinţarea unor secţii de prelucrare în plăci aglomerate din aşchii de lemn (P.A.L.). Aceste secţii vor avea o capacitate totală de 50 000 tone/an.

În vederea realizării acestei sarcini, Institutul de proiectări pentru industria lemnului din Ministerul Construcţiilor, Departamentul Industriei Lemnului, a elaborat proiectul unei fabrici de plăci aglomerate la Brăila. Utilajul de bază pentru această fabrică a fost importat din Germania. Proiectul tehnologic a fost elaborat, în cea mai mare parte, de dr. ing. Schnitzler Erwin din Karlsruhe. Fabrica va livra plăci aglomerate din aşchii de lemn în diferite dimensiuni, atît pentru nevoile interne, cît şi pentru export. Plăcile au o întrebuinţare foarte largă, înlocuind semifabricate superioare din lemn, care sînt mult mai scumpe şi necesită o materie primă de calitate superioară.

Plăcile aglomerate sînt întrebuinţate, atît în domeniul construcţiilor (locuinţe prefabricate, tîmplărie pentru construcţii etc.), cît şi în diferite ramuri ale industriei uşoare şi ale construcţiei de maşini (mobilier, căptuşeli la vagoane de cale ferată, vapoare etc.).

Plăcile aglomerate produse, pe lîngă calităţile tehnologice superioare panelului, au un aspect frumos, decorativ, care variază în funcţie de esenţele lemnului din care sînt executate.

Capacitatea de producţie a fabricii de la Brăila este de 27 000 tone/an, cu posibilitatea de mărire a producţiei în viitor cu încă 50%.

Trebuie menţionat că aceasta este prima fabrică din ţară care produce plăci aglomerate şi care are o capacitate asemănătoare cu a celor mai mari fabrici de acest gen din Europa.

Amplasarea fabricii la Brăila a fost studiată cu amănunţime, în studiul tehnico-economic elaborat de IPROIL în anul 1956. Motivul principal al acestei amplasări a fost posibilitatea de alimentare a fabricii cu materie primă, ca lemn de salcie şi plop din balta Dunării, lemn întrebuinţat pînă acum numai pentru combustibil.

Amplasarea pe teren a fost determinată de următorii factori:

1. Mijloacele de bază existente (teren, linie de garaj, construcţia unei clădiri de rampă acoperită în suprafaţă de 1 600 m²).
2. Alimentarea cu energie electrică, apă şi aburi de la centrala termică a oraşului, care se află în imediata apropiere.
3. Distanţa mică pînă la Dunăre (cca. 300 m).
4. Terenul este amplasat în zona industrială a oraşului, deja existentă.

Terenul fiind dat, o problemă de arhitectură destul de greu de rezolvat a fost studiul planului general, deoarece chiar în mijlocul terenului se afla rampa acoperită de beton armat, lungă de 80 m, recent construită şi care trebuie păstrată.

Un alt punct obligat în studiul planului general l-a constituit şi racordul în fabrică al liniei de garaj, unde trebuiau respectate normativele C.F.R. şi totodată posibilitatea de intrare în aliniament a magaziei de expediţii, fără a se expropria loturi particulare.

2

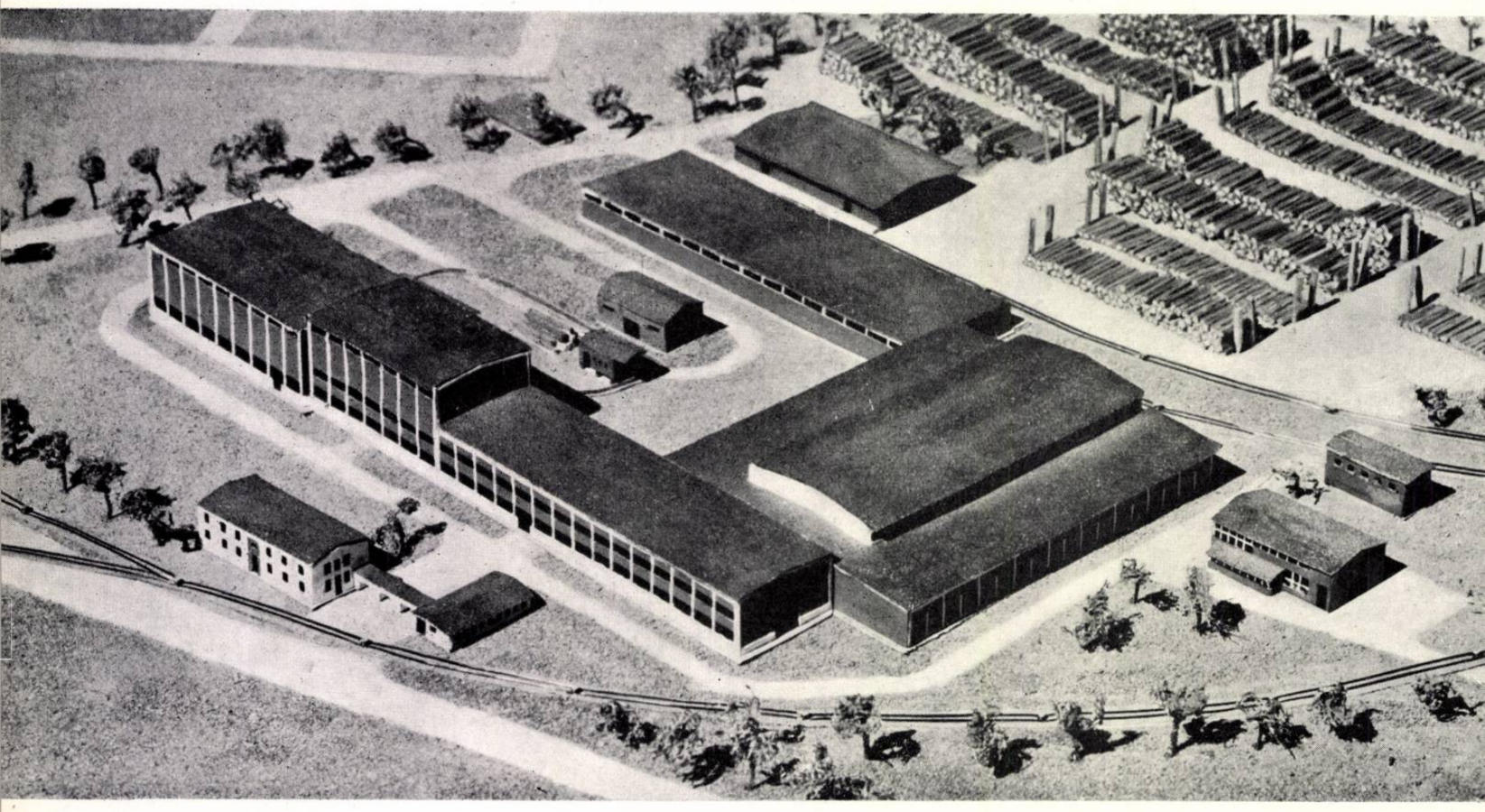

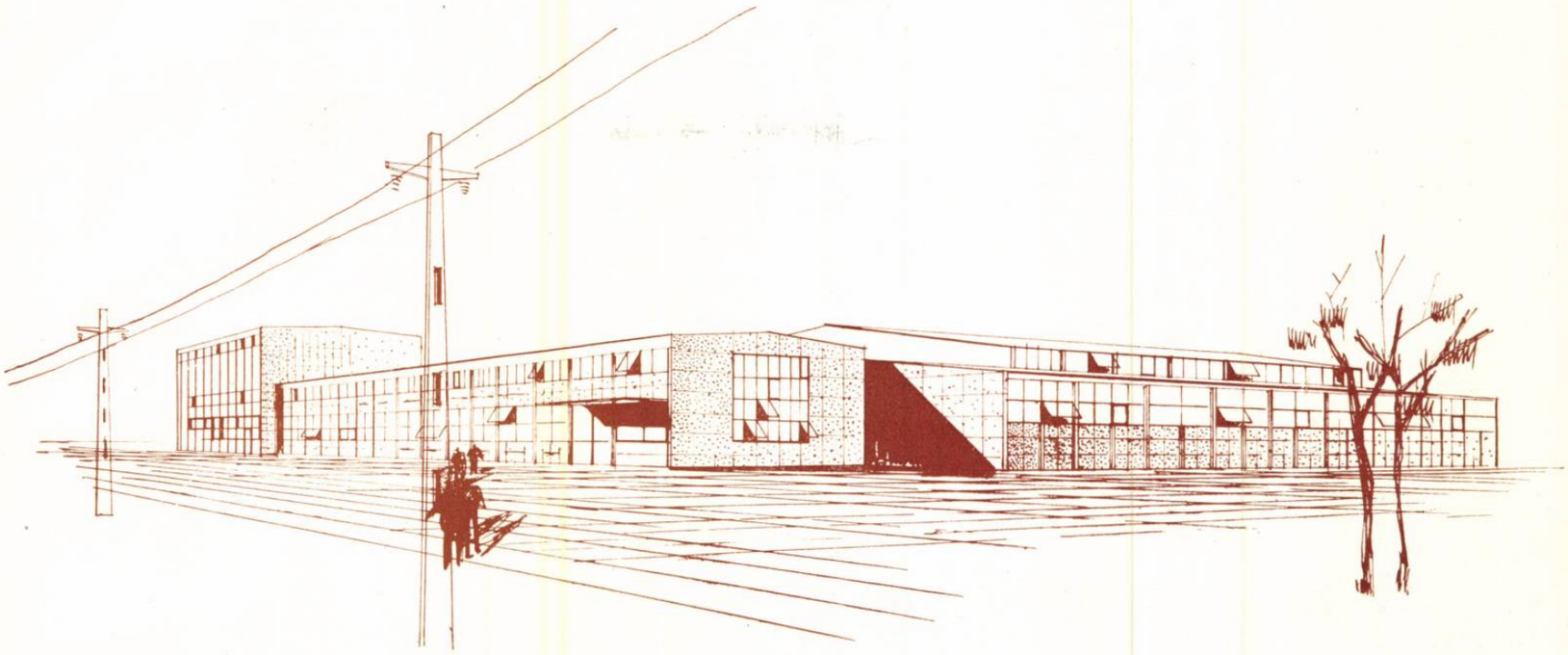

3

1. Plan de situaţie — 1. *Corpuri de fabricaţie* — 2. *Magazie de stoc* — 3. *Rampă existentă* — 4. *Magazie de expediţie* — 5. *Atelier mecanic* — 6. *Magazie de clei şi materiale auxiliare* — 7. *Buncăre de făină de lemn* — 8. *Buncăre de coajă şi rumeguş* — 9. *Staţie de sosire pentru funicular* — 10. *Plan înclinat — dedesubt garaj auto* — 11. *Cojitor* 12. *Tunel de umidificare*—13. *Depozit*—14. *Depozit de buşteni*—15. *Clădire administrativă existentă*—16. *Traseu funicular*—17. *Extensiune depozit*—**2. Machetă**—**3. Perspectivă**

Planul general a rezolvat aceste probleme; datorită traseului căii ferate s-a putut realiza o zonificare: de o parte construcţiile, de cealaltă depozitarea buştenilor.

Date tehnologice

Materia primă, lemnul de foc de salcie, este adusă pe Dunăre în şlepuri. De remarcat este faptul că fabrica de la Brăila este prima fabrică din lume care utilizează pentru fabricarea P. A. L. exclusiv lemn de salcie. Prin folosirea acestei esenţe de lemn moale se pot economisi anual cca. 40 000 m³ lemn de răşinoase.

În Dunăre s-a proiectat o staţie de descărcare pe pile, de unde, cu ajutorul unui funicular, pachetele de lemne vor fi aduse în depozitul fabricii, unde se află staţia de descărcare cu plan înclinat. De aci lemnele sînt ridicate cu ajutorul unui transportor cu lanţ, la un cojitor; după cojire, ele cad în nişte vagonete care le duc într-un tunel de umidificare. Coaja rezultată este transportată pneumatic în buncăre pentru coajă, situate la linia de garaj.

În tunelul de umidificare, ermetic închis şi izolat, lemnul de pe vagonete este supus unei stropiri la presiune şi la o temperatură de 60° pînă cînd lemnul ajunge la o anumită umiditate optimă (cca. 40%). De aci, tot cu vagonete, lemnele sînt transportate în hala de fabricaţie. Pachetele de lemne de pe vagonete sînt ridicate cu ajutorul unui electropalan şi introduse în parterul corpului A unde sînt ferăstraiele de tăiat în lungime şi aşchietoarele.

Aşchiile rezultate sînt conduse pe cale pneumatică la diversele niveluri ale corpului A, la buncăre de însilozare, mori de măcinare, uscătoare şi ciururi de sortare.

Din buncăre, aşchiile cad în malaxoare, unde se amestecă cu răşină sintetică (uree formaldehidă), iar de aci sînt transportate în corpul B de fabricaţie, unde se află secţia de formare şi presare. Aici aşchiile trec printr-o staţie de presărare, apoi plăcile formate printr-o antepresă, sînt introduse în presa mare (315 kg/cm²) la piston; în continuare, cu ajutorul autostivuitoarelor, plăcile sînt introduse în corpul C, în zona de răcire, trec apoi prin linia de finisare (formatizare, şlefuire), depozitare şi expediţie în corpul D.

Încărcarea în vagoane-platformă se face tot cu ajutorul autostivuitoarelor, linia de C.F. intrînd la nivel în corpul D, astfel ca să permită trecerea autostivuitorului de ambele părţi ale vagonului, pentru încărcare.

Fabrica P.A.L. de la Brăila este prima fabrică din ţară unde mecanizarea este dusă aproape de automatizare. Tot procesul de fabricaţie este condus numai de 30 de oameni, care dirijează utilajele de la distanţă cu ajutorul comenzilor electrice.

Construcţia halei de fabricaţie este compusă din patru corpuri distincte.

Corpul A are o deschidere de 21 m, executat din beton armat monolit. Soluţia monolitică a fost aleasă din cauza încărcărilor prea mari (2 t/m²) date de utilajele în mişcare la diferite niveluri.

Traveea de 4,50 m a rezultat dintr-un calcul economic prealabil, care a ţinut seama de distribuirea şi încărcarea utilajului la diferite planşee parţiale.

Fundaţiile sînt tălpi continue pe două direcţii. Soluţia constructivă a fost aleasă în scopul satisfacerii cerinţelor statice deosebit de dificile (teren slab macroporic şi zonă seismică de gradul 8).

Şarpanta corpului A este realizată din ferme prefabricate de beton armat, de 21,00 m deschidere, de a căror talpă este agăţată o cale de rulare pentru electropalan.

Ridicarea fermelor a fost proiectată a se face de la un capăt al construcţiei, cu ajutorul unei macarale « Maxima » şi apoi prin ripare în lungul grinzilor de centură, aşezate pe stîlpii respectivi.

Corpul B, numai parter, avînd deschiderea de 18,00 m şi traveea de 6,00 m, este în întregime prefabricat din stîlpi şi ferme de beton armat. El are un tavan dublu, din chesoane, pentru evitarea condensaţiei şi a pierderii căldurii degajate de presa caldă, prin acoperiş.

Corpul C, compus din magazie şi şlefuitorie, are trei nave, una centrală de 27,00 m şi două colaterale, de 13,50 m deschidere. El a fost proiectat în funcţie de dimensiunile şi aşezarea plăcilor aglomerate, cît şi în funcţie de gabaritele de acţionare ale autostivuitoarelor; proiectat, ca şi corpul B, numai din elemente prefabricate, are caracteristică ferma prefabricată din beton de 27,00 m deschidere, cîntărind 24 t, care se montează cu ajutorul a două sonete acţionate sincron.

Sistemul de construcţie cu prefabricate a fost ales fiindcă prezintă avantajul execuţiei rapide. Lucrările au început la 1 octombrie 1956, fabrica urmînd a intra în funcţiune la începutul anului 1958.

Brăila fiind o zonă seismică de gradul 8, s-a dat o atenţie deosebită solidarizării şi îmbinării prin monolitizare a prefabricatelor şi a timpanelor de zidărie.

Corpul D a fost realizat prin extinderea rampei existente. Un stîlp cu consolă, de 6,00 m în secţiune transversală, formează prelungirea acoperişului existent. Înălţimea consolei s-a studiat în funcţie de gabaritul de liberă trecere a vagonului C.F.

Perimetrul rezultat a fost închis cu o faţadă similară celorlalte corpuri.

Considerente arhitecturale

Partiul corpurilor de fabricaţie permitea un raport de plinuri şi goluri între etaj şi parter, cu plinul dominant la etaj, deoarece, pe suprafaţa etajelor, numărul de oameni care lucrează este foarte mic, întreg procesul tehnologic fiind mecanizat şi automatizat.

Un factor comun care leagă volumul înalt de volumul scund, este constituit de ferestrele parterului în bandă continuă aşezate între cadrele construcţiei şi întrerupte de intrările pentru oameni şi materiale, care apar ca nişte elemente neaccentuate.

La magazii, raportul între plin şi gol se schimbă, plinul fiind de data aceasta la partea inferioară.

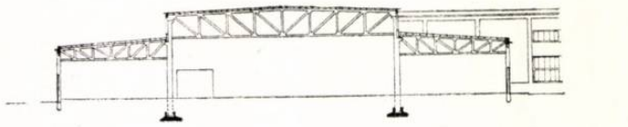

Secţiune

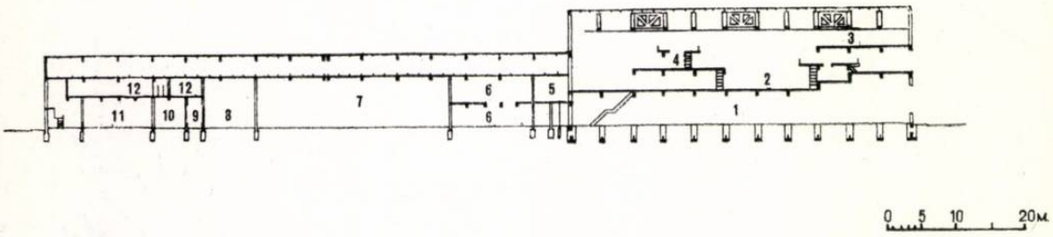

Secţiune — 1. *Sala aşchietoarelor* — 2. *Uscătorie aşchii* — 3. *Buncăre aşchii* — 4. *Amestecătoare aşchii cu răşină* — 5. *Birou* — 6. *Preparare clei* — 7. *Sala pompelor şi compresoarelor* — 8. *Preparare apă supraîncălzită* — 9. *Instalaţii B.B.C.* — 10. *Birou-laborator* — 11. *Laborator* — 12. *Vestiare, grup sanitar*

Sistemul constructiv se reliefează puternic, lăsîndu-se cadrele aparente, ceea ce dă un ritm pe interaxul traveei (6,00, respectiv 4,50 m) pe o faţadă discontinuă de 140 m. Acest lucru creează o unitate construcţiei din orice punct ar fi privită.

O friză continuă de ferestre, amplasată imediat sub cornişă, dă o impresie de uşurinţă sistemului de acoperire cu ferme; această friză este plasată logic, luminînd spaţiile mari ale etajului.

S-a realizat un joc de culori prin lăsarea betonului aparent în contrast cu zidăria, care este tencuită în praf de piatră cu oxid galben, şi cu panouri cu rosturi adîncite.

În interiorul halelor s-a căutat obţinerea unei atmosfere cît mai odihnitoare pentru ochi, prin vopsirea întregului utilaj în vernil; aceeaşi culoare, cu diferenţă de ton, este prevăzută şi pentru zugrăveli. Prin vopsirea conductelor şi cablurilor aparente în diverse culori se obţine, în afara unei uşoare recunoaşteri a lor, şi o ieşire din monotonie, care mulţumeşte ochiul.

Prin forma şi volumul clădirilor fabrica P.A.L. din Brăila va fi una dintre cele mai moderne fabrici din sectorul industrial al lemnului din R.P.R., la reuşita căreia au contribuit cu tot elanul şi priceperea proiectanţii Institutului de proiectări pentru industria lemnului (IPROIL).

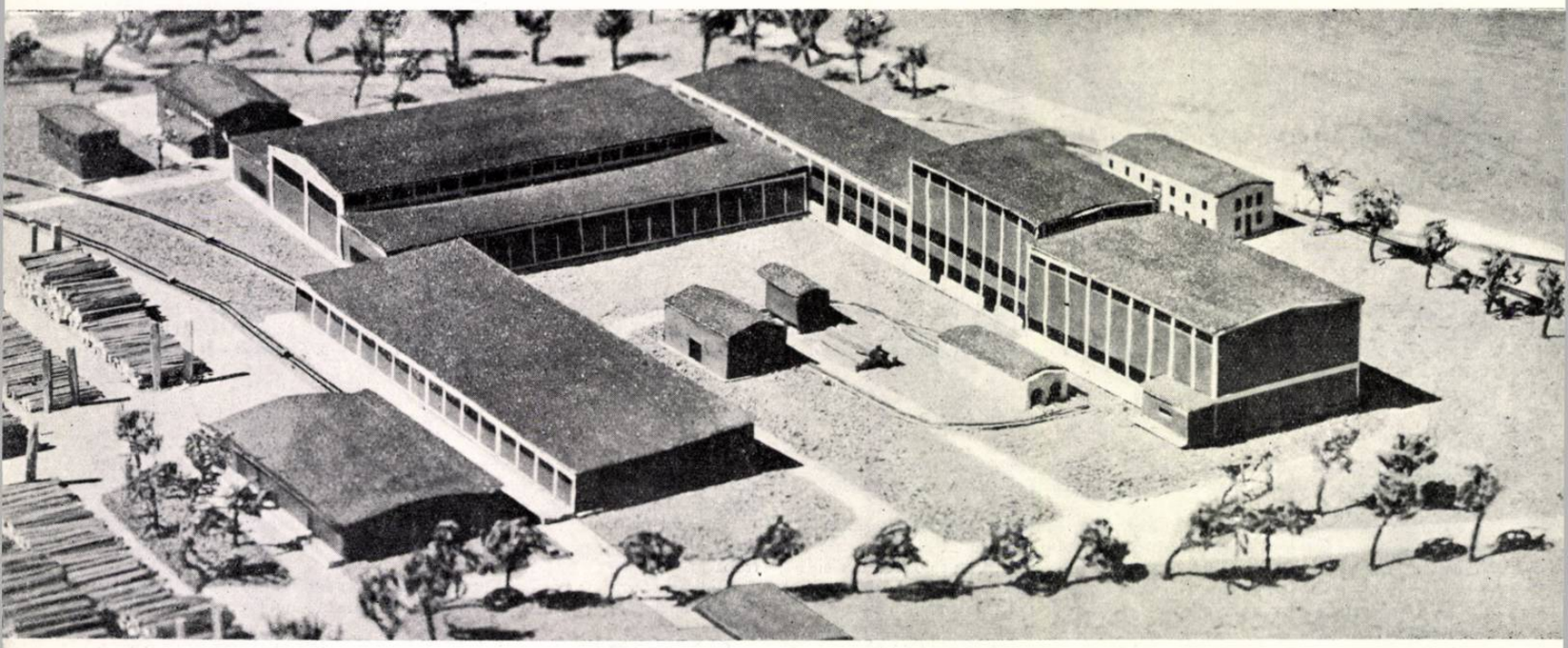

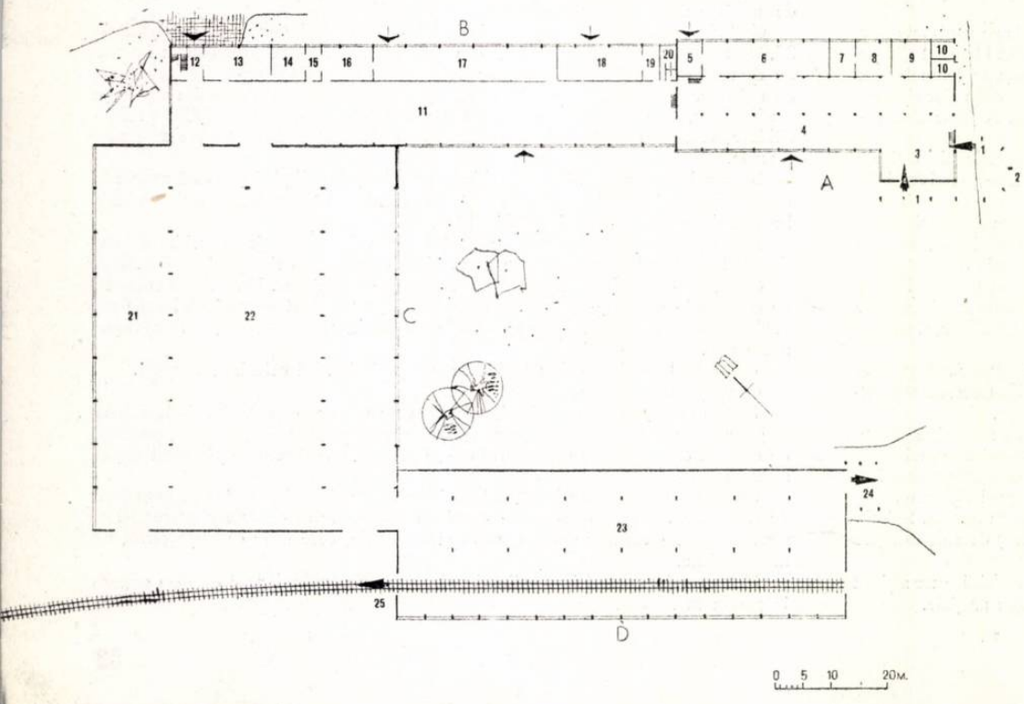

Plan cota ± 0,00 — 1. *Intrare materie primă* 2. *Cale electropalan*—3. *Secţia de tăiere*—4. *Secţia de aşchiere* — 5. *Gol montaj* — 6. *Ascuţitorie* 7. *Celule de înaltă tensiune* — 8. *Camera de comandă automată B.B.C.* — 9. *Celule de joasă tensiune* — 10. *Transformator* — 11. *Secţia de presare şi formare*—12. *Intrarea lucrătorilor*—13. *Laborator*—14. *Birou-laborator*—15. *Instalaţii B.B.C* 16. *Preparare apă supraîncălzită* — 17. *Sala pompelor şi compresoarelor* — 18. *Preparare clei* 19. *Fumoar* — 20. *W.C.* — 21. *Secţia de şlefuire* 22. *Magazie de stoc* — 23. *Magazie de expediţie* 24. *Expediţie auto* — 25. *Expediţie C.F.*

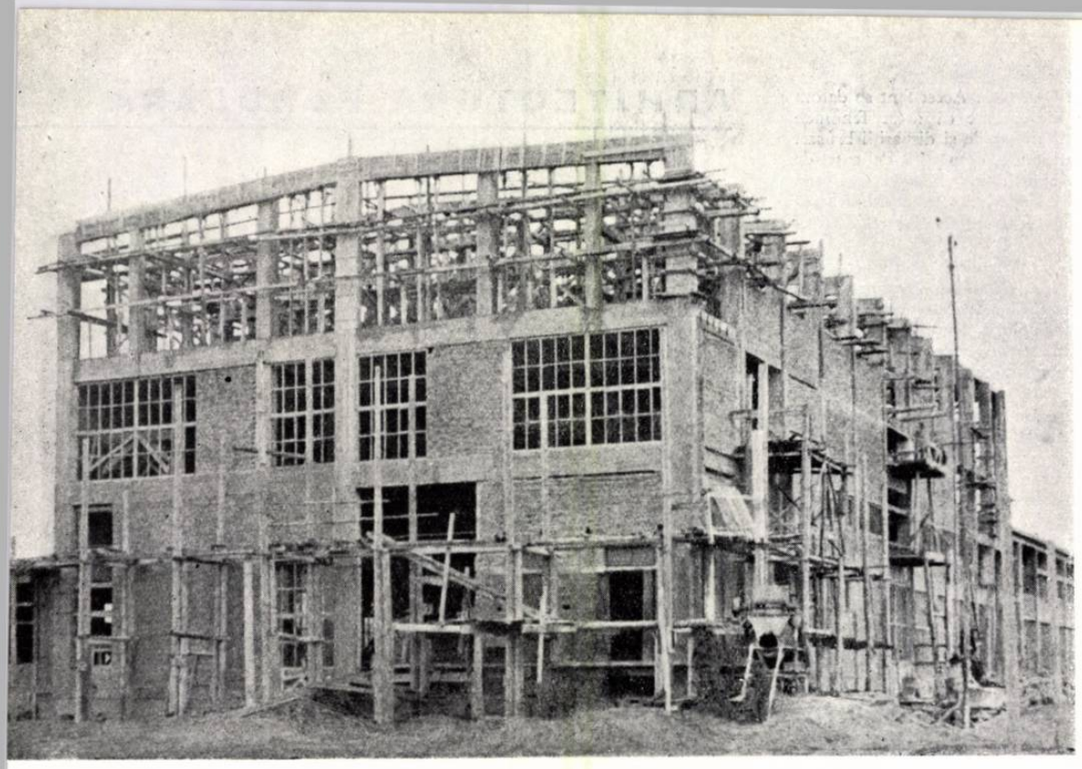

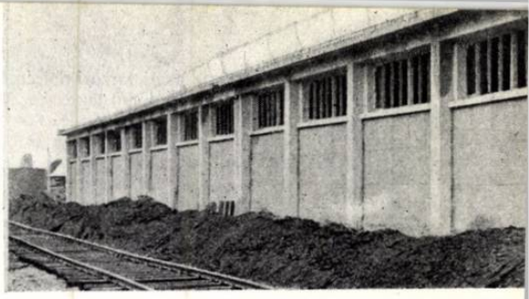

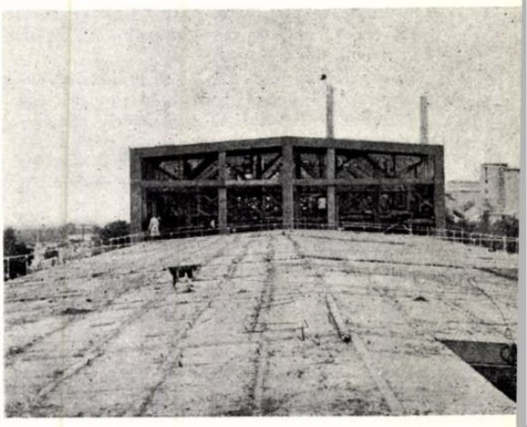

Vederi de pe şantier

Faţada spre nord-est

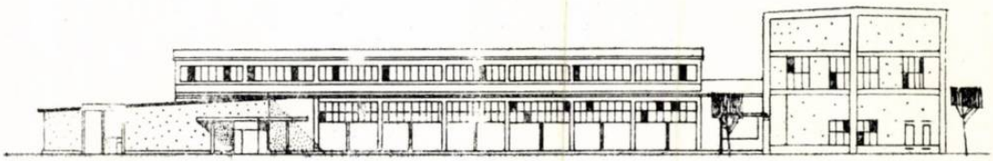

Faţada spre sud-est

Vederi de pe şantier

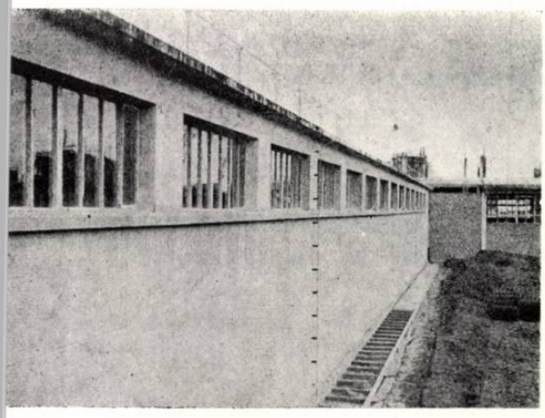

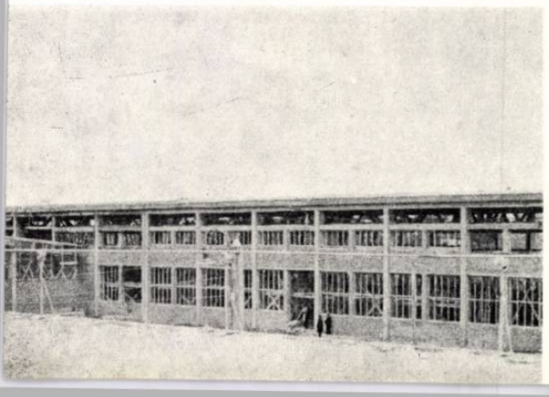

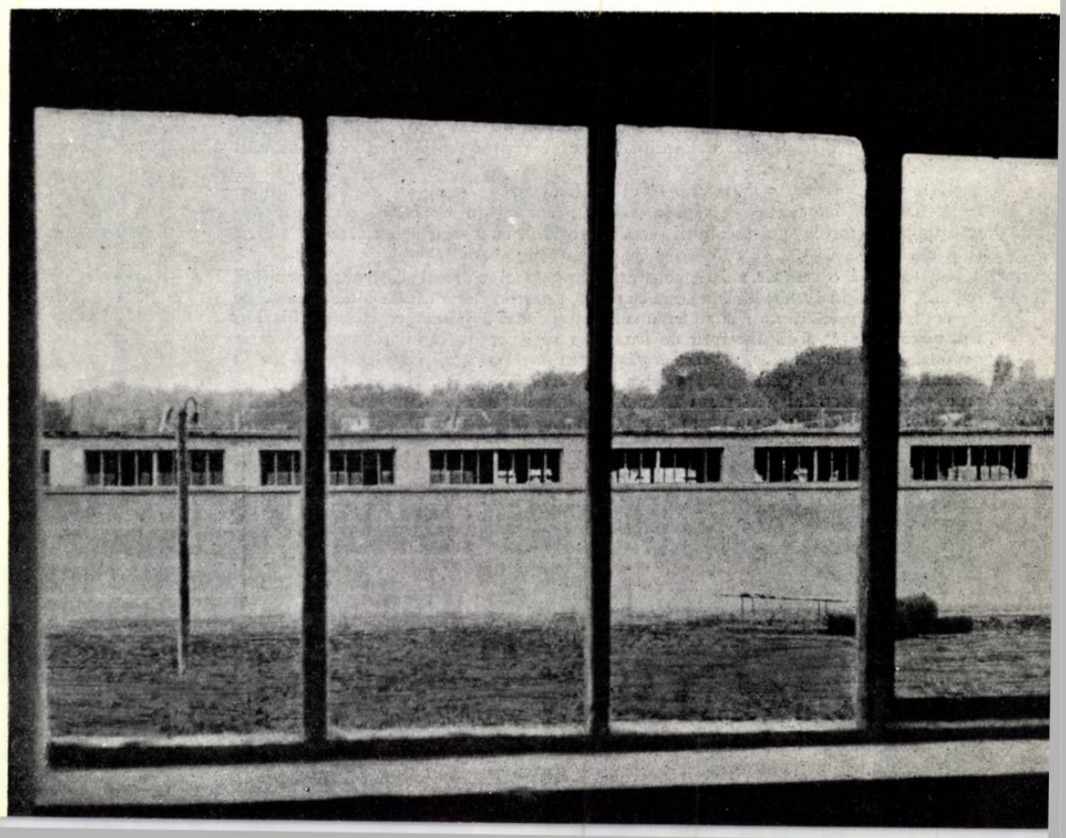

Arh. RADU CRĂINICEANU

CASE NOI ÎN VALEA JALEȘULUI

Arhitectura populară constituia rareori obiectul istoriei artelor. Acest fapt se datora poate, printre alte cauze mai importante, credinței îndreptățite că acest fenomen artistic cunoaște o evoluție lentă și egală, fără ascensiuni rapide și dispariții brusce. O impresionantă unitate cuprinde opere a căror apariție este despărțită de sute de ani și deci aprecierea artei populare, studiul și critica ei se limitau la cercetarea unui număr, firește restrîns, de tipuri consacrate, a căror variație în timp era considerată mai puțin importantă decît descoperirea trăsăturilor locale și a specificului regional al operelor.

Acest fel de a privi lucrurile, de necontestat la începutul secolului, este astăzi depășit, deoarece în ultimele decenii au avut loc schimbări importante în producția populară artistică. Studiul evoluției arhitecturii populare este necesar, fiindcă, părăsind formule care erau produsul unei evoluții lente și mai neînsemnate, arta satelor ne apare mai schimbătoare în sensul succesiunii modelor și stilurilor, deși calitatea ei regională, în multe cazuri, nu are prin aceasta nimic de pierdut.

Arhitectura populară, fiind arhitectura satelor, este un produs al culturii țărănești; țăranul are o mentalitate proprie, care se reflectă în toate realizările lui și care se caracterizează prin spirit practic și economic. Aceste trăsături îl fac să trateze problemele de construcție fără romantismul unor orășeni, ale căror dorințe în ceea ce privește casele lor se referă în special la un fals decor stilistic; el dorește strictul necesar și, în consecință, raționalul în construcție. Locuitorii satelor aspiră, ca și orășenii, la progres, la modernizare; însă, în felul de a realiza acest progres, țăranii au o atitudine prudentă, deoarece ei n-au încredere decît în metodele de construcție moștenite prin tradiție, în formulele verificate de veacuri. Îmbunătățirile le asimilează timp de generații, fiind neîncrezători în anumite noutăți și în aventuri tehnice; de asemenea, nu se încumetă să încerce ceea ce nu sînt convinși că vor realiza bine. Bineînțeles, sub influența orașelor, în mahalale, în suburbii, dispariția acestei mentalități sănătoase a dus, printre altele, la crearea unor construcții hibride, foarte urîte și care au compromis reputația multor orașe. Sînt însă regiuni unde se construiește conform unor tradiții în general dispărute, dar care în cazul de față au rămas intacte. Se poate spune că în domeniul construcțiilor aceste regiuni au conservat ceea ce putem numi artizanatul în construcție, după cum există artizanat în toate ramurile industriei.

O regiune care conservă tradițiile constructorilor din trecut este valea rîului Jaleș, în raionul Tîrgu-Jiu. Jalașul face parte din rîurile bazinului Jiului; el izvorăște din dealurile de la poalele munților Parîng, în dreptul comunei Runcu, și se unește cu Tismana după aproximativ 30 km de curs.

Valea Jalașului face parte din acele porțiuni ale teritoriului țării a căror colonizare este extrem de veche; sînt regiuni în țară în care satele sînt de formație recentă, colonizarea lor datînd din secolul trecut, iar tradițiile în arhitectură, deși transmise în parte, au fost în rest pierdute, exemplele vechilor construcții lipsind, continuitatea inspirației comune fiind întreruptă. Istoria văii Jalașului este tot atît de veche ca și istoria națională. O străveche tradiție și o continuitate neîntreruptă a existenței naționale pot explica faptul că și azi, ca și în secolele trecute, arhitectura populară din regiunea Jiului de Sus, căreia îi aparține și valea Jalașului, s-a manifestat cu mai multă originalitate decît cea a altor regiuni.

Valea Jalașului era cuprinsă într-una dintre cele mai împădurite regiuni din Europa; codrii de stejar, anini și fagi acopereau dealurile care formează albia rîului. Abundența materialului lemnos a fost una din cauzele înfloririi arhitecturii și sculpturii în lemn, fenomen general pentru nordul Olteniei. Tehnici mai vechi, care întrebuințau pămîntul și împletitura de nuiele ca materiale principale, au cedat, probabil, locul construcției în asize orizontale de lemn, tăiate cu barda, în momentul în care uneltele de fier perfecționate s-au generalizat și au devenit accesoriile tehnicii curente.

Metodele acestor construcții din lemn masiv nu diferă mult de la o regiune la alta și nici de la o țară la alta, ele constituind — într-un sens — o formulă universală; mici deosebiri de concepție și preferințe de soluții tehnice le fac să difere. Arhitectura populară de lemn de pe valea Jalașului cunoaște o dezvoltare milenară, fapt care se vădește, atît prin existența actuală a unor construcții primitive, amintiri ale unui trecut foarte îndepărtat, cît și a unui număr destul de mare de tipuri ulterioare, evoluate din punct de vedere al condițiilor de locuit și al nivelului lor artistic. Această arhitectură de lemn este rezultatul unui mod de construcție caracterizat prin abundența de material lemnos și prin exclusivitate în întrebuințarea lui. Formele obținute sînt produsele a cîtorva sisteme de a suprapune și de a îmbina lemnul. Volumul general al construcției este expresia strictă a adaptării la mediul geografic.

Din punct de vedere estetic, putem spune că prin felul cum sînt concepute construcțiile acestei vechi arhitecturi de lemn s-a ajuns la un stil; caracteristică pentru acest stil este tendința de a obține expresia plastică prin exprimarea sinceră a construcției și utilizarea sculpturii decorative pentru sensibilizarea și corectarea formelor rezultate.

Dar multe cauze, printre care cea mai evidentă este dispariția pădurilor, au determinat înlocuirea treptată a vechilor construcții de lemn, care adăpostiseră timp de secole pe locuitorii acestei regiuni, cu construcții mixte de zidărie și lemn.

Cu toate că o casă de zidărie constituie, în general, un ideal al sătenilor, locuitorii regiunii, admirînd vechile lor case, care cu puține transformări ar căpăta condiții moderne de confort, regretă că nu mai au lemn suficient pentru a putea perpetua tradiția lor. Un mare meșter al arhitecturii de lemn din regiune, al cărui renume a devenit național, Antonie Mogoș, povestea că pentru a-și construi casa (ce se află azi în Muzeul Satului) a doborît în pădurea obștească 70 de copaci mari, din care și-a croit grinzile. Lemnul a dispărut o dată cu pădurile și de asemenea și meșteșugul. În ultimele decenii nu s-a mai construit nimic de valoare în materie de arhitectură de lemn.

Prin ruperea cu tradiția lemnului și orientarea spre forme specifice construcției în zidărie, arhitectura populară promite să se afirme cu valori noi.

Pînă în ultimele decenii, locuința țăranului nu a avut tradiții în construcția de zidărie. De aceea, pentru a construi casele țăranilor, meșterii au căutat să adapteze necesităților lor locuințele micilor boieri din regiune, care erau construite de mult timp din zidărie.

În toate ramurile artei populare se poate constata fenomenul influenței reciproce între fondul străvechi, pe care arta populară îl păstrează ca un patrimoniu moștenit de la societatea primitivă și pe care l-am putea defini ca începuturile manifestărilor artistice ale omenirii, și formele și fenomenele artistice preluate de la arta cultă. Cînd arhitectura populară a trecut de la construcția în lemn la con-

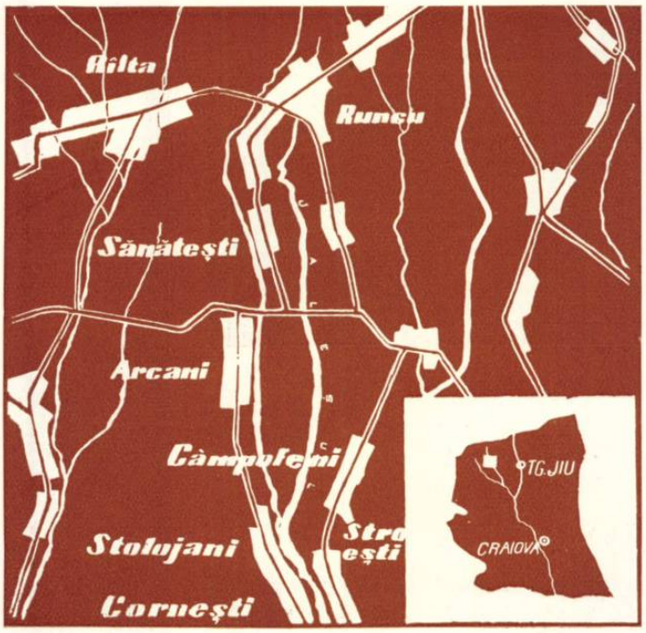

Casa lui Mogoș (azi în Muzeul Satului)

strucția în zidărie, formele străvechi, rezultate din multimilenara construcție în lemn, deveniseră inutilizabile. Meșterul, căutînd un model tehnic pentru a ridica noua locuință, a asimilat și anumite trăsături plastice ale acestui model. În valea Jaleșului, în primele decenii ale secolului, a avut loc un asemenea fenomen. În această perioadă de formare au luat naștere două curente principale: primul, care se inspiră plastic din arhitectura neoclasică a orașelor, și al doilea, cu mai mulți sorți de generalizare, care își are izvoarele în tradiția locală.

În satul Bîlta a fost construit mai de mult un mic conac—casă țărănească (fig. 5-6, pag. 45) aparținînd unei familii de moșneni; planul casei, cu prispa clădită pe două laturi, este al unei case țărănești mai mari. Stîlpii prispelor din zidărie de piatră sînt de secțiune circulară, avînd proporțiile unei coloane toscane. Capitelul și baza ne apar ca o interpretare personală și naivă a celor folosite la coloanele clasice; fusul coloanei este canelat și cilindric. Coloanele susțin un antablament de lemn cu profilatură de stuc. Întreg ordinul este simplu și conține o notă de primitivism și stîngăcie. Intervalele dintre coloane măsoară aproximativ cît înălțimea coloanei, proporție frecventă în arhitectura locală; ea ne amintește de cuvintele lui Vignola:

« Dacă se vor face din acest ordin toscan coloane simple, spațiile dintre ele se vor putea face foarte mari, pentru că arhitravele se fac din lemn, fiind foarte indicate pentru casele de țară ». Tema este reluată la o casă pur țărănească din Arcani (fig. 7, pag. 45) (proprietarii fiind mici agricultori), dimensiunile ei nedepășind o casă medie țărănească. Ea este ridicată pe un soclu netencuit de piatră de rîu; « pridvorul » sau balustrada zidită în cărămidă aparentă suportă coloanele scurte și groase de secțiune circulară, care au o profilatură de stuc alb. Coloanele sînt legate de arhitrava alcătuită dintr-o simplă grindă de lemn, care susține o structură tradițională de acoperiș, cu grinzi de plafon și căpriori.

Atît conacul din Bîlta, cît și casa din Arcani sînt exemple deosebite în arhitectura văii Jaleșului. Idealul sătenilor de a transforma viața lor în sensul progreselor materiale ale celor de la oraș se reflectă în arhitectura primelor trei decenii ale veacului nostru, prin aspirația spre clasic. Chiar și unele fațade ale vechilor case de lemn sînt tencuite și decorate cu elemente arhitecturale din stuc, ca frontoane, lăcrimare, metope, scuturi, rozete. În multe cazuri, aceste influențe orășenești au deservit arhitectura satelor. Încercările meșterilor de la Bîlta și Arcani dovedesc însă mult bun simț și reușită în intențiile lor.

Influența arhitecturii neoclasice nu se manifestă în exemplele citate printr-un împrumut pur decorativ, cum se întîmplă de cele mai multe ori cînd arta populară imită arta cultă; problema de a înlocui stîlpii de lemn cu stîlpi de zidărie, trecerea de la lemn la zidărie este o problemă de ordin structural, iar rezolvarea ei prin construirea de coloane clasicizante în locul stîlpilor, cu menținerea arhitravelor de lemn, constituie o foarte corectă întrebuințare, fiindcă reia procedeele și proporțiile pe care, în cazuri similare, adică în arhitectura rustică și domestică, le întrebuințau înșiși clasicii și pe care le recomandă, după cum am văzut, și Vignola. Transpunerea stîlpilor de lemn în coloane ne sugerează geneza ordinelor clasice, în măsura în care acestea sînt rezultatul evoluției unei arhitecturi din lemn spre una de piatră.

Neoclasicismul a avut însă o influență restrînsă și limitată la ultimul deceniu al secolului trecut și primele trei decenii ale secolului nostru; paralel, s-a dezvoltat în aceste decenii și un curent de tradiție locală, care, însă, nu are un caracter de excepție ca cel de inspirație orășenească, ci corespunde unor tendințe ce se generalizează în arhitectura văii Jaleșului.

Arhitectura civilă a Olteniei numără foarte multe exemple din veacurile trecute. Locuința boierească, în special cea a micului boier, este caracteristică pentru Oltenia. « În Gorj, ca nicăeri în altă parte . . ., exemple de acest fel se mai găsesc destul de multe. După felul de distribuție al planului, și după folosința lor, ele se pot grupa în 3 categorii: casa de țară boierească întărită, denumită culă, casa de țară boierească și casa de tip intermediar între culă

și casa țărănească» *. Cea din urmă categorie ne interesează în special, deoarece acest tip de construcție a influențat arhitectura nouă a văii Jaleșului, între Runcu și Arcani. În această porțiune a văii Jaleșului, arhitectura nouă continuă tradiția arhitecturii civile a secolului al XVIII-lea și a începutului secolului al XIX-lea.

Caracteristicile caselor boierești din perioada amintită sînt: întrebuințarea arcelor și bolților de cărămidă la construcția prispelor și simplitatea volumului general al construcției, constituit în general dintr-un singur paralelipiped; deși casa boierească nu are o funcțiune defensivă, ca în cazul culei, ea este în general construită peste un soclu înalt și are deseori etaj, sau soclul constituie el însuși parterul. Această preferință pentru locuința ridicată de la pămînt se explică, fie prin tradiția locuinței fortificate, fie prin continuarea tradiției casei de lemn cu etaj, caracteristică Jiului de sus.

Locuința țărănească de zidărie păstrează formele de plan ale caselor țărănești foarte evoluate, adaptînd fațadelor arhitectura caselor boierești și a culelor.

Construcția caselor noi se face din ziduri groase de piatră sau din ziduri de cărămidă, golurile fiind obținute prin construirea de arce; forma, proporțiile, ritmul și suprapunerea acestor arce sînt mijloacele principale de expresie ale acestei arhitecturi populare noi. Influența arhitecturii caselor boierești — care utilizează de preferință arcadele ca temă principală — și în special a tipului intermediar între casa țărănească și culă este vădită. Astfel, în satul Runcu, un grup de trei case reține atenția. Prima (fig. 4, pag. 43), care datează de 20—25 de ani, este o casă cu etaj ridicată pe un plan de tipul casei cu trei camere. În primul cat, camerele sînt mai puțin favorabile locuitului, deoarece sînt chiar la nivelul solului; ele sînt folosite (și aceasta este o regulă generală) ca bucătărie, pivniță și cameră suplimentară. Camerele corespunzătoare de la etaj sînt destinate exclusiv locuitului. Cele două prispe sau «săli» cum sînt numite în regiune sînt suprapuse și comunică prin intermediul unei scări de piatră. A doua casă (fig. 3, pag. 44) are drept punct de plecare planul de casă cu două încăperi, cel mai frecvent în regiune, și, ca și prima, are etaj, iar a treia (fig. 2, pag. 42), construită acum șapte ani, este o reluare a primei, avînd aceeași distribuție de plan și o repartiție asemănătoare a golurilor fațadei.

* *Balș Ștefan*, Vechile locuințe boierești din Gorj («Studii și cercetări de istoria artei» nr. 3—4, 1954).

1

2

Cea de a doua casă are scara exterioară construită din piatră; constructorul, din lipsa spațiului necesar, nu a putut s-o cuprindă în volumul construcției, cum a procedat în cazul celorlalte două case. Așezată de-a lungul unui rîulet care străbate curtea proprietății, ea ne apare ca un element pitoresc și romantic, sugerîndu-ne un decor de teatru.

Un călător neinițiat, trecînd prin aceste sate neînsemnate, asistînd la spectacolul lent și obișnuit al construcției unei case, ar putea rămîne cu impresia că acest lucru nu ascunde nici un secret, în afara cîtorva abilități meșteșugărești, și că zidirea caselor este mai mult rezultatul unor eforturi musculare decît al activității cerebrale. Un fapt rămîne însă sigur: la trasarea acestor construcții s-au respectat, intuitiv sau voit, anumite reguli de compoziție și raporturi metrice determinate între elementele ce compun planurile și fațadele. Să ne referim, de pildă, la cea de a treia casă din grupul caselor de piatră din Runcu pe care le-am descris. Construcția a fost ridicată acum șapte ani. Este, după cum putem constata, o casă nouă. Ea nu a fost tencuită la exterior, fațadele rămînînd în piatră aparentă. Interesantă este fațada principală. Golurile ei sînt arcadele prispelor suprapuse ale celor două caturi. Din măsurarea elementelor acestei fațade și analiza proporțiilor rezultă că meșterii au utilizat la trasare o măsură comună, un modul. El derivă din măsura lățimii stîlpilor arcelor. Alăturarea de arcade constituie un șir de elemente dispuse după o ordine metrică, deoarece constă din succesiunea unor unități egale la intervale egale. În cazul nostru, arcadele (cu o aproximație de doi la sută) sînt de două ori mai mari decît intervalul dintre ele. Înălțimea arcului la cheie este egală cu lățimea lui; avem de-a face cu raportul simplu de 1/1; balustrada prispei la catul de jos măsoară cît lățimea intervalului dintre arcade. Șirul de arcade superioare are o ordine metrică identică celei inferioare, elementele de succesiune sînt identice, iar distanța dintre cheia arcadei inferioare și fațada parapetului celei superioare este egală cu înălțimea arcadei; distanța de la cheia arcadei superioare la linia cornișei este de 2/3 din măsura stîlpului.

Dacă între cele două șiruri de arcade există identitate metrică, nu există, însă, o identitate efectivă, șirul de sus numărînd șase arcade, iar cel de jos doar cinci. Spațiului ocupat la partea superioară de arcada a șasea îi corespunde, la partea inferioară, un plin de zidărie care ascunde scara de acces; el măsoară de 4 ori și 2/3 intervalul; la cealaltă extremitate a șirului, plinul de zidărie este de 1 și 2/3 din grosimea intervalului, adică un interval și 2/3, 2/3 reprezentînd grosimea zidului transversal, care formează colțul casei.

În concluzie, se poate stabili o măsură comună a tuturor elementelor fațadei, care este, după cum am spus, egală cu lățimea intervalului arcadelor. Fațada se poate împărți în 20 de părți și 1/3 în lungime și 7 părți și 2/3 în înălțime. O singură excepție o constituie raportul în care este tăiată înălțimea arcadei de către linia nașterii arcelor. El este mai apropiat de raportul secțiunii de aur decît de 2/3 din înălțime.

Volumele acestor case de locuit au un aspect de masivitate, deoarece caracterul predominant al formei lor constă în faptul că dimensiunile celor trei coordonate spațiale ale volumului sînt destul de

apropiate; la această impresie de masivitate mai contribuie și faptul că golurile sînt foarte mici în raport cu plinurile. Chiar și în fațada principală, fațada prispelor, unde condițiile funcționale necesită goluri cît de mari, lumina lor este mică în raport cu grosimea stîlpilor. Stîlpi mai svelți nu se pot construi, deoarece condițiile de rezistență a materialului nu o permit. Toate aceste trăsături imprimă fațadelor un aspect sever, care reamintește arhitectura locuinței fortificate din trecut.

În schimb, fațadele caselor de cărămidă sînt mai puțin masive, deoarece este posibil să se construiască puncte de sprijin mai subțiri, raportate la deschiderile arcadelor. Cărămida fiind ușor de cioplit se obțin coloane de zidărie de secțiune circulară, mai svelte decît stîlpii pătrați sau dreptunghiulari.

În Runcu și Sănătești — sate apropiate — multe case cu un singur cat sînt construite în întregime din cărămidă (fig. 1, pag. 44) ; prispele acestui tip de casă au arcele descărcate pe coloane de cărămidă așezate pe o balustradă care alcătuiește piedestalul coloanelor. Raportul înălțimii arcelor față de lumină este tot de 1/1, ca și la casele de piatră de care am vorbit. Arcada de acces la prispă are raportul 1/1,5 între dimensiuni, deoarece în această travee lipsește balustrada, care, ca de obicei, este de două ori înălțimea arcului la cheie.

În cărămidă se construiesc și multe case cu etaj, tip care constituie o preferință pentru locuitorii regiunii, deoarece, după cum spuneam, reprezintă tradiția vechilor case cu etaj, pe de o parte, și reamintesc de culele boierești, de altă parte. Un exemplu remarcabil este casa cu etaj din Sănătești (fig. 2, pag. 44). În acest caz, prispele ocupă două laturi ale casei, fațada principală și fațada laterală dinspre șosea. Primul cat, construit chiar la nivelul curții, nu este destinat locuitului; în el se găsesc bucătăria și pivnița. Intrarea la pivniță (fig. 4, pag. 44) se face printr-o arcadă mai mare, deschisă în peretele frontal al foișorului din fațada principală. La etaj se află 2 camere foarte mari, care comunică între ele și au fiecare comunicație directă cu prispa. Interesul principal pe care-l prezintă această casă se datorește prispelor. Constructorul, originar dintr-o comună învecinată, care aparținea însă fostului județ Mehedinți, se pare că s-a inspirat dintr-un « model » răspîndit în județul său. Arcele prispei primului cat au raportul între dimensiunile specifice de 1/1, curba intradosului fiind un semicerc. Raportul între lățimea stîlpilor arcelor și lumina lor este de 1/3,6, proporție care duce la o expresie mai grațioasă decît cea a arcelor de zidărie de piatră și cu un aspect mai puțin sever. Acestor arce li se suprapun, la al doilea cat, un șir de arce mai ușoare, ținute de coloane de cărămidă. Aceste arcade superioare au o deschidere mai mică decît cele de la primul cat, iar raportul dintre dimensiunile specifice este de 1/1,5; în consecință, la etaj vor fi arce mai numeroase decît cele de la primul nivel; suprapunerea șirurilor de arce cu ritm diferit este obișnuită în vechea arhitectură mănăstirească. Coloanele au bază și capitel, iar prin crearea de panouri pe suprafața balustradei se marchează postamentele coloanelor.

În axa fațadei principale, după cum am mai spus, se ridică un foișor. Motivul foișorului este mai rar întîlnit în regiune, fiind preferate volumele simple.

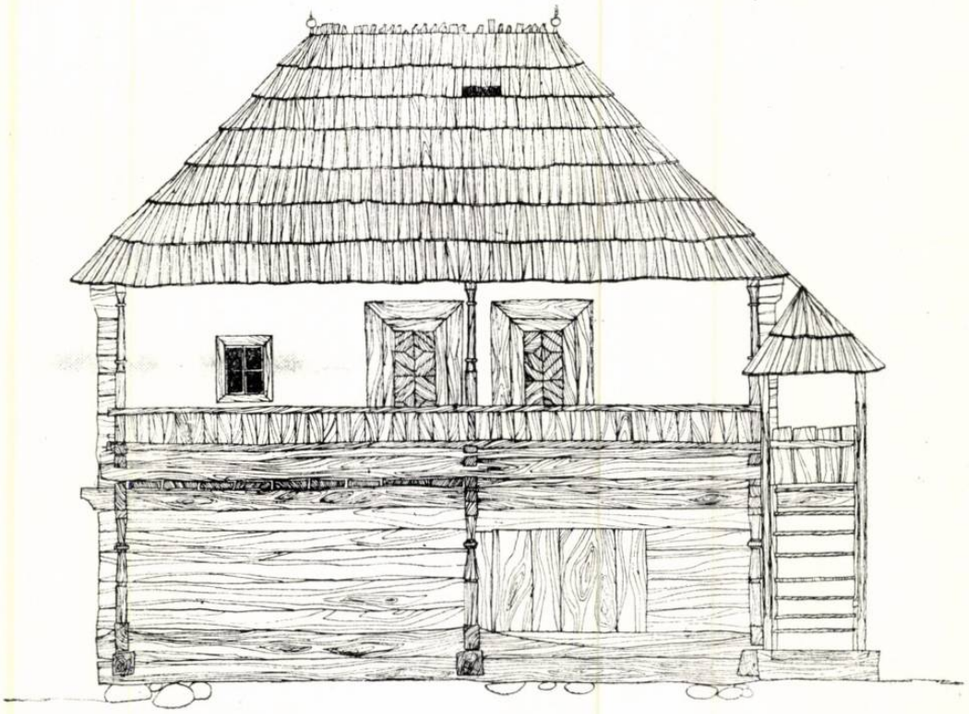

3

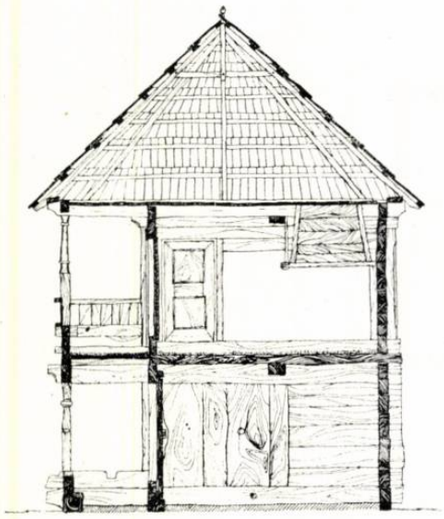

4

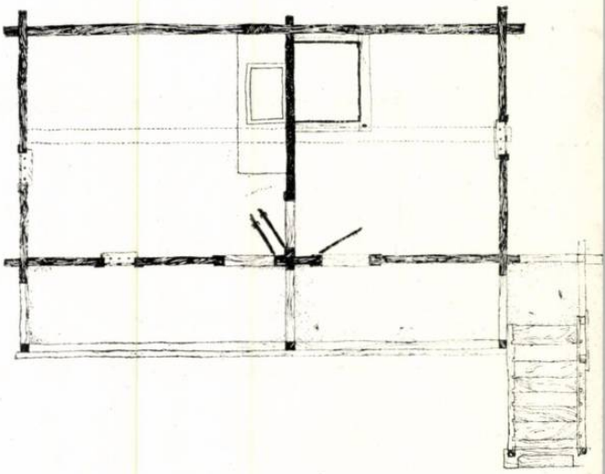

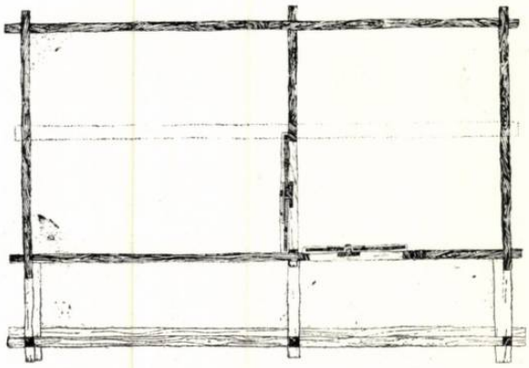

5

6

1. *Casă veche din Arcani — Fațada cu scara*
2. *Casă veche cu 6 încăperi din Cimpofeni*
3. *Casă veche cu etaj din Cimpofeni — Fațada principală*
4. *Casă veche cu etaj din Cimpofeni — Secțiune transversală*
5. *Casă veche cu etaj din Cimpofeni — Fațada laterală*
6. *Casă veche cu etaj din Cimpofeni — Planurile nivelurilor superior și inferior*

1

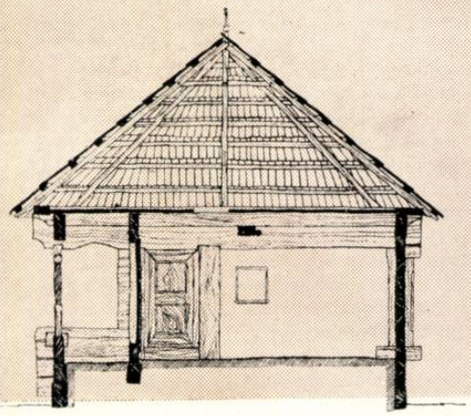

2

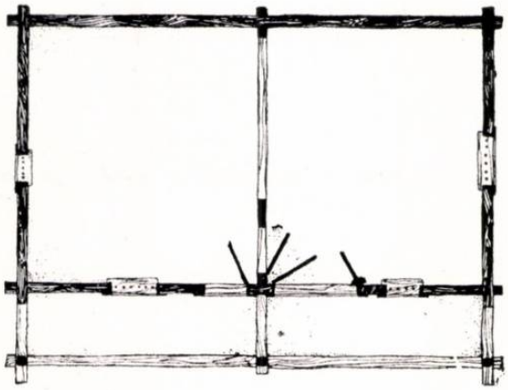

3

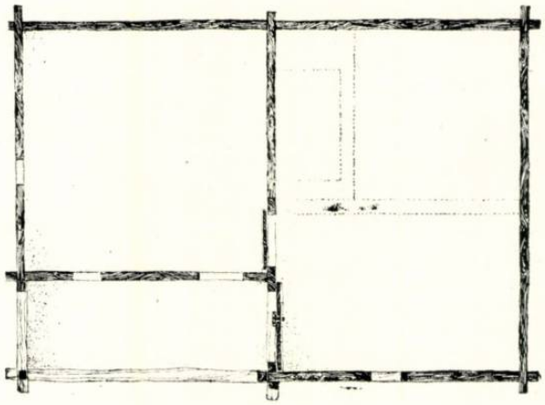

5

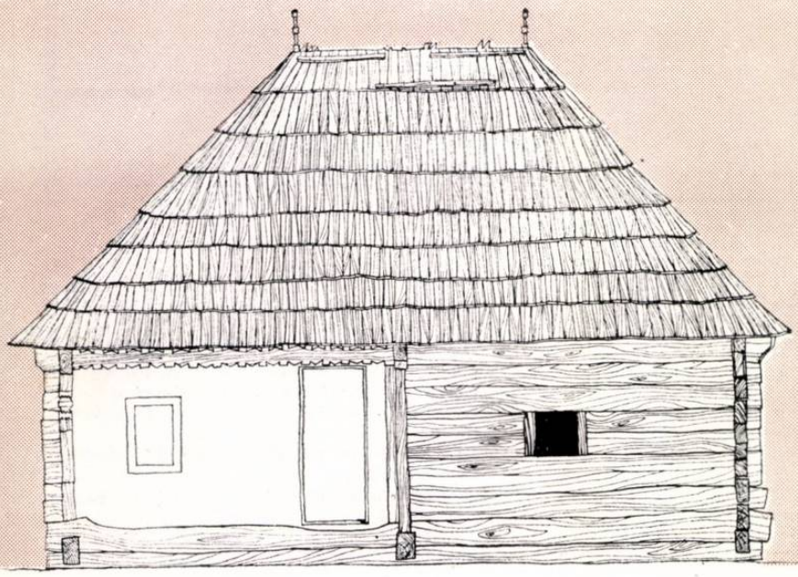

4

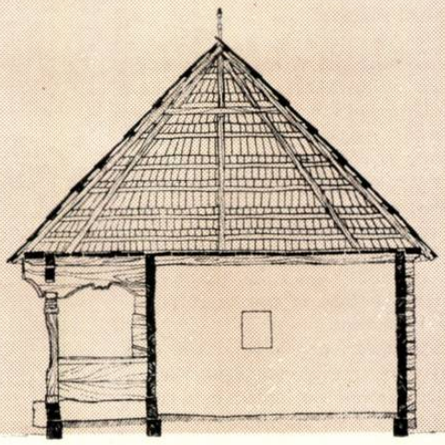

6

1. *Casă veche din Arcani — Fațada principală*
2. *Casă veche din Arcani — Secțiune transversală.*
3. *Casă veche din Arcani — Plan*
4. *Casă veche din Stolojani — Fațada principală*
5. *Casă veche din Stolojani — Plan*
6. *Casă veche din Stolojani — Secțiune*
7. *Casă veche cu 3 încăperi din Stroești*
8. *Casă veche din Corneşti — Plan*
9. *Casă veche din Corneşti — Secțiune transversală*
10. *Casă veche din Corneşti — Fațada principală*

7

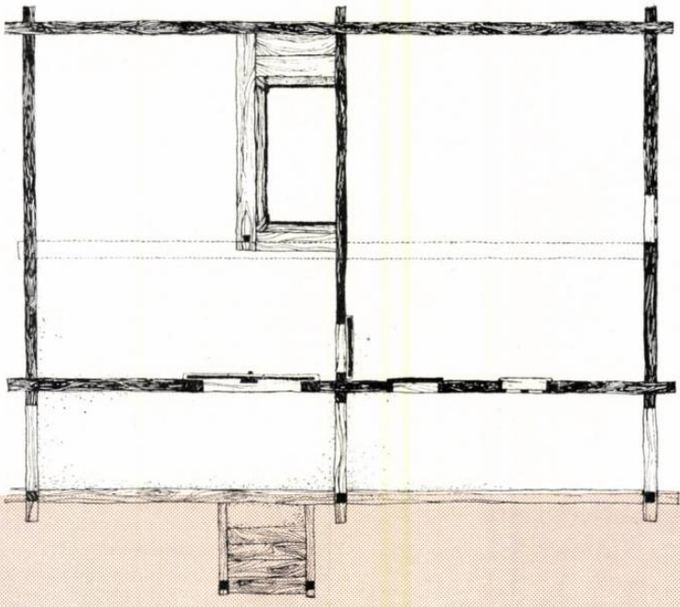

8

9

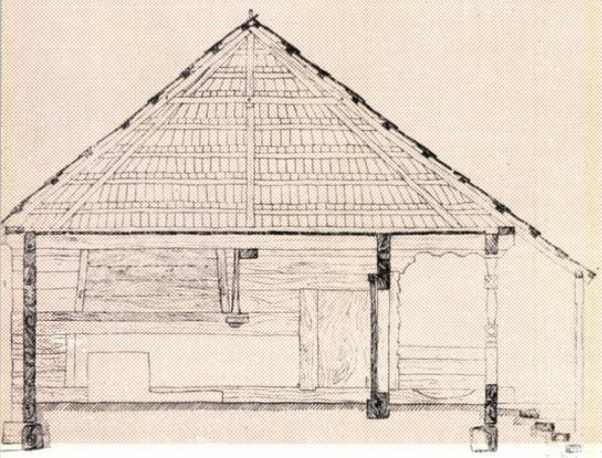

10

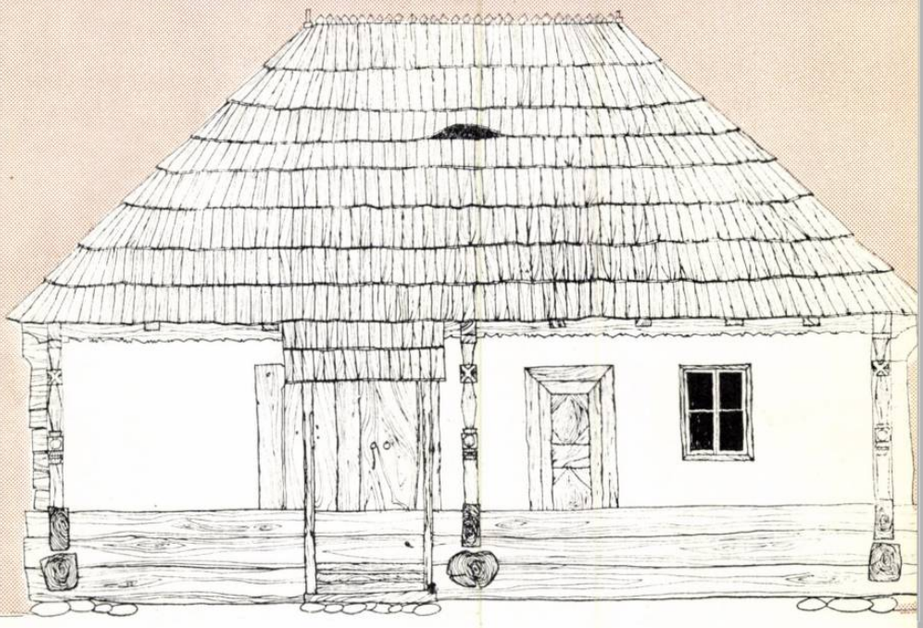

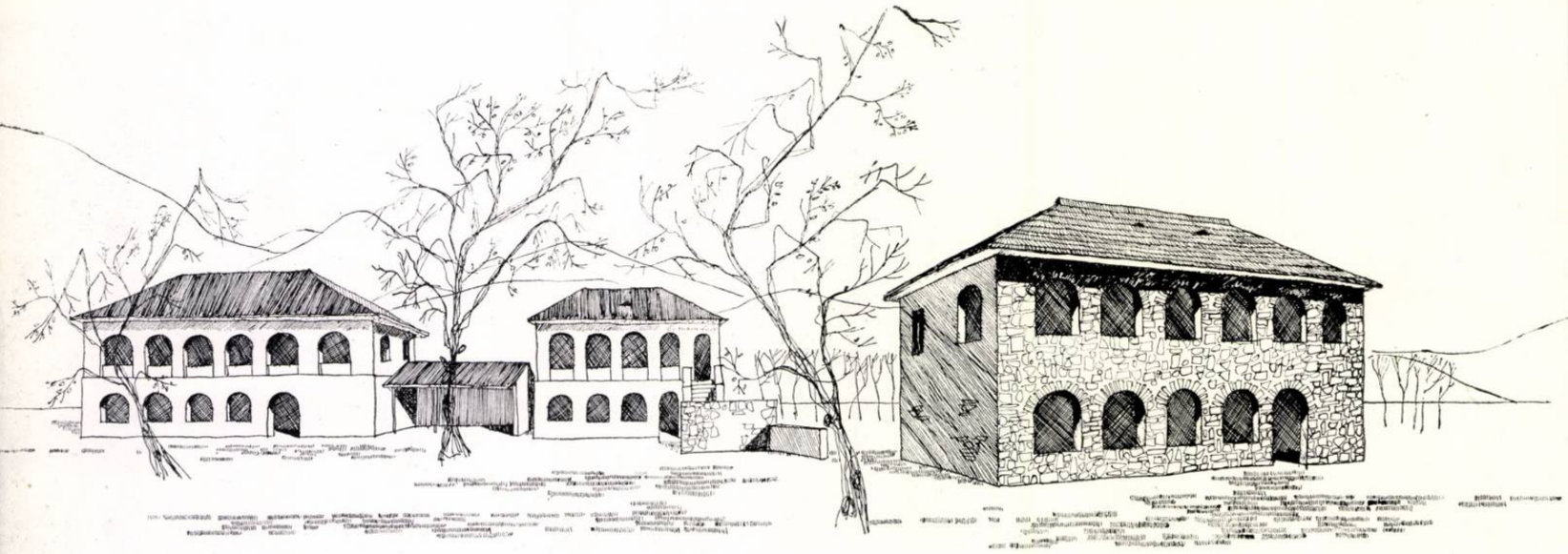

1

2

3

Cu toate frămîntările constructorilor noi, cu toate schimbările care au avut loc în tehnica construcțiilor în ultimele decenii, cu toate influențele asimilate de arhitectura noastră, de legislații care tind să stabilească tipuri de construcții, cu toate eforturile de a se crea stiluri naționale, sînt încă regiuni și locuri în care se construiește după idei și metode locale, fapt care dă așezărilor și caselor un caracter de originalitate. Construcțiile ridicate după planuri sau indicații venite de la oraș și cu forțe de muncă și materiale străine regiunii au un caracter insolit și supărător în acest mediu bucolic, dînd impresia unor încercări de laborator, de fabricații a unor substanțe sintetice. Este foarte greu să te identifici unui timp, unui mod de viață, fără să-i aparții. Formele vieții rustice și secretele ei sînt domeniul unor cunoscători minuțioși și în special rari, și mai greu apanajul tehnicii curente.

Este remarcabil că aceste forme de cultură, care se dezvoltă paralel cu ceea ce noi numim arta cultă, păstrează în permanență, în toate produsele lor, două trăsături foarte importante: un permanent contact cu tradițiile și o continuă cunoaștere a lor, fapt care constituie un puternic suport al inspirației și un spirit raționalist, sănătos și cumpănitor, aidoma unui călător care va ști să nu se încarce cu lucruri inutile și care va purta cu el numai ceea ce este într-adevăr de folos.

După cum am văzut, în valea Jaleșului, procesul transformării arhitecturii de la construcția în lemn la cea în piatră este încă în curs. În acest proces ne apare evidentă poziția raționalistă a meșterilor, de a părăsi formele rezultate — construind desigur și o serie de tipuri intermediare — din construcția de lemn și de a se orienta spre forme specifice arhitecturii de zidărie.

În genere, cînd se vorbește de tradiționalism, se evocă forme ale trecutului care se păstrează ca un balast. În exemplele descrise, metodele și formele arhitecturii civile oltenești din veacul al XVIII-lea și începutul celui de al XIX-lea sînt procese vii, care corespund mijloacelor materiale și culturii regionale, anacronisme — într-un sens — pentru noi, dar realități, forme ale actualității pentru cei care le utilizează. Dacă empirismul metodelor întrebuințate în această arhitectură rustică este depășit de cultură și de posibilitățile moderne, valoarea experienței milenare în a adăposti pe om, pe care ele o conțin, este de netăgăduit.

4

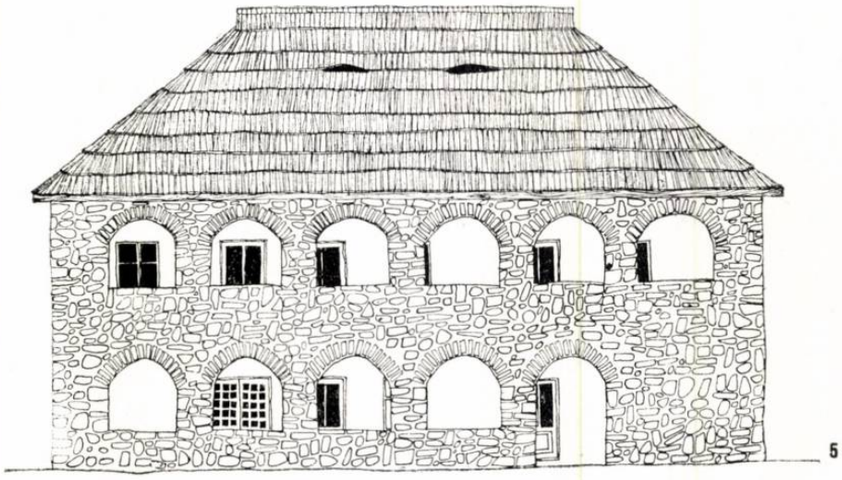

5

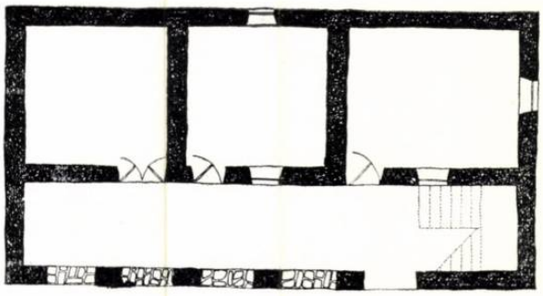

7

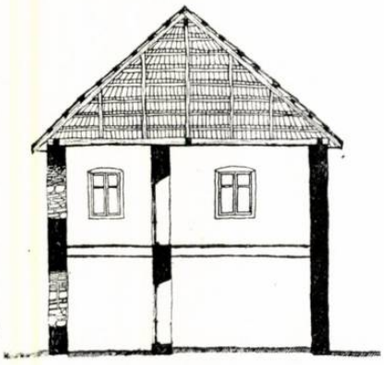

6

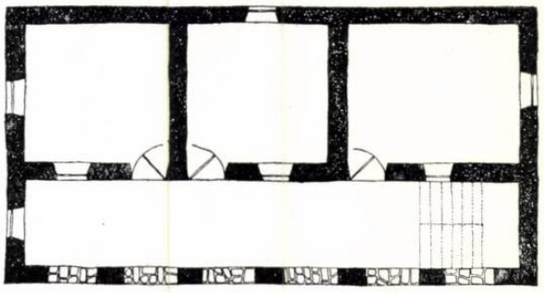

8

1. *Grup de case din Runcu*
2. *Casă nouă cu 6 încăperi, netencuită, din Runcu*
3. *Casă cu scară exterioară din Runcu*
4. *Casă cu 6 încăperi din Runcu*
5. *Casă nouă din Runcu — Fațada principală*
6. *Casă nouă din Runcu — Secțiune transversală*

7-8. *Casă nouă din Runcu — Planurile nivelurilor superior și inferior*

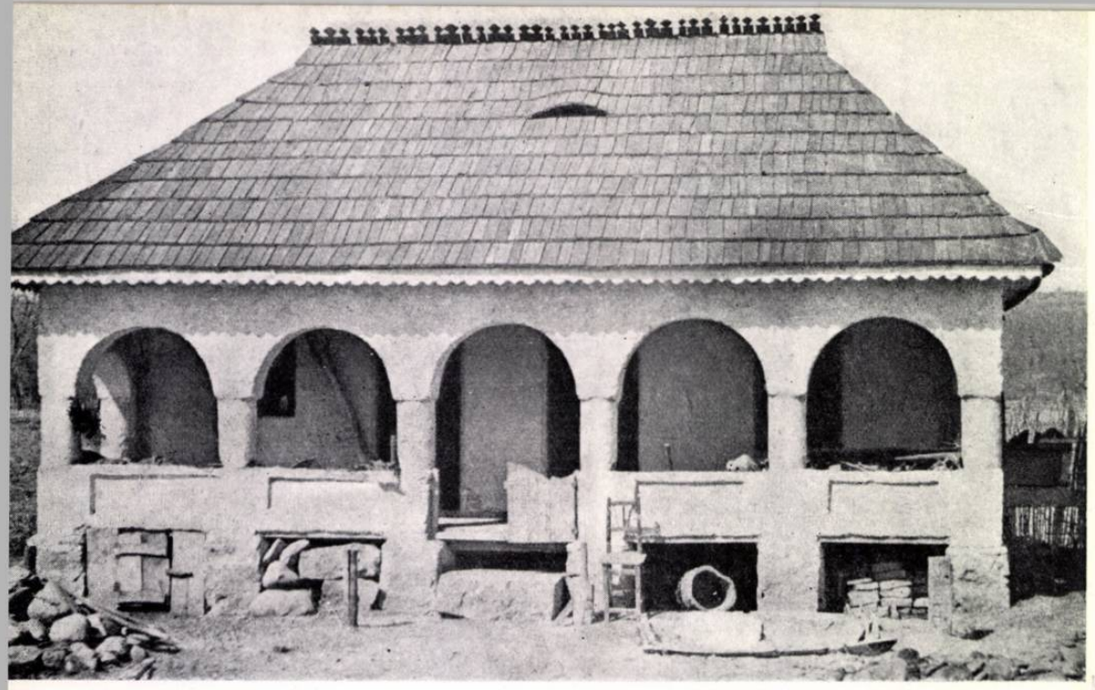

1

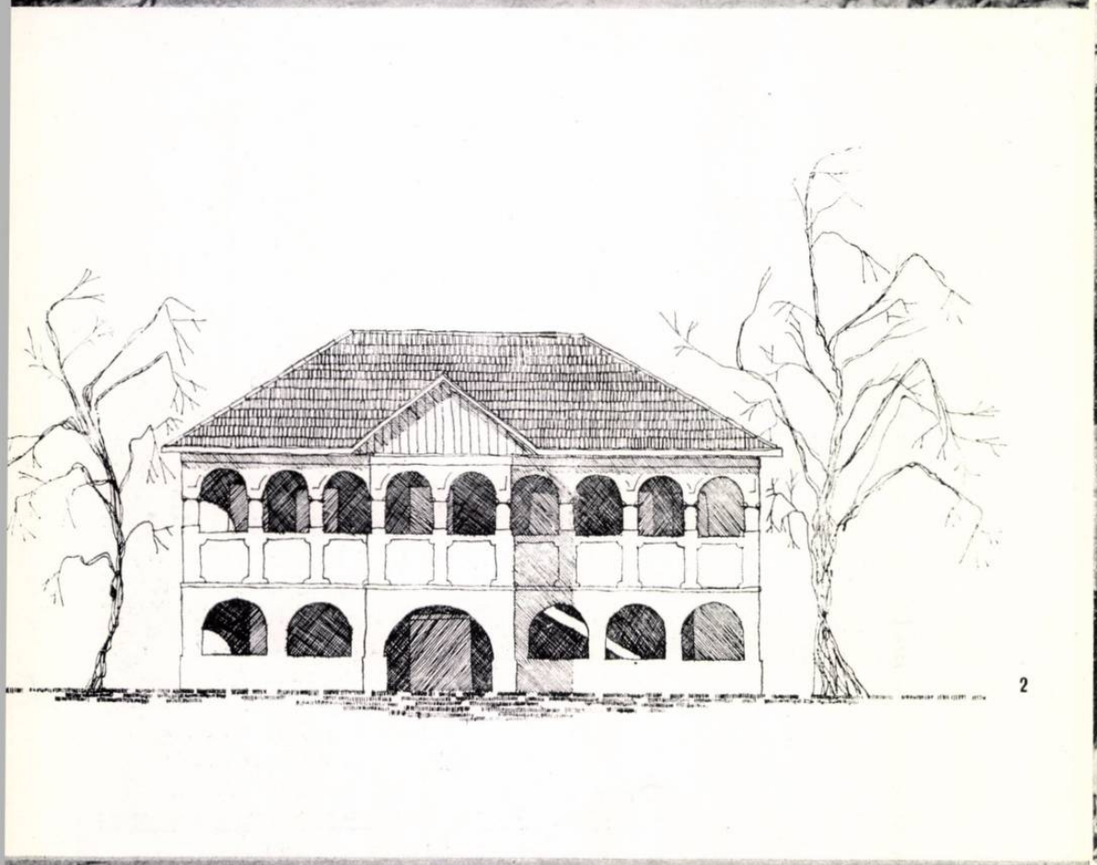

2

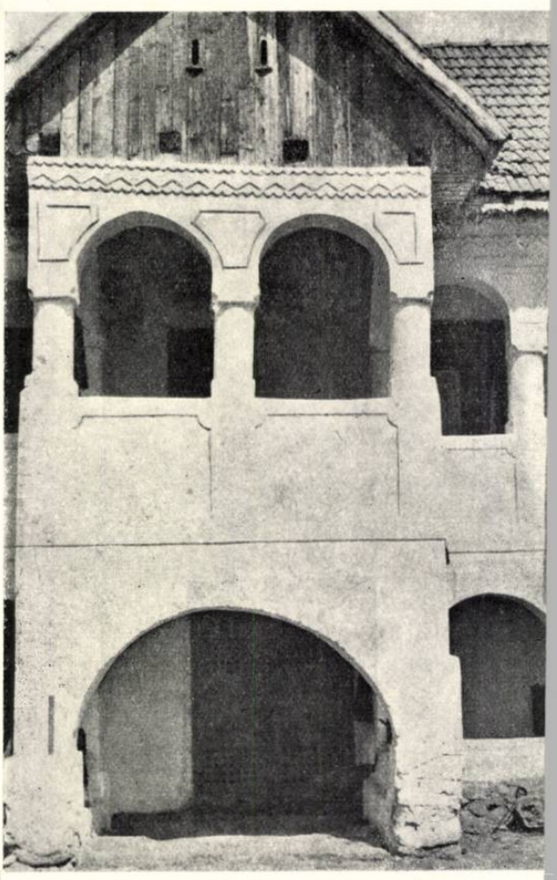

4

3

1. *Casă de cărămidă cu un cat din Runcu*
2. *Casă nouă cu etaj din Sănătești*
3. *Casă cu scară exterioară din Runcu*
4. *Casă nouă din cărămidă, cu etaj, din Sănătești — Fragment de fațadă*

5-6. *Conac la Bilta*

7. *Casă cu coloane de cărămidă din Arcani*
8. *Casă din Runcu*
9. *Evoluția principalelor forme de construcție a caselor țărănești de pe Jaleș*

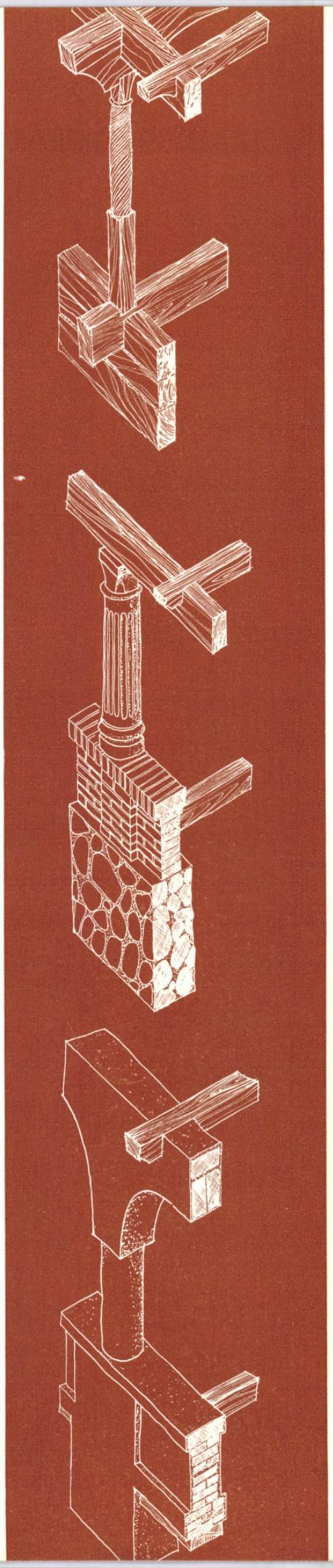

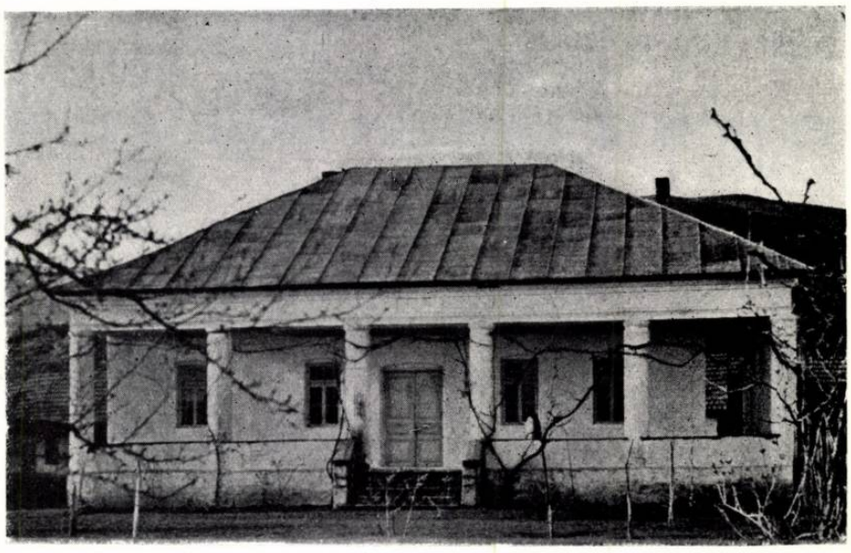

5

6

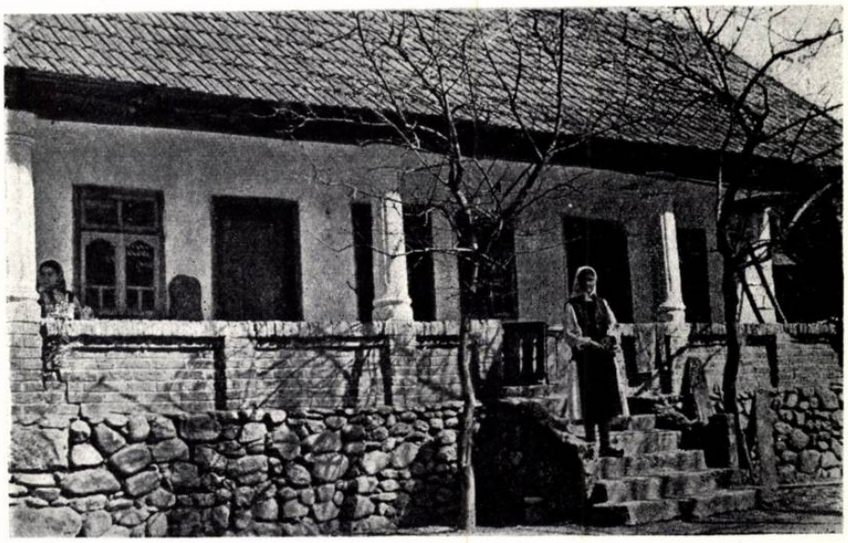

7

8

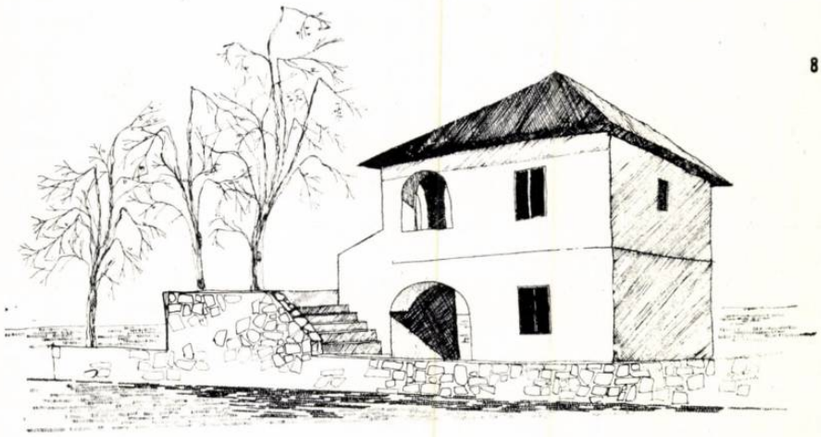

9

TREI ANI DE LA CONSFĂTUIREA UNIONALA A CONSTRUCTORILOR ŞI ARHITECŢILOR SOVIETICI

Se împlinesc 3 ani de la Consfătuirea unională a constructorilor, arhitecţilor şi lucrătorilor din industria materialelor de construcţie, din industria maşinilor de construcţie şi de drumuri, din organizaţiile de proiectare şi de cercetări ştiinţifice din U.R.S.S.

Adunîndu-se din iniţiativa Comitetului Central al P.C.U.S. şi a Consiliului de Miniştri al U.R.S.S., constructorii şi arhitecţii sovietici au analizat atunci rezultatele muncii lor, au scos la iveală cu curaj lipsurile din domeniul proiectării şi execuţiei construcţiilor şi au trecut cu hotărîre la înlăturarea deficienţelor semnalate.

Reproducem mai jos cîteva fragmente din cuvîntarea tovarăşului N.S. Hruşciov ţinută cu prilejul Consfătuirii, la 7 decembrie 1954.

SĂ LICHIDĂM DEFICIENŢELE ÎN PROIECTARE, SĂ ÎNBUNĂTĂŢIM ACTIVITATEA ARHITECŢILOR

Tovarăşi! Succesul industrializării, îmbunătăţirea calităţii şi reducerea costului construcţiilor depind în mare măsură de organizaţiile de proiectare, de activitatea arhitecţilor şi constructorilor proiectanţi.

În condiţiile volumului mare de lucrări de la noi pentru construirea de întreprinderi industriale, locuinţe, şcoli, spitale, clădiri social-culturale, nu ne putem împăca cu rămînerea în urmă a proiectării. Toată ţara noastră este plină de şantiere. Statul Sovietic alocă anual, pentru construcţii, multe miliarde de ruble; la noi, literalmente, fiecare este interesat ca lucrările de construcţie să meargă bine...

...Folosirea pe scară largă a elementelor şi a pieselor prefabricate din beton armat, a blocurilor mari şi a noilor materiale de construcţie constituie acel element nou în tehnica construcţiilor, care ne impune să renunţăm cu hotărîre la procedeele învechite în proiectare...

...Am stat de vorbă cu mulţi ingineri şi arhitecţi în privinţa proiectării. Toţi sînt de acord că proiectele tip vor simplifica şi îmbunătăţi în mare măsură construcţiile, dar în practică mulţi arhitecţi şi ingineri proiectanţi, iar în construcţii industriale uneori şi tehnologii, caută să întocmească numai proiectele lor individuale.

De ce se întîmplă oare aceasta? Una din cauze constă, probabil, în faptul că există la noi lipsuri în pregătirea arhitecţilor. După exemplul maeştrilor arhitecturii, mulţi tineri arhitecţi, după ce abia au păşit de pe pragul institutului şi fără a putea sta încă bine pe propriile lor picioare, doresc să proiecteze numai clădiri cu caracter individual, se grăbesc să-şi creeze monumente. Dacă Puşkin şi-a creat un monument spiritual, mulţi arhitecţi doresc să-şi creeze în mod obligatoriu un monument «material» sub forma unei clădiri construită după un proiect personal. *(Rîsete, aplauze)*

Trebuie înţeles că dacă am construi pe bază de proiecte individuale toate construcţiile industriale, locuinţele şi celelalte clădiri, acest lucru ar încetini foarte mult ritmul construcţiilor şi costul lor s-ar ridica enorm.

Mulţi proiectanţi — arhitecţi şi ingineri — lucrează într-adevăr în mod creator, aduc prin lucrările lor multe lucruri noi şi utile, dar există în acestea şi deficienţe mari. Unii proiectanţi nu ţin seama în proiecte de elementele, de piesele şi materialele care se confecţionează în fabricile industriei construcţiilor, şi se orientează pînă în prezent spre metodele învechite de execuţie.

Să luăm, de pildă, construcţia de locuinţe. Pentru ce să nu se aleagă cele mai bune proiecte de locuinţe bine amenajate, care să se refolosească de mai multe ori în construcţie? Arhitecţii ar putea să-şi propună în cadrul întrecerilor proiecte pentru asemenea case!...

...Ce avantaje ne dau construcţiile executate după proiecte tip? Foarte multe. Vrei să construieşti; există deja proiect, se ştie ce fel de teren este necesar pentru această construcţie, ce nevoi există de elemente şi materiale de construcţie, de ce număr de muncitori este nevoie. Totul este clar. Astfel de condiţii vor ajuta să se accelereze şi să se ieftinească mult construcţiile.

Sau să considerăm problema proiectelor pentru clădiri şi construcţii industriale. Proiectele de clădiri industriale, la fel ca şi proiectele tip de locuinţe, constau din secţii sau travee identice care se repetă de mai multe ori. Stîlpii, fermele, grinzile de poduri rulante şi celelalte elemente rămîn neschimbate în cadrul fiecărei travee. Proiectele tip pentru clădiri industriale trebuie să fie întocmite ţinîndu-se seama de posibilităţile amplasării unor ramuri industriale diferite în halele de producţie şi în atelierele anexă. Clădiri cu destinaţii diferite se pot construi din aceleaşi elemente. În acest scop, proiectele tip pentru clădiri industriale trebuie să fie întocmite folosind o reţea unificată de stîlpi şi aceeaşi înălţime de etaje, încărcări unificate, case de scări unificate, aceleaşi goluri de ferestre şi uşi etc.

Folosirea acestor proiecte tip va permite să se organizeze confecţionarea prealabilă în masă a pieselor şi prefabricatelor de construcţie şi să se treacă de la un sistem obişnuit de construcţie la asamblarea şi montajul clădirilor, executînd aceste lucrări în termene scurte. Acest lucru trebuie realizat, tovarăşi.

Pentru a introduce pe scară largă proiectele tip trebuie să avem voinţă şi perseverenţă, deoarece în acest domeniu se poate să întîmpinăm şi rezistenţă. Va trebui probabil să lămurim bine unora, necesitatea acestui lucru.

Folosirea proiectelor tip în construcţii va avea un efect mare, atît în ce priveşte economia de fonduri, cît şi în privinţa accelerării şi îmbunătăţirii calităţii construcţiilor. Nu există nici o îndoială asupra acestui lucru...

...În construcţiile noastre se observă adeseori o risipă a fondurilor, şi în această privinţă sînt de vină, în mare parte, arhitecţii care permit exagerări în finisajul arhitectural al clădirilor care se construiesc pe bază de proiecte individuale.

Aceşti arhitecţi au devenit o piedică în calea industrializării construcţiilor. Pentru a construi bine şi repede, construcţiile trebuie să fie executate după proiecte tip, dar unor arhitecţi, după cum se vede, aceasta nu le este pe plac...

...din cuvîntările unor arhitecţi în cadrul consfătuirii de faţă, rezultă că ei ocolesc problemele economiei construcţiilor, că ei nu manifestă interes faţă de costul unui metru pătrat de suprafaţă locativă.

Arhitecţii, la fel ca şi toţi constructorii, trebuie să se orienteze către problemele economicităţii construcţiilor, trebuie să pătrundă profund în aceste probleme. Trebuie ţinut minte totdeauna că unul din factorii cei mai importanţi este costul clădirii construite, costul unui metru pătrat de suprafaţă.

Arhitecţii, dacă vor să meargă în pas cu viaţa, sînt obligaţi să cunoască şi să ştie să folosească nu numai forme, ornamente şi diferite elemente decorative arhitecturale, ei trebuie să cunoască şi noile progrese în privinţa materialelor, prefabricatelor şi pieselor de beton armat şi înainte de toate trebuie să se priceapă foarte bine în problemele economicităţii construcţiilor. Tov. Mordvinov şi mulţi dintre colegii săi au fost criticaţi în cadrul consfătuirii, tocmai pentru că ei, proiectînd clădiri, au uitat principalul: costul unui metru pătrat de suprafaţă; lăsîndu-se antrenaţi de împodobirea inutilă a faţadelor, au săvîrşit multe exagerări.

Pe faţadele locuinţelor se atîrnă adeseori multe podoabe inutile, care mărturisesc lipsa de gust a unor arhitecţi. Constructorii execută uneori, chiar cu multe dificultăţi, aceste podoabe...

...Tovarăşi! Nu există între noi şi arhitecţi nepotriviri în problemele de bază — cu privire la nevoia de a se crea locuinţe şi apartamente confortabile. Şi aceasta este o problemă importantă, cînd este vorba despre confortul în viaţa oamenilor. Numărul apartamentelor cu puţine camere şi cu multe camere, dimensiunile lor, înălţimea încăperilor — în aceste probleme nu există de obicei divergenţe. Dar acestea apar totdeauna, imediat ce vine în discuţie problema aspectului arhitectural al faţadelor. Problema creării formei artistice-arhitecturale a clădirii se dovedeşte a fi cea mai complicată.

Unii arhitecţi sînt atraşi de a executa fleşe pe clădiri şi de aceea aceste clădiri încep să semene cu bisericile. Vă place oare silueta bisericii? Nu vreau să discut probleme de gust, dar pentru locuinţe nu este necesar un astfel de aspect al clădirilor. Nu se poate ca o locuinţă actuală să se prefacă, prin forma arhitecturală, într-un fel de biserică sau muzeu. Acest lucru nu aduce nici un confort locatarilor, ci complică numai exploatarea clădirii şi scumpeşte costul ei. Totuşi, unii arhitecţi nu ţin seama de aceasta...

...Arhitecţii de frunte accentuează mereu latura artistică şi vorbesc puţin de economicitatea şi confortul locuinţelor şi celorlalte clădiri. Se înţelege că vom lupta împotriva acestei ruperi a arhitecturii de sarcinile arzătoare ale construcţiei.

Unii arhitecţi încearcă să justifice orientarea lor greşită şi prisosurile din proiecte prin referiri la necesitatea de a lupta împotriva constructivismului. Dar sub steagul luptei împotriva constructivismului se risipesc fondurile statului.

Ce înseamnă constructivism? Iată cum defineşte acest curent Marea Enciclopedie Sovietică: « Constructivismul... înlocuieşte creaţia artistică « prin evidenţierea construcţiei » (de aici şi numele de constructivism) printr-un tehnicism gol. Vorbind despre cerinţele « utilităţii », « raţiunii » funcţionale, constructive, constructiviştii ajung de fapt la pasiunea estetizantă pentru forma ruptă de conţinut. Ca urmare a acestui curent a apărut antiartisticul, tristul « stil de cutie », care este caracteristic pentru noua arhitectură burgheză... Manifestările constructivismului au fost supuse unei critici aspre într-o serie de indicaţii şi hotărîri ale partidului... » (Marea Enciclopedie Sovietică, 1953, vol. 22, pag. 437, ed. rusă).

Această definiţie a constructivismului nu este desigur completă. Dar caracterizarea dată constructivismului arată şi lipsa de temei a unor arhitecţi care, adăpostindu-se în dosul frazelor despre lupta împotriva constructivismului, sacrifică de fapt, confortul distribuţiei interioare şi al exploatării clădirilor, de dragul faţadelor, adică de dragul formei, manifestînd prin aceasta o atitudine neglijentă faţă de nevoile arzătoare ale oamenilor.

Unii arhitecţi care predică necesitatea luptei împotriva constructivismului cad într-o altă extremă — ornamentează faţadele clădirilor cu elemente decorative de prisos, iar uneori complet inutile, care antrenează după sine risipirea fondurilor statului.

Clădirile fără turnuri, portice, cu coloane sau cu faţade care nu sînt ornamentate cu procedee de decor, sînt denumite cutii şi sînt socotite recidive ale constructivismului. De fapt, aceşti arhitecţi credem că pot fi denumiţi constructivişti, deoarece ei singuri alunecă « spre pasiunea estetizantă pentru forma ruptă de conţinut ».

Nu putem să ne mai împăcăm cu faptul că mulţi arhitecţi, ascunzîndu-se în dosul frazelor despre lupta împotriva constructivismului şi despre realismul socialist în arhitectură, cheltuiesc fără chibzuială fondurile poporului.

Lupta împotriva constructivismului trebuie dusă cu mijloace raţionale. Nu trebuie să ne lăsăm antrenaţi de decoraţiile arhitecturale, de podoabe estetizante, de ridicarea pe clădiri a unor turnuri cu nimic justificate sau a unor sculpturi. Nu sîntem împotriva frumosului, ci împotriva lucrurilor de prisos. Faţadele clădirilor trebuie să aibă un aspect frumos şi atractiv prin crearea proporţiilor reuşite ale întregii construcţii, printr-o proporţionare bună a golurilor ferestrelor şi uşilor, prin amplasarea pricepută a balcoanelor, prin folosirea corectă a facturii şi culorii materialelor de finisaj, printr-o evidenţiere veridică a pieselor şi elementelor de perete la construcţiile din blocuri şi panouri mari.

Fiecare proiect trebuie să fie întocmit ţinînd seama de cheltuirea cu economie a fondurilor pentru construcţii. Clădirile trebuie să fie rezistente şi economice în exploatare. Arhitecţii trebuie să înveţe să socotească banii poporului. Această problemă este foarte serioasă. În cuvîntarea mea ating un punct vulnerabil al arhitecţilor. Dar pentru aceasta am şi luat cuvîntul: lucrurile acestea nu pot fi spuse numai pe jumătate. Prietenia care constă numai din zîmbete însoţite de risipa fondurilor poporului este o prietenie proastă, neprincipială. Trebuie să fim prieteni cu acei oameni care întăresc puterea Statului Sovietic, trebuie să susţinem pe acei oameni care lucrează în interesul poporului...

...cîţiva tovarăşi au arătat foarte just necesitatea înlăturării denaturărilor formaliste şi a stagnării în arhitectură. Ei au vorbit despre necesitatea folosirii critice a moştenirii clasice, despre faptul că arhitectura trebuie să fie subordonată nevoilor arzătoare ale societăţii noastre şi că pentru aceasta arhitectura trebuie legată mai strîns de tehnica modernă şi de construcţie în toate verigile ei; trebuie larg desfăşurată în arhitectură iniţiativa creatoare, spiritul inovator şi lichidată orice manifestare de monopolism şi sugrumare a criticii. Nu se poate să nu fim de acord cu aceste concluzii şi propuneri...

...Dacă vom organiza aşa cum trebuie întocmirea proiectelor tip, dacă vom îmbunătăţi cu hotărîre activitatea arhitecţilor şi inginerilor proiectanţi, dacă vom îndrepta atenţia lor către problemele de economie, dacă vom ridica simţul de răspundere al organelor noastre locale şi vom descătuşa mai mult iniţiativa lor, vom obţine cu siguranţă noi succese importante în construcţii, în reducerea costului şi ridicarea calităţii lor.

Redacția supune discuției articolul de față și roagă pe cititorii revistei să-și expună părerile asupra problemelor ridicate de autor

Arh. MIHAIL CAFFÉ

DESPRE CÎTEVA PROBLEME ACTUALE ALE ARHITECTURII

Templul

cristalizează formele locuinței,

ca și ale clădirilor publice

În ultimul timp, problemele orientării arhitecturii noastre se pun cu o ascuțime deosebită. Participăm la un proces de cristalizare a ideilor și a pozițiilor față de căile de dezvoltare ale arhitecturii contemporane în general, și de cele ale arhitecturii noastre în particular. Această mișcare este fără îndoială o consecință a criticilor făcute în urmă cu trei ani de N. S. Hrusciov împotriva risipei și exagerărilor în construcții. Pe de altă parte, credem noi, discuțiile, uneori foarte vii, care se poartă în prezent — din păcate nu în mod destul de deschis și de curajos — sînt un efect pozitiv al climatului general de combatere a dogmatismului, creat în urma Congresului al XX-lea al P.C.U.S.

Nu se poate spune că problemele teoretice nu-i preocupă pe arhitecți, deși mulți se prefac a dispreți profund așa-zisa «arhitectură vorbită». Adevărul este că în urmă cu cinci-șase ani problemele teoretice ale arhitecturii erau abordate în termeni generali, ca o simplă transpunere a principiilor materialismului dialectic și a esteticii marxiste în arhitectură. E inutil să arătăm că aceasta nu aducea o prea mare lumină în orientarea arhitecturii. Materialismul dialectic exprimă doar legile cele mai generale de dezvoltare ale naturii, societății și gîndirii omenești. Noi eram foarte satisfăcuți de minunata ilustrare în operele de arhitectură a legii contrariilor sau a acumulărilor cantitative care produc salturi calitative, deși e normal ca și arhitectura, la fel cu celelalte fenomene, să se dezvolte după aceste legi. Toată această «teorie» era de fapt un joc scolastic și numai rareori ea pornea de la fenomenele concrete particulare, ale arhitecturii, încercînd de obicei să se spună arhitectura unor formule și rețete teoretice prestabilite. Urmarea practică a fost că ani de zile arhitectura noastră s-a orientat pe calea copierii directe a tradiției clasice și naționale (deși se vorbea în toate ocaziile despre «prelucrarea creatoare» a acestor tradiții). Ca o consecință, discutarea problemelor teoretice a început să fie privită cu neîncredere și cu ironie și din ce în ce mai mulți proiectanți s-au alăturat poziției «să lăsăm teoriile — să ne ocupăm de proiectare» (cu toate că e evident că orice proiectare are un substrat teoretic). Totuși, astăzi este din ce în ce mai intensă preocuparea pentru căile de dezvoltare a arhitecturii, pentru problemele ei esențiale privind raportul între tradiție și cerințele contemporane, caracterul arhitecturii moderne, industrializare și tipizare și încă multe altele.

În spatele aparentului dezinteres față de teorie există, de fapt, la fiecare arhitect, un ansamblu mai mult sau mai puțin coerent de principii teoretice inspirate din diverse școli moderne de arhitectură. Multe dintre aceste principii nu au fost niciodată supuse unei critici marxiste profunde, ci au fost date la o parte ca făcînd parte din ansamblul culturii decadente a burgheziei imperialiste.

Respingerea necritică a unor practici sau teorii nu poate însă niciodată să convingă pe cineva.

Firește că persistența în concepțiile unora dintre arhitecți, în special a celor mai tineri, a ideilor diferitelor curente funcționaliste sau constructiviste trebuie legată și de rămășițele unei vechi mentalități nenorocite, de ploconire în fața apusului și de entuziasmul pe care l-au stîrnit seducătoarele formule ale lui Le Corbusier în rîndurile unor serii întregi de arhitecți.

Lipsite de o analiză critică concretă, diferențiată de la autor la autor, de la o lucrare la alta, de la o teorie la cealaltă, multe din ideile școlilor apusene, chiar cînd conțin un sîmbure realist și progresist, riscă să devină dogme la fel de rigide ca și cele din trecut. Este ceea ce se întîmplă acum destul de des. Mulți iau critica adusă unora dintre realizările trecutului apropiat drept o invitație de a trece cu arme și bagaje în partea opusă, și sînt gata să înlocuiască exagerările decorative clasicizante cu exagerări «moderniste». Unii dintre noi consideră acum că drumul cel mai sigur pentru a face o arhitectură actuală trece exclusiv prin paginile unei «Casabella», «Forum» sau «Architecture d'aujourd'hui». O dispută surdă, rareori deschisă, pare să existe între două categorii de arhitecți care militează în vorbe deopotrivă pentru o arhitectură a socialismului, dar care înțeleg prin aceasta lucruri diferite. Interesant e că în termeni generali toată lumea e de acord: economie, spun și unii și alții, confort, de asemenea. Simplitatea și folosirea efectelor majore de volum, ritm, plin și gol etc. par să fie deziderate estetice comune. Folosirea tehnicii moderne — de bine, de rău — e acceptată de toți pentru că e inevitabilă. (Ce-i drept, unii sînt puțin dezorientați de invazia prefabricatelor și de primatul tehnicii și trag semnale de falsă alarmă despre «desființarea arhitecturii».) În fine, chiar și necesitatea unei arhitecturi naționale e recunoscută unanim. În practică însă, acordul dispare. Și e firesc, într-o măsură, căci oamenii diferă ca sensibilitate, temperament și formație estetică și cu atît mai mult arhitecții. Deoarece, obișnuit, neînțelegerile apar mai ales dintr-o insuficientă definire a termenilor, credem că ar trebui să începem prin a discuta o serie de termeni și de definiții fără de care orice discuție e gratuită.

În cele ce urmează voi supune cititorilor cîteva reflexii izvorîte din examinarea dezvoltării actuale și trecute a arhitecturii.

*

Se constată azi că principala problemă, chestiunea numărul 1 a arhitecților din toate țările, este locuința de masă. Firește, se construiesc stadioane, clădiri administrative, teatre, școli etc., dar, între toate acestea, locuința este punctul central, atît prin volumul de construcție, cît și prin importanța ei socială. Istoria arhitecturii nu cunoaște o altă perioadă în care locuința de masă să fi jucat un rol atît de însemnat (în preocupările arhitecților).

Palatele comunale,

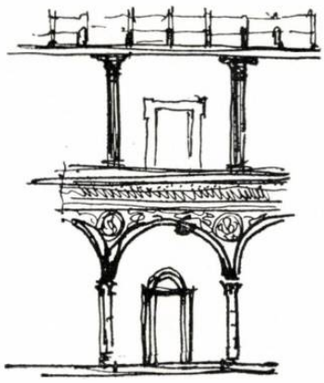

ca şi mănăstirile...

...bisericile, ca şi muzeele adoptă trăsăturile comune ale locuinţei bogate, porticele, amploarea monumentală

Această constatare ne-a dus la ideea că în evoluţia ei istorică arhitectura a avut totdeauna programe dominante şi programe secundare. Trebuie adăugat aici că programele de arhitectură elaborate de diversele civilizaţii se grupează invariabil în trei categorii mari: locuinţe, clădiri sociale (cult, învăţămînt, administrative etc.) şi clădiri de producţie. Particularităţile fiecărei orînduiri sau ale fiecărei etape de dezvoltare ale unei societăţi date au făcut ca limitele dintre aceste categorii să nu fie totdeauna distincte şi funcţiunile să fie cumulate sau să treacă de la una la alta (reşedinţele regilor şi principilor — locuinţe şi clădiri reprezentative, locuinţele ţăranilor şi burghezilor evului mediu şi chiar de mai tîrziu — ateliere de producţie meşteşugărească. Bazilicile se transformă în biserici, palatele în muzee etc.). Putem observa, totuşi, că în fiecare orînduire socială şi mai ales în diferitele etape ale unei orînduiri există un tip de program predominant care îşi imprimă trăsăturile asupra celorlalte tipuri sau le lasă în umbră, la periferia preocupărilor arhitectonice. Prin « program predominant » nu înţelegem neapărat programul cel mai frecvent, ci mai ales pe cel caracteristic, tipic pentru o anumită perioadă istorică. El influenţează formarea stilului arhitectonic al perioadei respective şi determină schimbări în dezvoltarea celorlalte tipuri de programe. Programul tipic al antichităţii greceşti este templul. În arhitectura templului se rezolvă la un nivel superior toate problemele arhitecturii. În ea se cristalizează ordinul, fără de care nici arhitectura altor edificii nu mai e de conceput. Palatul Renaşterii este evident programul acestei perioade, devenind, în condiţii istorice determinate, un model şi un creator de stil, la fel ca biserica în evul mediu. În timp ce în evul mediu palatele şi catedralele seamănă mai mult sau mai puţin a biserici, în epoca Renaşterii, bisericile seamănă tot mai mult a reşedinţe nobiliare. În fine, între anii 20 şi 30 ai secolului al XX-lea, perioadă de avînt a maşinismului şi industrializării, apar ca program predominant clădirile industriale (acest lucru se menţine parţial şi azi). Asistăm la apariţia diferitelor şcoli şi curente ce se mărturisesc izvorîte din arhitectura industrială. Dînd impuls unor noi metode şi materiale de construcţie, această arhitectură este cu atît mai capabilă să contribuie la generarea unui nou stil arhitectural.

Fireşte că lucrurile nu se întîmplă aşa cum — în mod voit — le-am simplificat noi. Influenţa unui program « predominant » asupra celorlalte nu este o simplă relaţie între categorii de arhitectură, ci doar reflexia organizării societăţii, a predominării unei clase, a unor relaţii de producţie, a unei ideologii. Dar pentru că arhitectul nu-şi raportează explicit inspiraţia la relaţiile dintre clase, la relaţiile de producţie sau la ideologie, ci mai ales la nivelul cunoştinţelor şi realizărilor arhitecturale, ni se pare că acesta este unul dintre fenomenele cele mai caracteristice ale istoriei arhitecturii.

*

Există oare o corespondenţă între cele trei atribute vitruviene ale arhitecturii şi categoriile de programe schiţate mai sus? Principiul general admis este că opera de arhitectură autentică, valoroasă, indiferent de categoria căreia îi aparţine, este rezultatul îmbinării armonioase a celor trei principii: utilitatea, soliditatea, frumuseţea. Să examinăm lucrurile mai îndeaproape. Istoria arhitecturii este plină de exemple care dovedesc că rezolvarea artistică — de pildă — nu este în deplină concordanţă cu cea constructivă. Acest lucru îşi are cauzele în dialectica dezvoltării formelor. Engels spune că, pornind de la reflectarea lumii materiale, ideile capătă o independenţă relativă şi o viaţă a lor proprie, ceea ce constituie o posi-

Catedrala gotică, în centrul oraşului medieval...

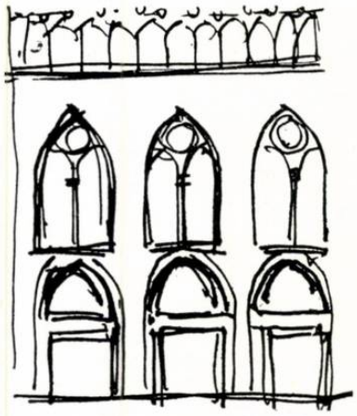

... influenţează şi ea locuinţele,

ca şi primăriile sau chiar marile clădiri comerciale

Profilul industriei se regăseşte în profilul oraşului

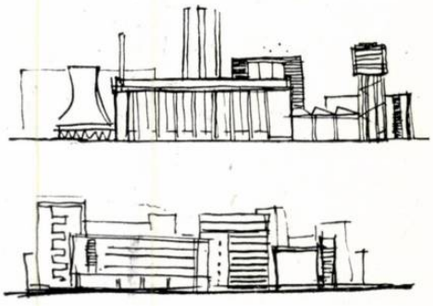

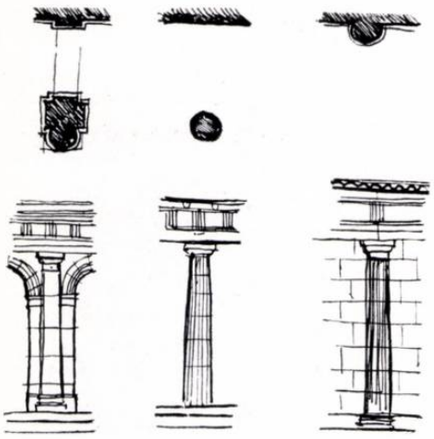

Ordinul clasic se adaptează arcadei, ca şi decoraţiei zidurilor, pierzîndu-şi treptat caracterul raţional constructiv...

... şi arhitectura barocă apare dominată de o plastică agitată şi lipsită de raţiune constructivă

Interiorul rece al evului mediu, ca şi cel al burghezului parvenit, reprezintă copleşirea funcţiei de locuire de către alte funcţiuni

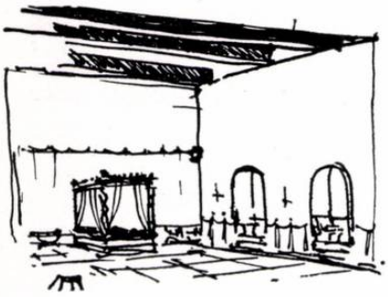

bilitate de dezvoltare a idealismului (F. Engels, «Ludwig Feuerbach şi sfîrşitul filozofiei clasice germane»). Ceva asemănător se întîmplă cu formele de arhitectură. Ordinul clasic, izvorît dintr-o rezolvare constructivă, trece treptat în domeniul decoraţiei. Forma devine relativ independentă şi această independenţă constituie de asemenea o posibilitatea de dezvoltare a formalismului. Construcţia de cărămidă şi blocaje a romanilor e placată cu coloane şi antablamente decorative, care, înzestrate cu o vitalitate extraordinară, au rămas în arsenalul formelor arhitecturii pînă în zilele noastre. Arhitecţii epocii baroce, de dragul obţinerii anumitor efecte plastice, au supus logica constructivă şi tradiţională unor grele încercări şi, cu toate acestea, nimeni nu se gîndeşte să scoată arhitectura barocă din rîndurile marilor creaţii. Evident că toate operele la care ne referim nu stau mai puţin în picioare de secole şi milenii. Dar uneori această «firmitas» e obţinută cu preţul unor adevărate virtuozităţi acrobatice. Chiar arhitectura gotică, în care inventivitatea inginerească se uneşte organic cu creatia artistică, ajunge la un moment dat să recurgă la artificii — ingenioase, uimitoare, admirabile, dar nu mai puţin artificii — pentru realizarea unor efecte formale. Cu toate astea, nimeni nu s-a gîndit să scoată Nôtre-Dame din rîndul marilor monumente. Deci soliditatea (în sensul raţional) şi frumuseţea nu sînt totdeauna buni tovarăşi. Deşi teoreticienii arhitecturii ne previn împotriva falsului, unii artişti îşi permit licenţe atît de numeroase, încît, uneori, acestea devin regulă.

*

Dacă, vorbind despre soliditate şi frumuseţe, toată lumea înţelege cam acelaşi lucru, utilitatea dă naştere, uneori, la confuzii. În limbaj modern, utilitatea se poate traduce cu funcţionalitate. Această funcţionalitate are însă aspecte variate, uneori contradictorii. Există o funcţionalitate materială şi una ideală. La rezolvarea fiecărui program în parte, fiecare din ele pare s-o excludă sau s-o limiteze pe cealaltă. De aceea vedem că în monumentele religioase sau reprezentative, funcţiunile ideale covîrşesc unele funcţiuni materiale, şi invers, în clădirile utilitare, în fabrici sau spitale, funcţiunile materiale primează asupra celor ideale. Culoarea albă a coridoarelor de spital e în primul rînd igienică şi în al doilea rînd creatoare de atmosferă.

Nu vrem să spunem prin toate acestea că — de exemplu — arhitectura romană sau a Renaşterii nu a dat lucrări solide, rezolvate magistral ca structură constructivă, sau că arhitecţii industriilor moderne au abandonat orice preocupări estetice. Trebuie să subliniem convingerea noastră în necesitatea unităţii celor trei principii enunţate de Vitruviu, cu amendamentul că înăuntrul acestei unităţi se constată o permanentă accentuare a unuia sau a altuia dintre principii, şi anume a aceluia care subliniază caracteristicile tipului de program.

Evoluţia locuinţei omeneşti este un exemplu grăitor. Destinate a satisface nevoile primare ale omului, adăpostul preistoric, coliba sclavului, bordeiul iobagului sau baraca de bidoane şi placaj a proletarului modern nu depăşesc caracterul unor unelte de producţie destinate perpetuării (mizerabile) a speciei producătorilor de bunuri. În această fază distingem o predominare a rezolvărilor la limita inferioară a construcţiei şi funcţiunilor materiale. Dimpotrivă, reşedinţa despotului, a principelui, a miliardarului capătă, prin natura societăţii respective, funcţiuni simbolice şi este, aşa cum arătam la început, un conglomerat de programe de locuinţă şi edificiu public. În acest caz, funcţiunea ideală determină o rezolvare uneori necorespunzătoare a funcţiunilor materiale. Aspectul fastuos şi solemn face încăperile de locuinţe incomode, cu înălţimi mari şi cu aspect rece; un exemplu este Rotonda lui Palladio, în care rezolvările simetrice corespund unor necesităţi de reprezentare şi decor, dar în care nu putem să ne imaginăm o locuire confortabilă. Că noţiunea de confort a locuinţei nu e o invenţie a veacului nostru, ci a existat în toate timpurile, o dovedesc existenţa apartamentelor particulare în palate, apariţia vilelor şi pavilioanelor de petrecere pe care marii seniori şi regii lor le socotesc locuinţă adevărată. Ludovic al XIV-lea îşi instalează în demisolul palatului de la Versailles un apartament intim, călduros şi cu camere mici (Hautecoeur). Cu timpul, palatul nu mai există ca locuinţă, ci numai ca instituţie. El exprimă o predominare a funcţiunilor ideale şi a laturii estetice.

Între aceşti doi poli se pot situa locuinţele păturilor intermediare, cărora un anumit grad de independenţă economică şi politică le dă posibilitatea să depăşească rolul strict utilitar şi să se preocupe de aspect (casa ţărănească *).

Procesul permanent de democratizare a societăţii se reflectă în dezvoltarea ascendentă a arhitecturii locuinţei de masă, ca principală latură a arhitecturii. Orînduirea socialistă, o dată cu sarcinile industrializării intensive, ridică arhitectura locuinţei de masă la rolul de program predominant, tipic, al noii societăţi. Dacă în evul mediu locuinţa poartă amprenta stilului gotic, dezvoltat în primul rînd la biserici, se poate presupune că acum arhitectura locuinţei de masă va influenţa rezolvarea celorlalte programe, clădiri sociale sau de producţie.

În ce fel se petrece acest lucru este greu de spus. Întreaga dezvoltare a societăţii reprezintă o ascensiune continuă spre o cît mai deplină realizare a condiţiei umane şi acest lucru e reflectat cel mai bine de dezvoltarea locuinţei, cadru zilnic şi permanent al vieţii individului şi familiei. Dar în lumea oamenilor războinici şi semibarbari, locuinţa e o fortăreaţă, în lumea curtenilor aristocraţi, o multiplă sală de bal. Democratizarea treptată a societăţii a dus la o rezolvare din ce în ce mai adecvată a locuinţei. Funcţiunile care altădată însoţeau şi chiar copleşeau funcţiunea proprie a «locuirii», dispar treptat, lăsînd din ce în ce mai mult spaţiu pentru odihnă, studiu, recreaţie, viaţă de familie. «Atmosfera» locuinţei se realizează azi, nu prin mobile şi decoraţii somptuoase, ci prin crearea unui cadru confortabil, luminos. Mobila, decorul se împuţinează, se estompează parcă pentru a face loc omului. Să ne amintim de interioarele burgheze de la începutul acestui secol, copiate caricatural în apartamentele micii burghezii. Acelaşi lucru şi în privinţa exteriorului. Casa de locuit se exprimă cel mai clar într-un limbaj simplu, lipsit de ostentaţie monumentală, creîndu-şi atmosfera din spaţii verzi şi plantaţii, din elemente arhitecturale specifice (loggii, balcoane, terase). Nicăieri nu se vede acest lucru mai bine ca în oraşul muncitoresc de la Hunedoara, unde există două cartiere alăturate, de concepţii opuse: unul al simplităţii formelor şi al imaginilor familiare şi discrete, altul al compoziţiei monumentale şi academice, al marilor curţi de onoare şi capetelor de perspectivă. Să comparăm mintal cartierul Steagul Roşu din Oraşul Stalin, cu blocuri de 3 etaje, cu Uricanii sau Lonea — edificate cu acelaşi regim — şi vom găsi că primul e mai apropiat de om, mai «locuinţă» decît al doilea. E uşor de văzut că arhitectura oraşelor moderne, cu alte mijloace şi

* Problema arhitecturii populare şi a raporturilor ei cu întregul folclor este mai complicată şi trebuie să facă obiectul unui studiu special.

Locuințe și perspective « majore »

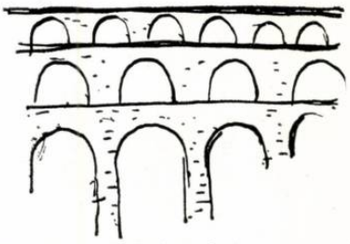

Marile arce ale termelor sînt aplicații ale soluțiilor pentru poduri și apeducte

la o altă scară, continuă de fapt o linie pe care o găsim în locuința populară, unde preocupările ideale sînt subordonate logicii constructive și funcțiunilor de locuire propriu-zisă. Atmosfera, efectul plastic, atît de des invocat al pridvorului, este un rezultat al necesităților de climă, de fel de viață. Din toate acestea rezultă că există unele atribute specifice arhitecturii locuinței, atribute care în zilele noastre țin să se realizeze din ce în ce mai complet. Cînd spuneam că arhitectura locuinței influențează și celelalte tipuri de programe, nu ne gîndeam că arhitecții fac săli de concerte sau școli, inspirîndu-se din apartamente. Dar, în rezolvarea celorlalte categorii de construcții, dăm azi mai multă greutate tocmai acelor factori care se dezvoltă cu precădere la locuință și care duc de fapt la umanizarea arhitecturii. În ansambluri și clădiri industriale apar preocupări de ambianță prin parcuri, prin lumină, prin culoare. În evul mediu, școala era o anexă a bisericii, și arhitectura ei, expresia acestei austere dependințe. Azi școlile tind să creeze copiilor un cadru familiar, optimist, ipsit de rigiditate. E trăsătura generală a epociil noastre și locuința o realizează exemplar.

Programele au fost totdeauna diferențiate și s-au exprimat în forme specifice. Ceea ce înțelegem prin influența programului predominant este acel aer comun pe care îl capătă clădirile unei anumite epoci și care este cel mai bine exprimat în programul principal. Noua tendință a arhitecturii noastre este în primul rînd umanistă. Umanismul antichității grecești sau al Renașterii se traduce în arhitectură, ca de altfel și umanismul zilelor noastre, tocmai prin generalizarea unor trăsături ale locuinței (megaron-templu, palat-biserică).

*

Vorbind despre trăsăturile caracteristice ale unei arhitecturi sîntem nevoiți adesea să ne referim la stil. În mod obișnuit, stilul e definit ca modul de prelucrare artistică a structurii edificiilor, caracteristic unei epoci și determinat de concepțiile estetice ale societății. « Unitatea istorică dintre formă și conținut, care se dezvoltă o dată cu dezvoltarea culturii unei epoci istoricește determinată » . . . sau: « Un sistem finit de forme artistice care poate exprima un anumit conținut » (Curs de teoria arhitecturii predat la Institutul de arhitectură « Ion Mincu » în 1955). Asemenea definiții pornesc de la admiterea voluntară sau involuntară a primatului estetic și ideologic. Ele se pot referi la fel de bine la pictură sau literatură. Pentru a da un sens termenului de stil arhitectonic, credem că ar trebui definit prin elementele caracteristice fenomenului « arhitectură ». În formarea unui stil intră trei elemente fundamentale: *factorii tehnici* — materialele de construcție și modul de punere în operă (nivelul și caracterul forțelor de producție ale societății); *factorii sociali* — programele (reflectînd relațiile de producție ce decurg din caracterul forțelor de producție); *factorii ideologici* — concepțiile estetice ale societății, care, la rîndul lor, au o determinare extrem de complicată.

Vorbind despre influența factorilor tehnici asupra formării stilului, se adoptă de obicei două poziții opuse: fie că materialele, structurile, determină forma, fie, invers, concepțiile estetice, morala, filozofia — pe scurt ideologia — duc la dezvoltarea tehnicii, la descoperirea de noi materiale și structuri.

După părerea noastră, ambele teze păcătuiesc prin exclusivism. Și încă ar fi nevoie de unele precizări.

Întîi, aceea că nu numai materialul, ci și modul de punere în operă, precum și alți factori, ca, de pildă, știința constructorului, determină anumite forme (aceasta referitor la obiecția că un material a dat în cursul istoriei forme variate și categoric diferite).

Trebuie, în al doilea rînd, să observăm că transpunerea unor concepții filozofice în arhitectură nu este totdeauna posibilă în mod direct. De pildă, pornind de la dialectica unității formei cu conținutul, în care rolul motor în dezvoltare îi revine celui din urmă, unii autori identifică forma cu aspectul plastic și conținutul cu aspectul ideologic (conținutul de idei). În acest fel se identifică arhitectura cu oricare dintre arte, iar problemele formei și conținutului în arhitectură nu rămîn decît a fi parafrazate după respectivul capitol din estetica generală. În fapt, atît în ceea ce privește forma, cît mai ales conținutul, lucrurile sînt mai complicate în arhitectură decît în artă, în general.

Spuneam că, vorbind de formă, ne referim de obicei — prin analogie cu arta — la expresia plastică, fără a ține seama că în arhitectură forma nu este doar o modalitate de impresionare estetică a privitorului, ci, *în primul rînd*, rezolvarea materială a unui conținut, a unei funcțiuni (ideale sau materiale). În opera de artă, forma are aspectul de rezolvare materială (culoare, sunet etc.), dar aceasta e total subordonată efectului plastic cerut de exprimarea conținutului. Prin formă, în arhitectură nu înțelegem doar fațadele, ci, *în primul rînd*, rezolvarea optimă a compoziției spațiilor și volumelor și numai apoi a plasticii suprafețelor, în funcție de tema dată, cu folosirea optimă a unei tehnici de construcție determinate.

Vorbind despre conținutul operei de artă, înțelegem de obicei conținutul de idei, sensul social și uman al operei respective. Arhitectura, însă, nu exprimă totdeauna, în primul rînd, un conținut de idei. Identificarea conținutului operei de arhitectură cu conținutul de idei a dus la manifestările formaliste, grandilocvente, care voiau să vadă în orice transformator sau mică construcție agricolă un conținut de idei. Asemenea tendință duce la banalizarea și vulgarizarea noțiunii de conținut de idei.

Este evident că progresul tehnicii construcțiilor nu se datorește în primul rînd influenței factorului ideologic, ci nevoilor materiale ale societății. Cele mai însemnate cuceriri tehnice sînt, fie rezultatul cercetărilor pentru clădiri destinate producției sau unor scopuri utilitare (scheletul metalic și de beton armat, prefabricarea, pînzele subțiri și structurile spațiale autoportante etc.), fie introduse din domenii străine de construcție (macaralele din utilajul portuar, montajul metalic și fabricarea metalelor ușoare în industria metalurgică sau automobilă, masele plastice din chimie etc.). Arhitectura veche scandinavă și din nordul Rusiei e strîns legată de meșteșugul dulgherilor fabricanți de corăbii, iar marile arce și bolți romane au fost folosite întîi la poduri, apeducte și cisterne. Soluțiile tehnice ale unor programe unicate, de genul celor în care « cerințele exprimării unei idei împing tehnica înainte », sînt de fapt adaptări judicioase ale unor sisteme apărute anterior, ca urmare a satisfacerii unor nevoi materiale. Ogiva și nervura gotică nu apar ca expresie a avîntului mistic al epocii gotice; ele există în embrion în arhitectura romană și romanică și ajung la maturitate o dată cu apariția unui lucrător calificat și liber, în cetățile burgheze ale evului mediu. Ar fi însă la fel de greșit să afirmăm că latura ideologică (fie concepțiile filozofice, fie cele estetice) nu ar avea nici un rol. Arhitectul trebuie să sugereze sau chiar să conceapă structuri, materiale sau procedee de execuție pentru obținerea formei corespunzătoare temei date. El se bazează totdeauna pe cunoașterea amănunțită a stadiului de dezvoltare a tehnicii, care, în ultimă analiză, este determinantă. De fapt, înseși acele concepții estetice sau etice care stau la baza viziunii arhitectului sînt și ele reflexul indirect al dezvoltării forțelor de producție.

*

În identificarea formei cu expresia artistică și a conținutului cu conținutul de idei (ca în pictură, sculptură, muzică, literatură) se recunoaște ușor clasificarea — declarată sau nu — a arhitecturii ca artă. Deși teoretic se recunoaște că arhitectura nu e numai artă, ci și « altceva », latura artistică e de obicei scoasă în evidență. Prezența unui masiv capitol de arhitectură în toate lucrările de istoria artelor confirmă această concepție unilaterală și dăunătoare. Din păcate, studiul istoriei arhitecturii omite pînă acum o istorie paralelă a tehnicii construcțiilor. Ceea ce au făcut Choisy și Viollet le Duc este aproape tot ce se poate găsi mai sistematic. Monumentele, ansamblurile, stilurile sînt studiate la suprafață, mai ales prin prisma formelor, rareori prin programe și foarte puțin ca realizări constructive. Marile jaloane ale istoriei arhitecturii sînt templele de la Karnak și Luxor, palatele Mesopotamiei, sanctuarele Greciei, termele și palatele romane, bazilicile și catedralele, palatele Renașterii și palatele baroce, primăriile și reședințele regilor, clădirile reprezentative ale burgheziei (tot palate), adăpostind teatre, muzee, burse, spitale, școli. Nu vom găsi decît foarte rar, și abia în unele manuale recente, capitole despre arhitectura locuinței

Arhitectura de lemn și arta construirii corăbiilor

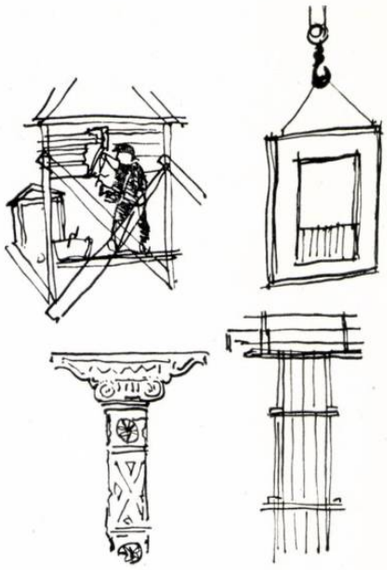

Prelucrarea manuală a fațadei și prefabricarea, ca și cioplirea stîlpului de lemn și turnarea betonului în cofraje, nu pot duce la aceleași forme

Rezolvări « moderne » pentru forme tradiționale

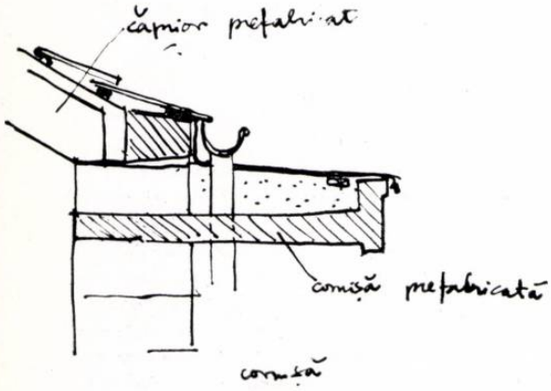

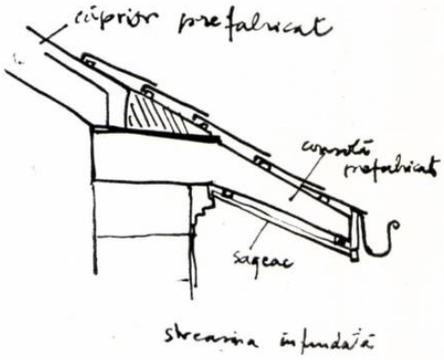

populare, a locuinței cu caracter de masă, despre construcțiile utilitare. Abia secolul al XX-lea a inclus în cadrul arhitecturii asemenea programe devenite importante într-o civilizație industrială și citadină.

Această clasificare a ahitecturii printre arte, înțeleasă istoric, exprimă preponderența esteticului într-o lume în care funcțiunile materiale sînt umbrite de cele ideale, în care artizanul se confundă cu artistul. Ea corespunde în special perioadelor trecute ale arhitecturii, cînd construcția era un produs manufacturier și ca atare supusă modelării artistice a fiecărui executant. Constructorul meșteșugar, fie el un genial arhitect sau un simplu țăran, vede în opera de arhitectură prelucrarea artistică directă a unei construcții, prelucrare aparținînd în special sferei decorativului. Construcția legată de mîna constructorului, tăiată în piatră, cioplită în lemn sau clădită cu argilă, este, din punct de vedere estetic, o sculptură de mari proporții (uneori colosale — vezi templele budiste). Cernișevski avea oarecare dreptate cînd ezita să clasifice arhitectura printre arte, deși probabil greșea alăturînd-o mai degrabă artelor aplicate (referindu-se la funcțiunea materială a operei de arhitectură).

Industrializarea producției materiale dezvoltă în chip complex capacitatea creatoare a omului, înlocuind acțiunea directă și rudimentară a producătorului cu cea mecanică și chiar automatizată a mașinii. Produsul mașinii, fie că acesta ne place sau nu, este diferit de cel al mîinii omenești și reflectă creația umană în formele ei cele mai abstracte (calculul științific). Se formează estetica produsului industrial, care cuprinde încet-încet toate domeniile producției, de la fierul forjat la laminate, de la turnarea în forme la uriașele prese de mii de tone, de la zidirea cu cărămidă la prefabricarea sau turnarea monolită și montajul mecanic. Trecînd din sfera artizanală în cea industrială, arhitectura modernă intră în opoziție cu formele tradiționale.

Dacă pentru trecut clasificarea arhitecturii ca artă era explicabilă, deși, într-o măsură, inexactă științificește, aceasta se datorește rolului esențial al arhitectului din trecut de a rezolva, în primul rînd, expresia plastică, bazat pe știința compoziției, a proporțiilor etc. În secolul nostru, inexactitatea acestei clasificări, care e uneori o concepție generală a profesiunii, devine flagrantă și dăunătoare. Latura artistică a arhitecturii moderne (căci există una) este prea strict determinată de rezolvările funcționale (în sensul material) și constructive, ca să poată fi singură determinantă.

În timp ce în pictură artistul își alege tehnica pentru a obține efectele de formă dorite, în arhitectură, tehnica este un factor dat (chiar cînd arhitectul inventează o tehnică, el o face în sensul dezvoltării tehnicii existente). Proiectantul trebuie să găsească acestei tehnici forma cea mai potrivită de expresie. Căutările lui Perret sînt elocvente pentru această poziție realistă și, cu toate exagerările, ele constituie astăzi un bun exemplu de arhitectură modernă. Tehnica actuală a construcțiilor, ca și procesul general de răspîndire a produselor industriale cu estetica lor specifică, nu poate să nu influențeze stilul arhitecturii moderne chiar atunci cînd lucrăm cu materiale sau tehnici tradiționale. Simplificarea volumelor și a decorației cu o anumită geometrizare abstractă, curajul abordării marilor suprafețe uniforme și a liniei drepte (în opoziție cu primitivul « horror vacui » al artistului popular), mărirea golurilor și tendința stabilirii unei legături cît mai intime a interiorului cu exteriorul, sînt trăsături care, rezultînd din tehnica modernă (nu numai a construcțiilor), ca și din felul de viață al secolului nostru, se imprimă și unor construcții realizate din cărămidă, var și lemn. După cum am constatat că există programe principale, predominante, caracteristice unei epoci, tot astfel constatăm că existența unor tehnici predominante (apărute ca urmare a necesității de rezolvare a acestor programe), duce la adoptarea în alte tehnici a unor forme adesea neadecvate. Poate fi înțeles uneori un primat al formelor asupra tehnicii și anume primatul formelor izvorîte din tehnica cea mai avansată asupra unei tehnici mai înapoiate. Procesul invers e fals și duce la rezultate îndoielnice, ca acelea de a construi nervuri gotice din beton armat și rabiț sau portice în arcadă la un edificiu cu schelet de beton armat sau de oțel. Mai ușor admitem azi simplificarea decorativă, « modernizarea », la o construcție de cărămidă tencuită, decît decorarea abundentă în așa-zisul « stil clasic » sau « romînesc » a unei fațade de 8—10 etaje în beton armat.

*

Din cele de mai sus reiese că noțiunea de formă în arhitectură nu este același lucru cu forma artistică, deși conține elemente de artistic. Arhitectura, rezolvînd simultan funcțiuni materiale și spirituale, nu are comun cu arta decît tratarea artistică și nu, în primul rînd, a unui conținut de idei, ci a unor elemente funcționale. În timp ce opera de artă e destinată comunicării unor emoții și face parte din sistemul cunoașterii, fiind, în fond, un fenomen prin excelență ideologic, opera de arhitectură e destinată, în primul rînd, unor funcțiuni materiale. Chiar în cazul edificiilor de cult sau de spectacol, ele sînt înainte de toate destinate să ofere un cadru concret, material, un adăpost pentru colectivitatea care le folosește. În acest caz însă, arhitectura poate deveni și monument simbolic. Aici caracterul artistic e precumpănitor și confundarea arhitecturii cu arta e posibilă, în măsura în care limitările strict materiale sînt mai mici (necesități de economie, condiții de construcție etc.).

*

Confundarea arhitecturii, în general, cu arta a dus și la extinderea unor principii teoretice ale realismului socialist în artă asupra arhitecturii în ansamblu, fără diferențiere. Unul dintre aceste principii este cel al formei naționale.

Dacă socotim că forma în arhitectură este cu totul altceva decît în artă, și anume modalitatea de compunere a spațiului construit conform unui program dat (incluzînd aici și tratarea artistică), vedem că e destul de greu să vorbim despre forma națională a unui spital, a unei școli, a unei uzine sau a unui teatru. De aceea, prin formă națională se subînțelege mai ales expresia plastică, decorul. Dar în arhitectură, nici decorul și nici chiar întreaga viziune plastică (cu excepția monumentelor-simbol cu funcțiune estetico-ideologică predominantă) nu sînt un factor independent și determinant, ci doar o completare, o subliniere a rezolvării funcționale, constructive și economice etc.

Apoi, pe lîngă identificarea exclusivă a formei arhitecturale cu expresia plastică, se confundă adesea însăși noțiunea de *formă națională* cu cea de *formă tradițională*. Mult timp acest fenomen a fost denumit « prelucrarea creatoare » a tradițiilor naționale și clasice, deși devenea tot mai evident caracterul irațional al transpunerii unor forme la o

tehnică și necesități diferite. Formele arhitecturii naționale populare sînt legate în general de un stadiu neevoluat al forțelor de producție (așa cum arătăm mai sus, de stadiul meșteșugăresc). Revoluția industrială din secolele al XIX-lea și al XX-lea și apoi apariția orînduirii socialiste, constituie baza materială și socială a ivirii unei noi arhitecturi, diferită fundamental de arhitectura trecutului, deși rezultat al unei îndelungate evoluții istorice. Caracterul antirealist și neuman al unei părți a arhitecturii burgheze contemporane a deformat parțial laturile pozitive ale noului stil care se naște în arhitectură și care în nici un caz nu pot fi ignorate.

Un fenomen similar se petrece și în alte domenii. Straiele populare — acest vast domeniu în care se reflectă tradițiile și particularitățile fiecărei națiuni și chiar ale fiecărei regiuni — sînt înlocuite treptat cu «straiele nemțești», în ciuda lamentărilor noastre estetice. Țăranul găsește azi că «tenișii» sînt mai comozi (și mai ieftini) decît opincile și că salopeta e mai adecvată pe tractor decît ițarii și cămașa lungă. Acest proces, în stare embrionară la noi, este de mult desăvîrșit în țările industriale, unde portul național este arborat doar la ceremonii și spectacole de folclor. Înseamnă însă aceasta că respectivele națiuni și-au pierdut caracterul lor specific? Se va spune că paralela e simplistă și că arhitectura nu e îmbrăcăminte. În ce privește însă arhitectura populară, trebuie să recunoaștem că ea se situează în aceeași sferă ca și portul țărănesc, amîndouă fiind de fapt necesități materiale tratate artistic, pe baza tradiției și a artizanatului. Dacă arhitectura unei națiuni e specifică, aceasta se datorește, pentru trecut, inspirației populare legate de vechile forme de producție. Chiar și monumentele de arhitectură cultă, care se pot identifica drept franceze, engleze sau italienești, se datoresc introducerii unor elemente de inspirație și de tehnică tradițională a artei populare respective.

Noile forme de producție, noile relații sociale, aducînd și noi forme de cultură, de educație estetică, fac ca inspirația populară să capete alt caracter și în cele din urmă duc la desființarea rupturii între arta «cultă» și arta «populară». Dar acest fenomen poate fi socotit identic cu dispariția caracterului național? Este evident că, atîta vreme cît o națiune există (definită prin comunitatea de teritoriu, de limbă, de activitate economică și de cultură), producțiile ei artistice au un caracter specific, deci național. Sculptura, pictura, muzica, literatura, teatrul, exprimînd prin teme artistice diferite idei și sentimente omenești, nu pot fi decît naționale, specifice, proprii oamenilor care le-au creat și pentru care au fost create, dacă vor să se realizeze în opere autentice.

Dar arhitectura? Una dintre trăsăturile cele mai caracteristice ale arhitecturii noastre naționale, populare, este jocul pitoresc al volumelor la care participă plinurile văruite, umbrele cerdacurilor și streșinilor, acoperișurile înalte de șindrilă. Necesitățile economice și sociale de astăzi vin uneori în contradicție cu aceste trăsături. Folosirea șarpantelor prefabricate sau a teraselor pune pe arhitecți în situația de a recurge uneori la artificii penibile pentru obținerea caracterului tradițional. Apoi locuitorii orașelor de azi trăiesc în alte condiții și au un alt fel de viață decît cel rustic. Interioarele trebuie să fie amenajate deosebit, pentru a răspunde acestui fel de viață. Ele tind să comunice mai direct cu exteriorul, spre deosebire de caracterul închis, fortificat al unora dintre arhitecturile populare. Trecerea de la viața de tip patriarhal — exprimată printr-o vastă bucătărie de locuit (uneori actuală și azi) — la familia complet integrată în viața socială se exprimă prin reducerea suprafețelor auxiliare și perfecționarea echipamentului domestic în folosul dezvoltării spațiului comun, de odihnă sau de studiu. De aici, o schimbare în forma locuinței. Problema arhitecturii locuinței nu trebuie abordată, ca de altfel nici una dintre problemele arhitecturii, numai în discuții teoretice, ci mai ales concret, pe baza analizei unor probleme concrete și a realizărilor. Volumele diferite în care se edifică locuința, de la casa individuală și de la vilă la blocurile de 6—10 etaje (sau mai mult), fac ca în arhitectura locuinței problema aspectului național să se pună diferit, de la caz la caz. Menținerea metodelor meșteșugărești, mai ales în domeniul construcțiilor individuale, pentru o perioadă probabil îndelungată, o dată cu caracterul pitoresc al unor asemenea clădiri, creează terenul pentru o preluare mai directă a inspirației populare *.

Adică scara redusă a construcției și caracterul ei apropiat ca destinație și execuție de casa populară pot îndreptăți preluarea unor procedee compoziționale și decorative ale arhitecturii populare.

Pe de altă parte, dezvoltarea industrializării în construcția marilor locuințe colective respinge categoric transpunerea oricăror forme tradiționale. Aici, problema caracterului național se pune sub aspectul originalității (nu excentricității), al gîndirii creatoare proprii arhitectului, pe baza înțelegerii realităților contemporane ale națiunii respective, rezultat al întregii dezvoltări istorice din trecut.

Vorbind deci despre arhitectura națională, nu trebuie să ne referim totdeauna la adoptarea unor forme devenite tradiționale în arhitectura populară și istorică. Dimpotrivă, arhitectura trebuie să fie în primul rînd modernă, contemporană, pentru a fi cu adevărat națională. Istorismul enumitor stiluri naționale e de fapt un anacronism retrograd.

Aspectul specific al arhitecturii unei națiuni rezultă din exprimarea întregului mod de viață al națiunii într-o perioadă istorică anumită. E adevărat că prezentul este rezultatul dezvoltării istorice. E de asemenea adevărat că arhitectura este o reflectare a necesităților materiale și spirituale ale societății. Istoria arată că, în decursul secolelor, tradițiile naționale s-au format și s-au dezvoltat pe baze sociale și economice oarecum comune, care explică o anumită comunitate a *trăsăturilor esențiale*, diferențiindu-se după tratarea originală a *trăsăturilor secundare*. Arhitectura gotică e caracterizată prin arcul ogival, și în Franța, și în Germania, și în Anglia. Pe această temă de bază, fiecare națiune și-a creat o arhitectură specifică. La fel în ce privește Renașterea și clasicismul. Arhitectura secolului al XX-lea are cîteva trăsături de bază comune, în cadrul cărora italienii, francezii sau germanii creează lucruri specifice (e drept, mai puțin diferențiate ca în trecut). Istoria arhitecturii, îndeosebi a celei a ultimului veac, arată că nașterea incontestabilă a unor școli naționale de arhitectură s-a produs ca variații pe tema generală a modernizării arhitecturii în funcție de obiceiurile, nevoile și gusturile națiunilor respective. Faptul că în construcții se folosește o tehnică avînd valoare de adevăr obiectiv, universal valabilă, duce la urmarea că, pe o treaptă asemănătoare de dezvoltare tehnică, arhitectura diferitelor națiuni capătă inevitabil anumite trăsături comune. Progresul tehnic influențează concepțiile estetice și modul de viață, chiar cînd el nu acționează la fel de intens în construcții ca în alte ramuri de producție. Păstrarea și dezvoltarea specificului național, limitate la domeniul plasticii tradiționale, frînează dezvoltarea tehnicii (căci el este produsul unei economii înapoiate), sînt retrograde și nu vor da niciodată opere de arhitectură autentice, ci numai pastișuri mai mult sau mai puțin reușite.

*

Constatarea că fiecare națiune, în decursul diferitelor orînduiri sociale prin care a trecut, a adoptat stiluri arhitectonice diferite, bazate în general pe progresul tehnicii constructive, dar legate între ele printr-un imponderabil tradițional, ne duce la concluzia că și orînduirea socialistă trebuie să aibă un stil propriu, în care să se simtă continuitatea istorică a fiecărei națiuni în parte. Identificarea arhitecturii cu o artă și a formei arhitecturale cu forma artistică a dus în bună măsură la desconsiderarea progresului tehnic, la siluirea tehnicității și economicității, la ignorarea voită a necesităților reale ale omului și la înlocuirea lor prin presupuse și foarte generale «conținuturi de idei», tinzînd a perpetua în forme solemne și maiestuoase caracterul măreț al epocii (și prin aceasta vulgarizîndu-l), uitîndu-se că viața omului socialist este simplă, modestă și lipsită de paradă.

Unii constructori și arhitecți din țările capitaliste au dus la un grad înalt de dezvoltare tehnica și latura funcțională a arhitecturii; faptul că ei aparțin unei societăți decadente din punct de vedere istoric, nu poate justifica desconsiderarea în bloc a acestor realizări.

Această tendință poate fi comparată cu acțiunea de desființare de către unii «revoluționari» a vechilor căi ferate țariste. Și lucrul a fost posibil datorită, în primul rînd, desconsiderării caracterului material al operei de arhitectură, identificării totale a arhitecturii cu ideologia. Din concepția că «ARHITECTURA» cuprinde doar marile monumente a rezultat firesc tendința de a face din orice edificiu un mare (sau mic) «monument».

Părerea noastră este că pentru a face arhitectură națională, în orînduirea socialistă, nu trebuie să pornim de la arhitectura feudală (chiar dacă economia țării noastre a păstrat pînă recent forme feudale). Mai curînd trebuie să pornim de la operele cele mai realiste și mai izbutite ale unora dintre arhitecții noștri care au creat între cele două războaie; pentru că necesitățile societății moderne se rezolvă mai rațional și mai economic decît au putut fi rezolvate, de exemplu, în perioada feudală. Dacă acești constructori au constatat că anumite sisteme de iluminare, de ventilare, anumite materiale de construcție sau de finisaj, dau omului un plus de confort cu un preț mai redus, trebuie să adoptăm ceea ce au făcut ei. Evident, nu tot ce se face în arhitectura țărilor capitaliste, după cum nici tot ce se face în alte țări socialiste, poate fi adaptat la noi. Nu putem, de pildă, să folosim mari suprafețe de sticlă, deoarece pentru aceasta ne trebuie întîi profile etanșe (de aluminiu, dacă se poate) sau cel puțin un sistem de încălzire rațional. Multă vreme de aici încolo vom construi cu mijloace tradiționale și totuși ne vom feri să cădem în tradiționalism.

Preocuparea arhitectului care vrea să facă o arhitectură actuală trebuie să meargă tot mai mult către o luptă pentru îmbunătățirea calității sortimentelor materialelor de construcție, a echipamentului, pentru o ridicare a calificării mîinii de lucru, pentru cunoașterea și folosirea rațională a tehnicii avansate. Rezolvarea marilor probleme principiale trece prin chestiuni mărunte, de prozaic interes economic și tehnic.

*

Este posibil ca multe dintre cele de mai sus să apară ca «adevăruri primare» și că autorul nu face decît să forțeze uși deschise. Dar pentru că în dezbaterea problemelor noastre esențiale sîntem la început, ne încumetăm a supune discuției aceste schițe de idei, chiar și cu riscul de a nu fi spus nimic nou.

---

* Dar chiar și în acest caz, credem noi, arhitectura nu se poate depărta prea mult de stilul general al epocii noastre. Realizată cu materiale și tehnici tradiționale, ea va trebui totuși să fie modernă.

Din expoziția de desene, acuarele și fotografii realizate de arhitecți în cursul anului 1956

1

1. *Sighișoara — Vedere din interiorul cetății. Desen de arh. Willy Juster*
2. *R.P. Ungară — Budapesta — Vedere dinspre Bastionul Pescarilor. Foto arh. Niculae Drăghicescu*
3. *R. P. Ungară — Buda — Biserica Sf. Matei, Foto arh. Hans Gross*
4. *Cluj—Biserica Calvaria din Mănăștur. Foto arh. Victor Alexiu*
5. *Iacobeni — Biserica fortificată. Desen de arh. Willy Juster*

2

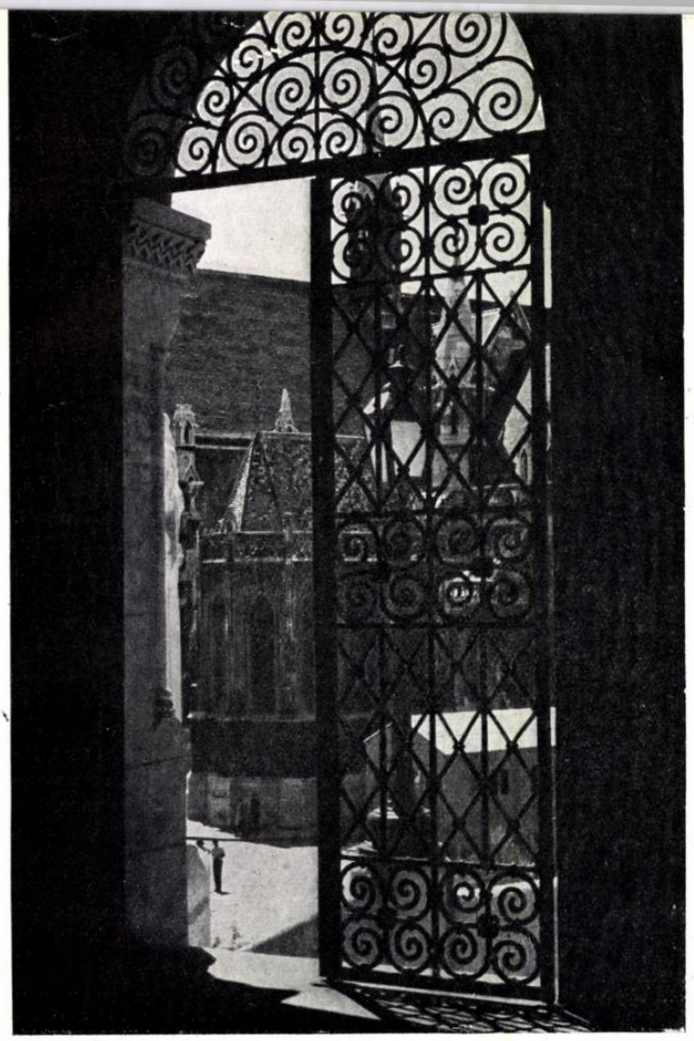

3

4

5

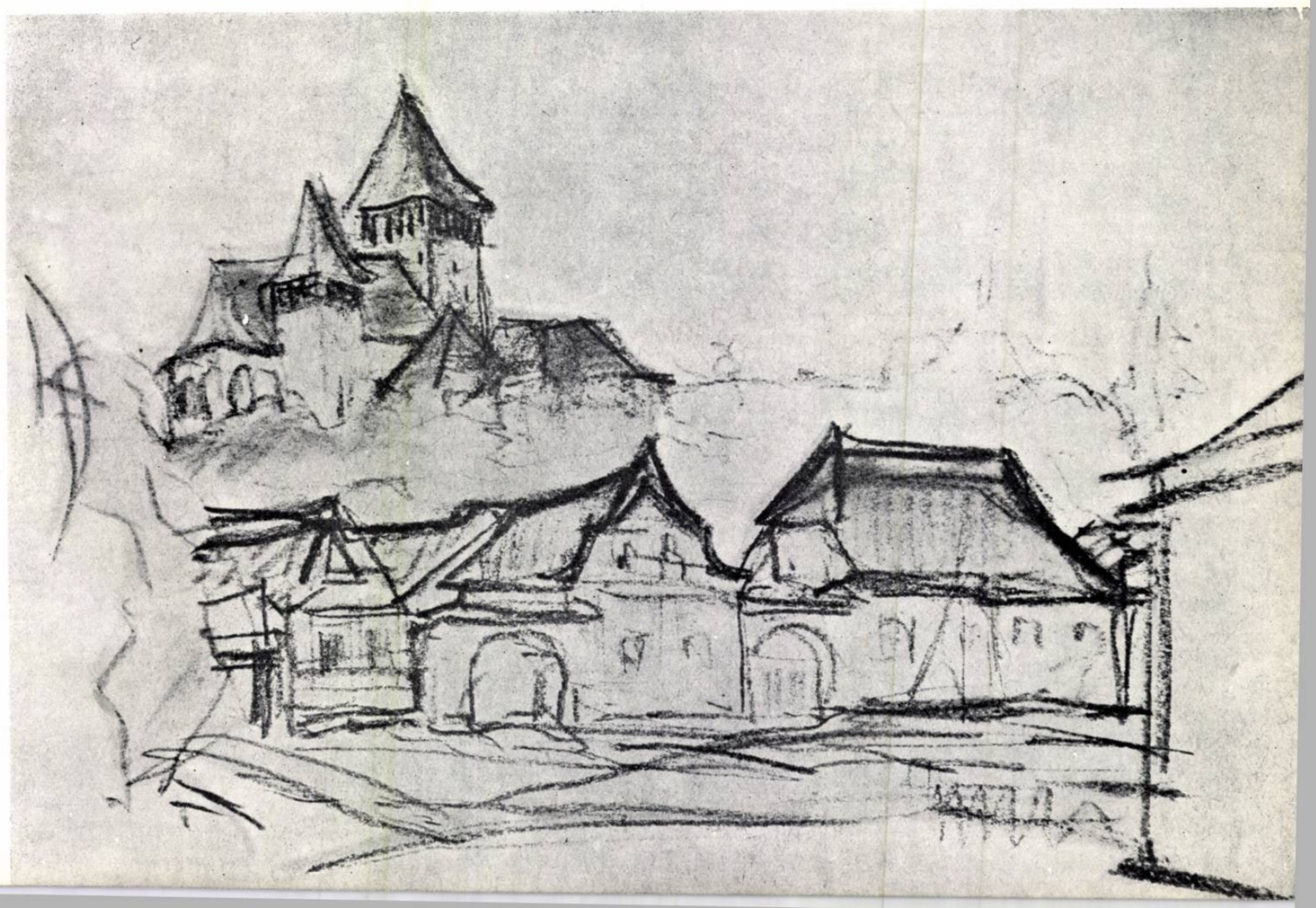

U. R. S. S.

Nr.7/1957 al revistei « Arhitectura U.R.S.S. » este consacrat — cu ocazia celui de al 6-lea Festival al tineretului și studenților — activității de creație a tinerilor arhitecți sovietici.

Publicăm în numărul de față unele dintre proiectele premiate la diverse concursuri unionale.

1-2 — Proiectul pavilionului principal al Expoziției permanente de construcții și arhitectură.

Premiul II la concursul închis din 1956.

Autori: arh.I.Arndt, I. Bebiakov, V.Jilkin, E. Percenkov, Z. Sominski, M. Cirkov, ing. N. Dihovicinaia, P. Krasilnikov. Pavilionul are un plan dreptunghiular (240 × 150 m). În dreapta sa se dezvoltă o aripă joasă, ce conține o serie de încăperi destinate propagandei tehnice. Sala principală a pavilionului, cu o deschidere de 100 m, se împarte în trei nave, cea centrală de 60 m, iar cele laterale de cîte 20 m. Nava centrală este acoperită cu pînze subțiri din duraluminiu, armate la partea inferioară. Pînzele subțiri se sprijină pe consolele cadrelor de beton armat pretensionat, ce acoperă navele laterale. Pereții pavilionului, în întregime din vitrouri, cît și deschiderile realizate în porțiunea centrală a pînzelor subțiri, asigură o bună iluminare a exponatelor.

3-4 — Proiect pentru o clădire de locuit cu 52 de apartamente, executată din panouri mari — Fragment de fațadă și plan.

5 — Proiectul Casei de odihnă a lucrătorilor din agricultură a R.S.S. Estone (în execuție) — Perspectivă.

Autori: N. Kuzmin, M. Noor.

6 — Proiect de hotel cu 480 de paturi pentru Alma-Ata (Cazahstan) — Perspectivă.

Autori: arh. Diatlov și Kim Do Sen, ing. I. Skripski. Proiectul a fost apreciat pentru claritatea și simplitatea planurilor și pentru fațadele reușite.

7 — Proiect de hotel cu 480 de paturi pentru Alma-Ata — Plan parter.

8-9 — Proiect de clădire de locuit cu ziduri portante. Variantă din blocuri mari. Secțiune curentă și elevație. Autori: arh. I. Eliseev, I.Spit, ing.A.Zisman. Autorii acestui proiect au fost printre primii care au introdus în Bielorusia construcțiile din blocuri mari de beton pe bază de silicați.

10 — Proiect tip de clădire de locuit pentru regiunea a III-a climaterică — Secțiune curentă

Autori: M. Proțenko, L. Svalbina, E. Gutenmaher, B. Tandarin, P. Iasinski, N. Pervușin, A. Finkelgold, A. Ortenberg, M. Krjeniski, M. Umanski, M. Skripski, G. Bers, V. Urbanovici, A. Kuklin, A. Popov, I. Kornet — arhitecți din Odesa. Proiectul a obținut premiul I la Concursul unional din 1956 pentru proiecte tip de locuințe cu 3-4-5 niveluri.

La concurs au fost prezentate 340 de proiecte dintre care 21 au fost premiate. Proiectul de față are meritul de a fi ținut seamă de toate condițiile climaterice și seismice, atît în ceea ce privește sistematizarea, cît și construcțiile.

11 — Proiect tip de clădire de locuit pentru regiunile climatice III și IV — Secțiune curentă.

Autori: E.Visoțki, L. Balaian, G. Eivazov, M. Kricevski, arhitecți dinAșhabad. Premiul II la concursul unional din 1956 pentru proiecte tip de locuințe cu 3-4-5 niveluri.

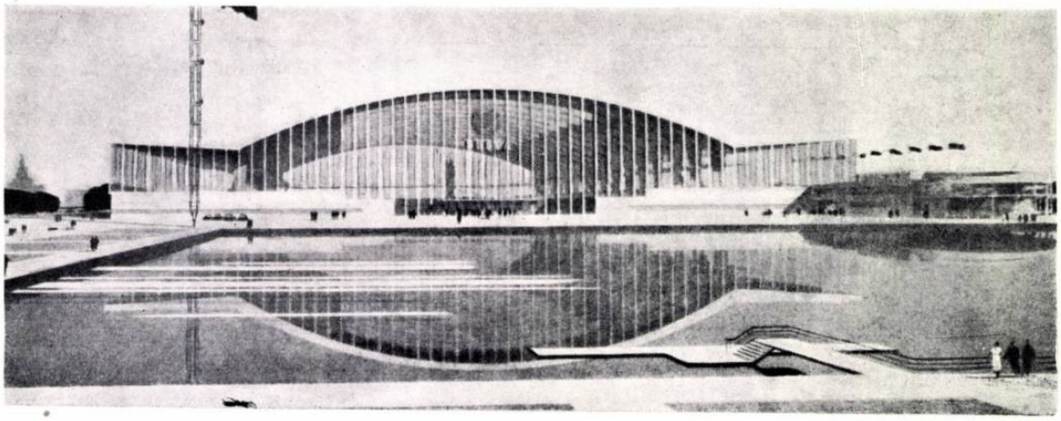

1

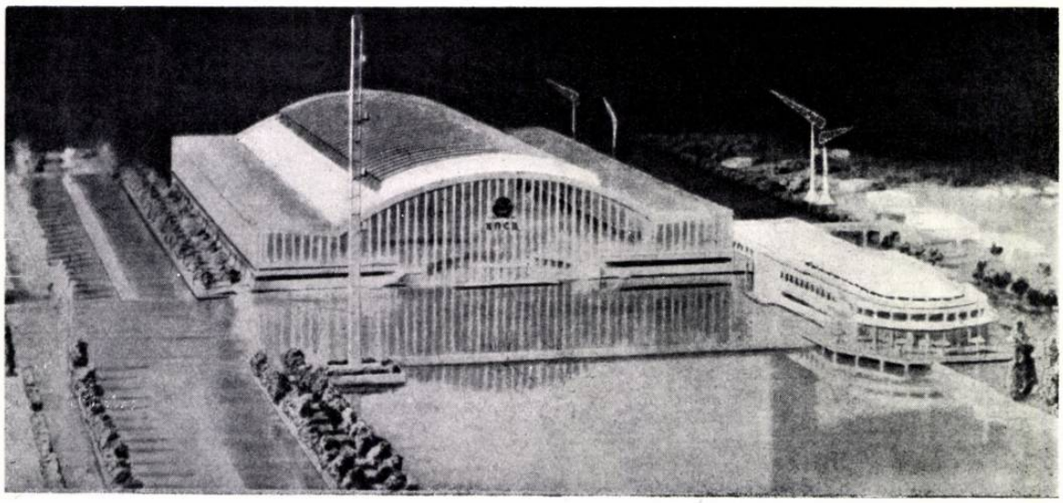

2

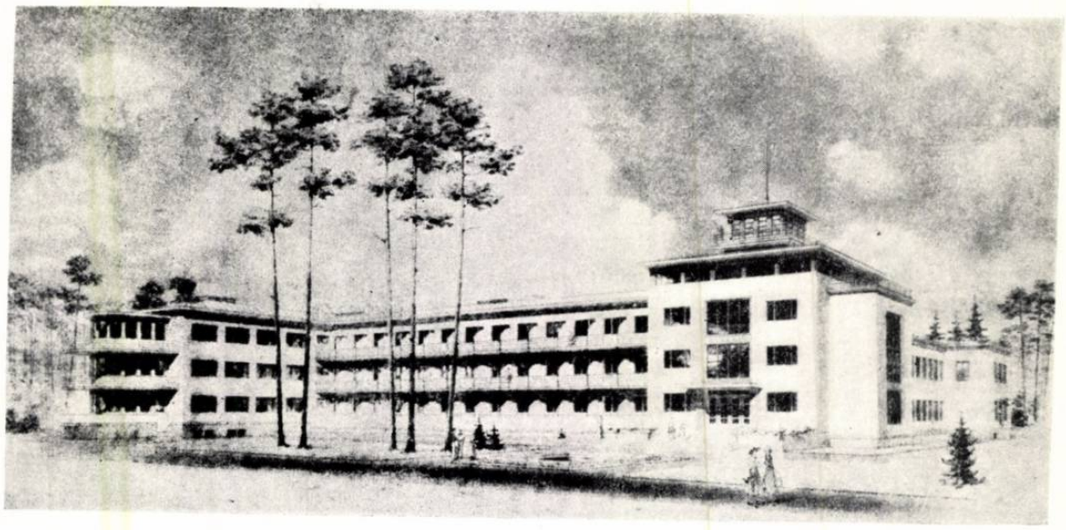

5

6

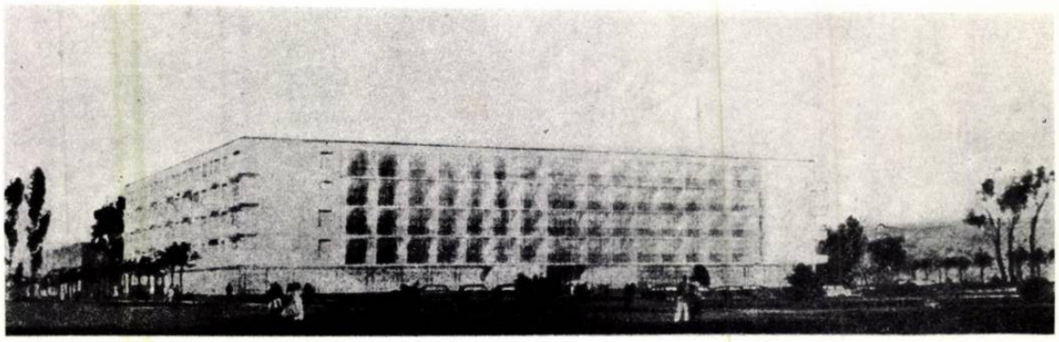

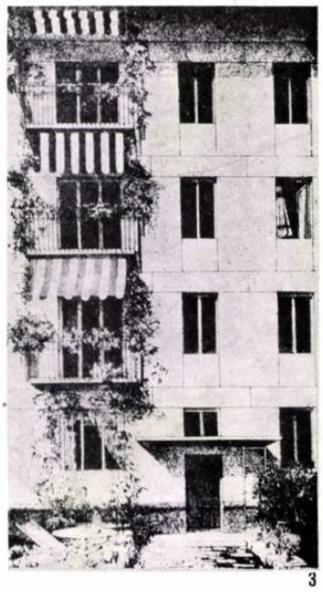

3

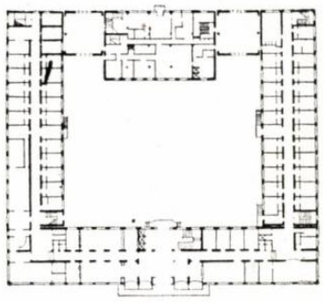

7

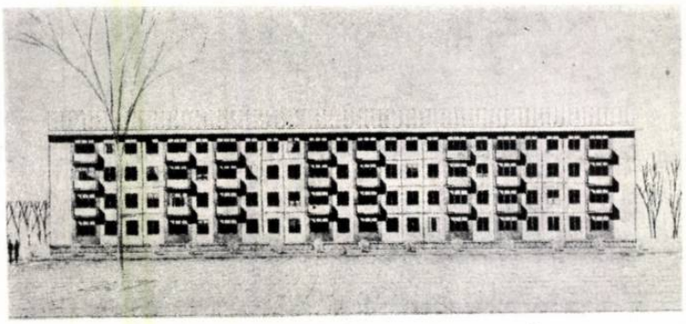

8

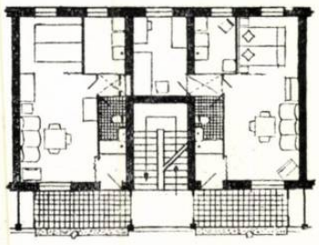

10

4

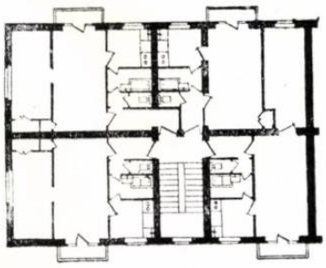

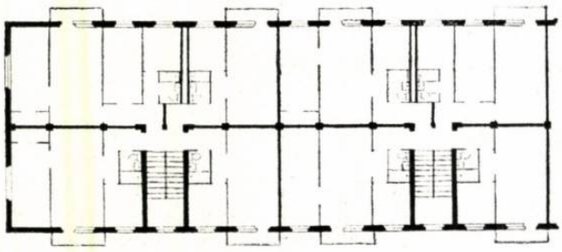

9

11

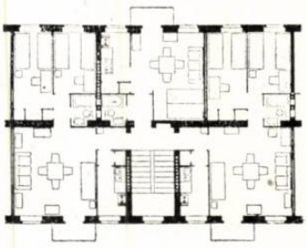
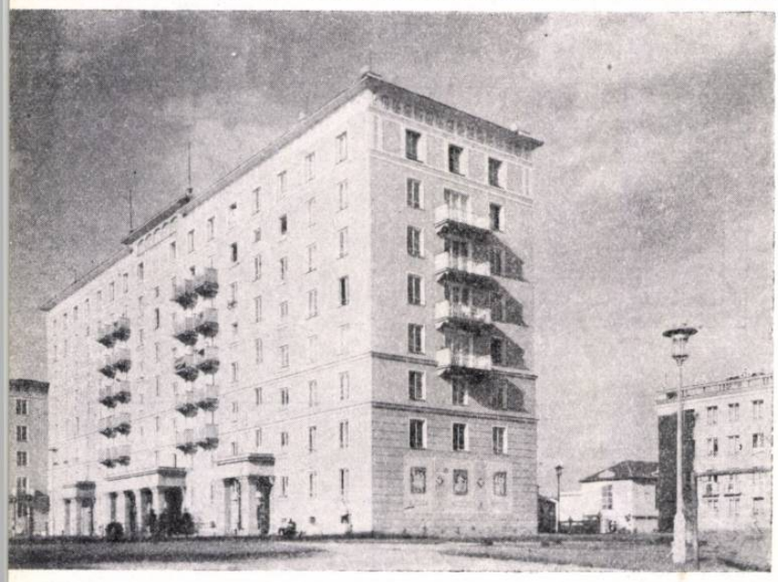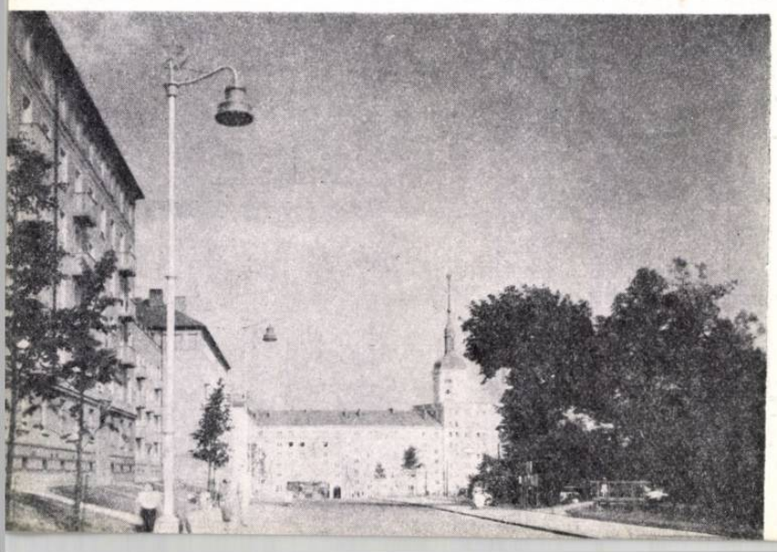
REPUBLICA CEHOSLOVACĂ